

NAISKUVAT PARISUHDEVÄKIVALTAAN SYLLISTYNEIDEN MIESTEN PUHEESSA

Miten miehet puhuvat naisista ja naisiin kohdistamastaan väkivallasta

**JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Psykologian laitos
PL 35
40351 Jyväskylä**

**Jyväskylän yliopisto
Psykologian laitos
Pro gradu –tutkielma
Katja Kapanen
Syksy 2001**

TIIVISTELMÄ

Naiskuvat parisuhdeväkivaltaan syyllistyneiden miesten puheessa: miten miehet puhuvat naisista ja naisiin kohdistamastaan väkivallasta

Tekijä: Katja Kapanen
Ohjaaja: Jarl Wahlström
Jyväskylän yliopisto, psykologian laitos
Pro gradu -tutkielma, syksy 2001
62 sivua

Tutkimuksessa tarkasteltiin, miten parisuhdeväkivaltaan syyllistyneet miehet puhuvat naisista ja naisiin kohdistamastaan väkivallasta, ja millaisia naiskuvia miehet puhunnassaan rakentavat. Aihetta lähestyttiin sosiaalis-konstruktionistisesta näkökulmasta, ja tutkimusmenetelmänä oli diskurssianalyysi.

Tutkimusaineisto koostui viidestätoista ryhmäterapiaistunnosta, jotka oli suunnattu parisuhteessa väkivaltaisesti käyttäytyneille miehille. Istunnot videoitiin, äänitettiin ja transkriboitiin tekstiksi. Terapiaistunnot järjestettiin keväällä 2000, ja niihin osallistui kolme miestä. Tutkimusaineisto on osa laajempaa 'Vaihtoehto väkivallalle' -projektia, joka toteutetaan yhteistyönä Jyvässeudun Mobile-kriisitukiaseman ja Jyväskylän yliopiston psykoterapian opetus- ja tutkimusklinikan kanssa. Kevään 2000 ryhmässä toisena terapeuttina toimi ensimmäistä kertaa naistyöntekijä.

Miehet käyttivät ryhmässä erilaisia puhetapoja, joiden kautta he tuottivat puhunnassaan erilaisia kuvia naisista, miehistä ja naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Miesten puheessa konstruotui neljä erilaista naisia koskevaa puhunnan tapaa. Niiden lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin myös laajemmin miesten puhuntaa väkivallasta, naisista ja parisuhteesta, jotta lukijalle rakentuisi tulkintakehys miesten puheesta löytyneille naiskuville tämän terapiaryhmän miesten puhunnan kontekstissa.

Naisiin kohdistettu väkivalta näyttäytyi miesten puheessa yhtäaikaaisesti kiellettyinä ja hyväksyttynä. Toisaalta se oli halveksittavaa, mutta toisaalta siitä tehtiin hyväksyttävää olemalla puhumatta siitä. Vastuu parisuhdeväkivallasta määrittyi miesten puheessa miehen ja naisen yhteisesti jakamaksi. Erityisesti terapian alussa miehet tuottivat puhessaan kuvaa miestä tahallaan provosoivasta ja ärsyttävästä naisesta, joka on osasyllinen väkivaltaan. Miesten puheessa nainen määrittyi aktiiviseksi väkivaltilanteiden tuottajaksi, joka ei jätä miehelle muuta vaihtoehtoa kuin fyysisen väkivallan käytön. Miesten puheessa väkivalta rakentui osittain hylätyksi tulemisen ja toiseksi jäämisen pelosta johtuvaksi, jolloin väkivalta näyttäytyi epätoivona ja pelkona naisen menettämisestä. Miehet tuottivat puheessaan myös kuvaa naisesta miehen näkökulmasta erilaisena, enustamattomasti käyttäytyvänä ja siten vaikeasti ymmärrettävänä. Naisen erilaisuutta määrittivät miesten puheessa erityisesti biologiset tekijät. Ryhmäläiset myös rakensivat puhunnassaan kuvaa naisesta vahvana ja keinoja kaihtamattomana verbaalisen vallan käyttäjänä, jolle mies jää sanallisella tasolla toiseksi.

Avainsanat: väkivalta, parisuhdeväkivalta, ryhmäterapia, diskurssianalyysi, sosiaalinen konstruktionismi, puhetapa, naiskuva

SISÄLTÖ

JOHDANTO	1
TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	9
Diskurssianalyttinen lähestymistapa	9
Tutkimusaineisto	12
Tutkimusprosessi	13
ANALYYSIN TULOKSET	15
Nainen väkivallan kohteena	16
Yhteisesti jaettu vastuu	23
Voiko naiseen luottaa?	29
Nainen on erilainen	33
Kuka käyttää valtaa?	41
POHDINTA	50
LÄHTEET	60

JOHDANTO

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen sitä, *miten parisuhdeväkivaltaan syyllistyneet miehet puhuvat naisista ja naisiin kohdistamastaan väkivallasta*. Pyrkimyksenäni on luoda kuvaa siitä todellisuudesta, jota miehet puheensa kautta rakentavat. Näkökulmanani miesten puhunnan tarkasteluun toimii sosiaalis-konstruktionistinen viitekehys. Tässä näkemyksessä kielenkäyttöä ei tarkastella siltana todellisuuteen, vaan osana todellisuutta itseään (Jokinen, Juhila & Suoninen, 1993). Sosiaalisessa konstruktionismissa painottuu myös todellisuuden sosiaalisesti rakentunut luonne, jota yksilöt sosiaalisina toimijoina tuottavat teoillaan jatkuvasti. Sosiaalisen konstruktionismin periaatteille pohjautuu kielenkäytön tutkimuksessa paljon käytetty metodinen ratkaisu diskurssianalyysi, jota on käytetty myös tässä tutkimuksessa. Lähestymistapani diskurssianalyysiin noudattaa pitkälti Jokisen ym. (1993) näkemyksiä.

Tutkimusongelmani valinnan taustalla on ajatus siitä, että miesten käyttämällä kielellä on merkittävä rooli naisiin kohdistetun väkivallan ylläpitämisessä ja hyväksynnässä (Adams, Towns & Gavey, 1995). Tästä näkökulmasta parisuhdeväkivalta näyttäytyy kielellisesti ylläpidettynä sosiaalisena käytäntönä. Jokapäiväisissä puhekäytännöissään miehet oikeuttavat ja luonnollistavat valta-asemaansa naisiin nähden, ja luovat siten puhuntansa kautta kuvaa naisiin kohdistetun väkivallan luonnollisuudesta ja itsestäänselvyydestä. Väkivaltatutkimuksessa onkin tärkeää ja varsin perusteltua tarkastella kielenkäyttöä. Vastaavasti miesten puheessaan konstruoimien *naiskuvien* tarkastelu on hyödyllistä väkivaltailmiön tarkemman ymmärtämisen kannalta. Tätä aihetta ei aiemmissa väkivaltaan paneutuvissa tutkimuksissa ole juurikaan huomioitu.

Kielenkäyttönsä kautta miehet rakentavat erilaisia mies- ja naiskuvia. Esimerkiksi puhe naisista nalkuttavina tai miehen näkökulmasta käsittämättömillä tavoilla käyttäytyvinä on miesten valtakulttuurissa yleisesti jaettua. Stereotyyppisten mies- ja naiskuvien ylläpitäminen liittyy osaltaan miesten valta-aseman legitimoimiseen. Fruden (1994) mukaan on todettu, että naisiin kohdistettu väkivalta on yleisintä niillä miehillä, joilla on perinteiset stereotyyppiset ja seksistiset asenteet naisia ja parisuhdetta kohtaan. Jokinen (2000) huomauttaa, että mieskulttuurin vallitsevan diskurssin mukaiset naista halventavat lausumat

voivat muuttua todeksi, jolloin niiden tuottama kulttuurinen rakennelma peittyi itsestäänselvyyden alle. Esim. pornografisen diskurssin ja sotilasslangin sukupuolistuneet asenteet muuttuvat helposti luonnollisiksi tosiasioiksi miehistä ja naisista (Hänninen, 1994; Jokinen, 2000). Jokisen (2000) mukaan sukupuolistuneet ilmaukset tulevat vähitellen osaksi käyttäjänsä ja saattavat muuttua verbaalisesta väkivallasta sukupuolia syrjiviksi ja erotteleviksi käyttäytymistavoiksi tai jopa konkreettiseksi fyysiseksi väkivallaksi. Jokinen (2000) esittääkin, että kun nainen on ensin verbaalisesti esineellistetty, käy todellisen naisen alistaminen helpommin ja huomaamattomammin.

Hearnin (1998) mielestä eräs kiinnostava lähestymistapa väkivallan ja väkivallasta puhumisen käsitteellistämiseen on diskursiivinen: teksti ei ole vain tekstiä, vaan se nähdään yhteiskunnallisesti ja historiallisesti tuotettuna, kulttuuristen diskurssien kontekstissa ja erilaisten totuuksien verkostossa. Hearnin (1998) mukaan miesten naisiin kohdistama väkivalta koostuu sekä konkreettisesta väkivallasta että väkivaltaisesta puheesta, jolloin väkivalta määrittyy yhtäaikaaisesti materiaaliseksi ja diskursiiviseksi. Naisiin kohdistettu väkivalta voidaankin ymmärtää eräänlaisena miesten harjoittamana materiaalis-diskursiivisena kulttuurina, pikemmin kuin puhtaana miesten ja naisten välisenä ilmiönä. Hearn (1999) myös korostaa, että on tärkeää ymmärtää, ettei väkivalta ole mikään yksi ja yhtenäinen asia. Väkivaltaa ei voi erottaa muusta elämästä, sillä se voi sekoittua kaikkeen arkiseen toimintaan. Näistä syistä väkivalta näyttäytyy sekä materiaalisena että diskursiivisena: se merkitsee samalla ruumiillisia kokemuksia ja diskursiivisten rakenteiden muutoksia.

Hearnin (1998) mukaan erilaiset väkivallan selitysmallit huomioivat jossakin määrin miesten osuuden väkivallasta, mutta usein vain epäsuorasti. Tarkka keskittyminen miehiin väkivallantekijöinä on teorioissa edelleen harvinaista. Väkivaltaa selittämään pyrkivät teorit eivät välttämättä pysähdy pohtimaan myöskään väkivallan normaalisuutta mieskulttuurissa tai yhteiskunnan yleistä miesdominanssia. Valtaan pohjautuvat suhteet nähdäänkin helposti luonnollisina konstruktioina, esim. miesten ja naisten välinen epätasa-arvo näyttäytyy usein väistämättömänä ja muuttumattomana asiaintilana. Kimmel (1990) esittääkin, että yhteiskunnan arvostusten, sääntöjen ja sosialisointin kautta normatiiviseksi muotoutunut suhdejärjestys alkaa helposti näyttää itsestäänselvältä ja luonnolliselta, jolloin sen sosiaalisesti rakentunut alkuperä hämärtyy.

Jokisen (2000) mukaan sukupuoli on yhdistetty Suomessa avoimesti väkivaltaan vasta

1990-luvulla. Tästä kertoo tuolloin käyttöön otettu käsite 'sukupuolistunut väkivalta', joka kuvastaa väkivallan jakautumista väkivaltaisiihin miehiin ja uhrinaisiin. Vaikka sekä miehet että naiset käyttäytyvät väkivaltaisesti myös samaa sukupuolta olevia ihmisiä kohtaan, on Bradburyn (1992) mukaan yksityiselämässä selkeästi yleisin väkivaltilanne kuitenkin sellainen, jossa mies on väkivaltainen naista kohtaan. Campbell ja Muncer (1994) väittävät, että miehinen sukupuoli ja väkivalta ovat itse asiassa synonyymeja, jotka ovat historian kuluessa alkaneet vaikuttaa luonnolliselta asioiden järjestykseltä yhteiskunnassa. Jokisen (2000) mielestä sukupuolistuneen väkivallan käsitteen ongelmana on kuitenkin väkivaltailmiön rajautuminen vain miesten naisiin kohdistamaan väkivaltaan. Sukupuolistunutta väkivaltaa on myös sellainen miesten välinen väkivalta, jossa keskeisenä funktiona on todistaa ja vahvistaa omaa maskuliinista identiteettiä.

Perheväkivallan käsite hämärtää sukupuolen merkityksen väkivaltailmiössä: suurin osa perheväkivallan uhreista on naisia, ja naiset kärsivät miehiä todennäköisemmin vakavista fyysisistä vammoista väkivallan seurauksena (Archer, 1994a). Archer (1994a) myös muistuttaa, että suurin osa seksuaalisesta väkivallasta ja lapsiin kohdistuvasta väkivallasta on miesten tekemää. Archerin (1994a) mukaan onkin varsin perusteltua puhua miesten väkivallasta, sillä selkeästi suurin osa väkivallasta ja erityisesti seurauksiltaan vakavasta väkivallasta on miesten vastuulla. Vaikka myös naiset ovat kykeneviä aggressiivisuuteen ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen, on miesten väkivaltaisuus kuitenkin huomattavasti suurempi sosiaalinen ongelma. Archerin (1994a) mielestä ei tulisikaan puhua ihmisten yleisestä väkivaltaisuudesta tai taipumuksesta aggressiivisuuteen ihmisluonteen osana, vaan täytyisi pyrkiä kiinnittämään huomiota erityisesti väkivaltailmiön miehiseen luonteeseen.

Miesten väkivallan kohteet, ilmenemismuodot ja tavat vaihtelevat. Miehet voivat olla väkivaltaisia esim. naisia, lapsia, toisia miehiä, eläimiä tai itseään kohtaan. Jäsennettäessä miesten väkivallan laajaa kirjoa on Hearnin (1999) mielestä parempi puhua miesten väkivallan eri muodoista tai käyttää monikollista termiä 'miesten väkivallat' (men's violences), kuin puhua väkivallan miehisydestä tai käyttää termiä 'miehinen väkivalta' (male violence). Miesten väkivaltojen eräs muoto on miesten tuntemiinsa naisiin kohdistama väkivalta, jolla on omat erityispiirteensä. Ensinnäkin se on luonteeltaan sukupuolistunutta: kun miehet käyttäytyvät väkivaltaisesti naisia kohtaan, he samalla osoittavat olevansa miehiä (Hearn, 1999). On myös tärkeää erottaa miesten tuntemiinsa naisiin kohdistama väkivalta tuntemattomiin naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Edellisessä tapauksessa sekä

tekijällä että uhrilla on toisiinsa kontakti jo ennen väkivaltaa, ja molemmilla on tietoa toisistaan: toisen menneisyydestä, vahvuuksista ja heikkouksista, mahdollisista aiemmista väkivaltakokemuksista jne. Lisäksi tuttuihin naisiin kohdistettu väkivalta tapahtuu useimmiten yksityisessä elämänpiirissä, jolloin ulkopuolisten tahojen voi olla vaikeaa puuttua siihen. Kyseinen väkivallan muoto tapahtuu siis yleensä melko eristyksissä, vaikkakaan ei välttämättä täysin yksityisyydessä. Kuitenkin miehet usein puhuvat heteroseksuaalisesta naisiin kohdistetusta väkivallasta suhteen yksityisasiana (Hearn, 1996).

Husson (1994) mukaan parisuhdeväkivalta liittyy kiinteästi väkivallan ja valtasuhteiden erotisoitumiseen. Tällaista sukupuoli-ideologiaa tuotetaan kaiken aikaa kulttuurituotteissa, joten miesten naisiin kohdistama väkivalta on jatkuvasti läsnä. Husson (1994) mielestä naisiin kohdistuva fyysinen väkivalta ei ole poikkeava ilmiö kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti tarkasteltuna, vaan se määrittynyt osaksi laajempaa kokonaisuutta, jossa vallitsevan yhteiskunnallisen hierarkian legitimoima vahvemman valta heikompaan hyväksytään, ja siihen liittyvä väkivalta sivuutetaan. Liukkosen (1994) mukaan miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa ei tulisi tarkastella sairautena, vaan normaalina ilmiönä kulttuurissa, jossa nainen nähdään miestä alempiarvoisena. Naisiin kohdistetaan vihantunteita paitsi alistettuna osapuolena, myös tunteisiin ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyvän vallan käyttäjinä (Heinämaa & Näre, 1994). Äidillä on näissä mielikuvissa keskeinen sija, sillä lapsen elämän ensimmäisenä vallanpitäjänä hän edustaa kaikkia vallankäyttäjiä. Naisia vihataan siis paitsi uhreina, myös tietynlaisen vallan edustajina.

Usein miehet pitävät naisen seksuaalista uskottomuutta tai epäilyä siitä oman väkivaltaisuutensa oikeutuksena. Joskus naisen seksuaalinen uskottomuus voi oikeuttaa myös toiseen mieheen kohdistuvan väkivallan. Naisen oletettu tai todellinen uskottomuus oikeuttaa siis miesten puheessa paitsi naisen rankaisemisen, myös suhdetta ylläpitävän väkivallan, jonka keinoin nainen pyritään saamaan palaamaan suhteeseen tai pysymään siinä (Hearn, 1996). Kun nainen ei käyttäydy miehen odottamalla tavalla, väkivalta näyttäytyy miesten puheessa hyväksyttävänä keinona rangaista naista tämän puutteista. Myös Partanen (1998) toteaa, että miehillä on mielestään oikeus määritellä rajat ja suhteessa olemisen tavat. Jo näiden miehen asettamien rajojen ylittäminen riittää oikeuttamaan väkivaltaisen käyttäytymisen naista kohtaan. Tietynlaisen heteroseksuaalisen suhteen ylläpitäminen onkin yleinen miesten käyttämä selitys väkivallan oikeutuksesta (Hearn, 1996).

Jotta ymmärrettäisiin paremmin miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa, on tärkeää

tarkastella sitä myös yhteiskunnallisessa ja historiallisessa kontekstissa. Tämä on erityisen merkittävää, jotta ymmärrettäisiin, kuinka yksilöt ja instituutiot ovat hyväksyneet, normalisoineet ja sivuuttaneet osan väkivallasta. Esim. monissa yhteisöissä miesten naisiin kohdistama väkivalta on nähty perheen yksityisasiana, johon muiden ei tule puuttua (Hearn, 1999). Miehen valtasuhdetta naiseen on pidetty historiallisesti luonnollisena. Miesten herruus ja päätösvalta perheen asioista on ollut myös valtion vahvistamaa, esim. poliisi on karttanut ”avioriitoihin” puuttumista. Kotona tapahtuva väkivalta onkin perinteisesti mielletty lakien ulkopuoliseksi. On kuitenkin väitetty, että yksityisyyden periaatteelle pohjautuva yhteiskunnan haluttomuus puuttua miesten naisiin kohdistamaan väkivaltaan on itse asiassa osa naisiin kohdistuvan väkivallan prosessia. Nykyisin yksityisen ja julkisen elämän yhteiskunnalliset määrittelyt ja niiden väliset suhteet ovat kuitenkin tulleet yhä monimutkaisemmiksi, jolloin ajatus kotona yksityisyyden alueella tapahtuvasta väkivallasta ei enää päde (Schneider, 1994).

Fruden (1994) mukaan kulttuuriset asenteet ylläpitävät miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa, koska se osaltaan tukee yhteiskunnallista status quota ja vahvistaa miesdominanssia. Yhteiskunnalliset normit ja arvostukset eivät siis ole voimakkaasti kieltäneet miesten naisiin ja erityisesti puolisoon kohdistamaa fyysisen voiman käyttöä, vaan pikemminkin miehellä on nähty olevan oikeus kurittaa vaimoaan. Vaikka useimmissa yhteisöissä naiseen kohdistuva väkivalta ei ole ollutkaan julkisesti sallittua, on aina ollut myös tilanteita, joissa väkivallan käyttö on nähty miehelle oikeutettuna tai ainakin ymmärrettävänä (Hearn, 1998; Schneider, 1994). Archerin (1994b) mukaan myös lainsäädäntö on osaltaan ylläpitänyt naisiin kohdistuvaa väkivaltaa esim. tekijöiden lievien rangaistusten muodossa ja ottamalla huomioon parisuhdeväkivallan vakavuutta lieventäviä seikkoja.

Husso (1994) esittää, että naisiin kohdistuvan väkivallan sosiaalinen, historiallinen ja kulttuurinen kytkentä on saanut aikaan sen, että naisten pahoinpitely mieltyy yhtäaikaisesti marginaaliseksi ja oikeutetuksi ilmiöksi. Tästä kertovat esimerkiksi useat erilaiset selitystavat parisuhdeväkivallasta, jotka lieventävät miehen vastuuta tapahtuneesta. Lisäksi väkivaltaa on usein pidetty parisuhteen sisäisenä asiana, johon nainen itse on pohjimmiltaan syyllinen, ja johon ulkopuolisten tahojen ei kuulu puuttua. Usein väkivalta myös nähdään poikkeavana pikemmin kuin ymmärrettävänä, tekijälleen funktionaalisenä toiminnan muotona. Mikäli miehen naiseen kohdistama väkivalta selitetään poikkeavaksi, mieleltään epävakanaan yksilön teoksi, vältetään samalla näkemästä sukupuolistuneen väkivallan laaja

yhteiskunnallinen hyväksyntä (Frude, 1994).

Dobash ja Dobash (1998a) tarkastelevat eroja miesten välisessä ja miesten naisiin kohdistamassa väkivallassa. Heidän mukaansa miesten väliseen ja naisiin kohdistettuun väkivaltaan ei tule suhtautua samalla tavalla. Miesten välisessä väkivallassa ei väkivaltaisen yhteenoton lopputuloksella ole niinkään merkitystä, vaan osallistuminen väkivaltaan jo sinällään vahvistaa ja todentaa maskuliinista identiteettiä. Miesten välinen väkivalta voi olla myös merkittävä statuksen saavuttamisen keino miesryhmässä (Archer, 1994a). Miesten naisiin kohdistamassa väkivallassa tärkeintä miehelle on kontrollin saavuttaminen ja naisen palauttaminen paikalleen eli miehelle alisteiseen asemaan. Naiseen kohdistettu väkivallan käytön prosessi ei itsessään tue maskuliinista identiteettiä, vaan ainoastaan konfliktin lopputulos merkitsee: naisen voittaminen ja miesauktoriteetin palauttaminen (Dobash & Dobash, 1998a).

Väkivallan merkitykset siis muuttuvat, kun miehen väkivallan kohteena on nainen. Naiseen kohdistettuun väkivaltaan liitetään merkityksiä oikeasta järjestyksestä, jos nainen on toiminut miehen näkökulmasta väärin. Naiseen kohdistetussa väkivallassa ei ole tunnetta henkilökohtaisen kunnian tai miehisyyden uudelleenvahvistamisesta, vaan ainoastaan auktoriteetin säilyttäminen suhteessa naiseen on tärkeää (Dobash & Dobash, 1998a). Partasen (1998) mukaan keskeiseksi eroksi miesten välisessä ja naisiin kohdistetussa väkivallassa nousee se, etteivät miehet juurikaan selittele naisiin kohdistamaansa väkivaltaa. Tämä kertoo väkivallan määrittymisestä luonnolliseksi osaksi miehen ja naisen välistä suhdetta. Nainen nähdään epätasa-arvoisena miehen kanssa, eikä hänellä ajatella olevan samoja oikeuksia parisuhteessa kuin miehellä. Myös mustasukkaisuudesta johtuva väkivalta näyttyy miesten puhunnassa normaalina osana heteroseksuaalista parisuhdetta (Partanen, 1998).

On yleistä, etteivät vaimoan pahoinpidelleet miehet usko naisella olevan samoja oikeuksia väitellä ja kyseenalaistaa toisen ajatuksia kuin miehellä on. Naisen verbaalinen valta koetaankin helposti uhkaksi miehelle auktoriteetille perheessä, ja fyysistä väkivaltaa käytetään usein sanallisen riidan lopettamiseksi ja miehen valta-aseman palauttamiseksi (Dobash & Dobash, 1998b). Myös Bradbury (1992) nostaa esille kielen merkityksen väkivaltatilanteissa. Hänen mukaansa miehet usein turvautuvat fyysiseen väkivaltaan, kun naiset verbaalisesti asettavat heidän auktoriteettiasemansa kyseenalaiseksi. Bradburyn (1992) mukaan väkivaltaan taipuvaiset miehet eivät koe pystyvänsä kielellisesti palautta-

maan valta-asemaansa suhteessa naiseen, jolloin heidän verbaalinen keinottomuutensa johtaa helposti fyysiseen väkivaltaan. Vaikka kaikki väkivaltilanteet eivät alakaan verbaalisella riidalla, on sen todettu usein vaikuttavan merkittävästi fyysisen väkivallan puhkeamiseen parisuhteessa. Kielenkäytön tarkastelu on siis oleellisen tärkeää väkivaltatutkimuksessa.

Merkitykset, joiden avulla miehet erottautuvat naisista, ovat sosiaalisesti konstruoituja. Näistä merkityksistä muodostuu mieskulttuuri, joka on keskeinen miehisen identiteetin rakennusväline. Väki­valta on Grönforsin (1994, 1999) mukaan kietoutunut osaksi vallitsevaa eli hegemonista mieskulttuuria. Siihen ei kuulu pelkästään fyysistä väkivaltaa, vaan siihen liittyvät myös arvot ja asenteet, jotka voivat aikaansaada väkivaltaa. Väki­valtaisuus mieltyy yhä nykyäänkin osaksi kovaa, ”todellista” maskuliinisuutta. Väki­vallan käyttö ja aggressiivisuus ovat siis edelleen merkittäviä maskuliinisuuden indikaattoreita. Väki­vallan keinoin paitsi tuotetaan ja ylläpidetään maskuliinista identiteettiä, myös pönkitetään miesten valtaa yhteiskunnassa. Fyysisen voiman käyttö on kaikkein konkreettis­in perusta yhteiskunnan miesdominanssille ja sukupuolten välisille epätasa-arvoisille valtasuhteille (Adams et al., 1995; Bradbury, 1992).

Grönfors (1994) esittää, että väkivallan kulttuuri on osa laajempaa miehistä kulttuuria, eikä väkivaltaa siksi tulisikaan luokitella epänormaaliksi käyttäytymiseksi. Väki­valta on keino, jolla vahvistetaan miesten ylivaltaa ja jota käytetään, kun miesten auktoriteettiasema on uhattuna. Väki­valtaa käytetään suorasti tai epäsuorasti naisten alistamiseen ja kurissapi­tamiseen. Miesten väki­valtaa voikin kuvailla ensisijaisesti instrumentaaliseksi väki­vallaksi naisten väki­vallasta poiketen. Miehet turvautuvat väki­valtaan tiettyjä päämääriä saavuttaakseen, kun taas naisten väki­valtaa voi luonnehtia pääosin ekspressiiviseksi, tunteiden ilmaukseksi (Archer, 1994a; Campbell & Muncer, 1994; Grönfors, 1994). Kellyn ja Radfordin (1998) mukaan fyysisen voiman käyttö heteroseksuaalisessa vuorovaikutuksessa mieltyy miehelle hyväksyttäväksi toimintatavaksi niin laajalti, että väki­valtaisuus on alkanut näyttäytyä osana normaalia miehistä käyttäytymistä. Husson (1994) mukaan väki­valtaisuus ei ole miehen reaktio psyykkisten paineiden kasautumiseen, kuten joskus on väitetty, vaan mies luo väki­vallan keinoin maskuliinisuuttaan yhteiskunnassa, jonka sukupuolikulttuuri tukee ja vahvistaa kyseistä sukupuolen toteuttamisprosessia.

Grönfors (1994) toteaa, että miehiseen kulttuuriin kuuluva väki­valta on sosiaalisesti tuotettu ilmiö, jota on tarkasteltava varsinaisen käyttäytymisen lisäksi myös kielen ja

puheen tasolla, sillä ne osaltaan liittävät väkivallan maskuliinisuuteen. Naisiin kohdistettua fyysistä väkivaltaa runsaammin miehet käyttävät verbaalista väkivaltaa, kuten naisten huorittelua. On kuitenkin muistettava, että väkivaltainen ja alistava puhe naisista voi muuttua konkreettiseksi fyysiseksi väkivallaksi. Miesten puhekäytännöt ylläpitävät niiden mukaisia suhtautumistapoja naisiin, eikä naista halventavan diskurssin käytöstä ole välttämättä pitkä matka naisen fyysiseen pahoinpitelyyn.

Pro gradu -tutkimuksessani kiinnostukseni kohdistui erityisesti niihin tapoihin, joilla väkivaltaan syyllistyneet miehet puhuivat naisista, parisuhteesta ja naisiin kohdistamastaan väkivallasta. Tutkimusongelmakseni muodostui se, *miten miehet puhuvat naisista ja millaisia naiskuvia he puhuntansa kautta rakentavat.*

TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Diskurssianalyttinen lähestymistapa

Jokinen ym. (1993) määrittelevät diskurssianalyysin ”sellaiseksi kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimiseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä” (9-10). Diskurssianalyysia ei välttämättä ole mielekästä kutsua selkeärajaiseksi tutkimusmenetelmäksi, vaan se on pikemminkin väljä teoreettinen viitekehys, joka mahdollistaa erilaisia menetelmällisiä sovelluksia ja tarkastelun painopisteitä (Jokinen ym., 1993). Diskurssianalyttinen tutkimusote on aineistovetoinen: tutkimuksen eteneminen riippuu pitkälti kulloisestakin tutkimusaineistosta. Varsinaisten analyysimenetelmien soveltaminen ja kehittäminen jääkin suurelta osin tutkijan itsensä tehtäväksi analyysin edetessä.

Diskurssianalyysi pohjautuu sosiaalis-konstruktionistiseen ajattelutapaan, jonka näkökulmasta sosiaalinen maailma näyttäytyy tekstinä tai tekstien systeeminä (Parker, 1994). Diskurssianalyttinen lähestymistapa teksteihin korostaa sosiaalista ja kielellistä todellisuuden rakentumista. Diskurssianalyysissa tutkimuskohteena ovat kieli ja kielenkäyttöön liittyvät prosessit, joiden kautta käsityksiä ilmiöistä tuotetaan ja muunnetaan (Burman & Parker, 1993). Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa tarkastelun kohteeksi ei otetakaan yksilöä, vaan ne sosiaaliset käytännöt ja tavat, joiden kautta merkityssysteemit rakentuvat. Minän olemuksen erittelemisen sijasta mielenkiinto kohdistuu minän rakentamisen ja rakentumisen prosesseihin (Jokinen ym., 1993). Kieltä ei siis tulkita poluksi puhetta tai kirjoitusta tuottaneen yksilön kognitiivisiin prosesseihin, vaan diskurssianalyysissa tutkijan huomio kohdistuu kielenkäytön säännönmukaisuuksiin (Suoninen, 1993). Analyysin tavoitteena ei ole syiden etsiminen tapahtumille tai ilmiöille, vaan tutkimuksen kohteeksi otetaan ne tavat, joilla toimijat itse kuvaavat ilmiöitä ja nimeävät niille syitä (Suoninen, 1999). Vaikka tutkimuksessa ollaankin kiinnostuneita toimijoista ja heidän tavoistaan jäsentää maailmaa, ei tulkinnoista etsitä subjektiivisia merkityksiä, vaan niitä kulttuurisia tulkintaresursseja ja käytäntöjä, joita toimijat käyttävät tehdäkseen itseään ymmärrettäväksi

(Jokinen, Suoninen & Wahlström, 2000). Kiinnostus ei siis kohdistu yksilön sisäisiin tulkintarakenteisiin vaan siihen, millaista jaettua ymmärrystä yksilöt rakentavat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa.

Diskurssianalyttisen ajattelutavan mukaan kielenkäyttö on aina funktionaalista, eli sillä on seurauksia. Diskurssianalyysi keskittääkin huomionsa ennen muuta kielenkäyttöön tekoina ja toimintana (Suoninen, 1999). Lausumilla paitsi kuvataan todellisuutta, myös rakennetaan sitä. Näin ollen puhunta samanaikaisesti väittää jotakin todellisuuden luonteesta ja rakentaa sitä (Jokinen ym., 1993). Kieli toisin sanoen konstruoi ja merkityksellistää ne kohteet, joista puhutaan tai kirjoitetaan. Diskurssianalyysille on ominaista juuri tällaisten ulkoista maailmaa luovien konstruktioiden sekä niiden vakiintumisen ja vaihtelun näkyväksi tekeminen (Jokinen ym., 1993).

Sosiaalisen todellisuuden kielellinen rakentuminen liittyy kielen jäsentämiseen sosiaalisesti jaettuina merkityssysteemeinä. Merkityssysteemit sisältävät oletuksen kielen ei-heitastavuudesta, jonka mukaan kieltä tai kielenkäyttöä ei pidetä sosiaalisen todellisuuden kuvana (Jokinen ym., 1993). Kielen ei siis ajatella heijastavan yksiselitteisesti yksilön ulkoista tai sisäistä todellisuutta. Tämä käsitys korostaa ajatusta sosiaalisen todellisuuden monivivahteisesta rakentumisesta ja sen jatkuvasta konstruoinnista (Jokinen ym., 1993). Samoin kuin muiden merkitysten, myös minän merkitysten ajatellaan rakentuvan sosiaalisissa käytännöissä ja tietyissä konteksteissa. Näin ollen yksilölle voidaan ajatella rakentuvan yhden yhtenäisen minän sijasta monta eri konteksteissa realisoituvaa minää. (Jokinen ym., 1993). Yksilön erilaisia toimijaulottuvuuksia kuvataan subjektipositio-käsitteen avulla. Subjektipositioon liittyy odotuksia oikeuksista, velvollisuuksista ja ominaisuuksista, joita toimija olettaa itselleen tai muille. Subjektipositio muuttuu käytetyn diskurssin mukaan ja on yhteydessä diskurssin funktioon.

Diskurssianalyysissa ajatellaan, että olemassa on useita rinnakkaisia ja keskenään kilpailevia merkityssysteemejä. Erilaisia merkityssysteemejä kutsutaan toisinaan diskurssiksi, toisinaan tulkintarepertuaareiksi. Jokinen ym. (1993) näkevät diskurssin ja tulkintarepertuaarin käsitteiden olevan toisilleen niin läheisiä, että määrittelevät molemmat ”verrattain eheiksi säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemeiksi, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentavat sosiaalista todellisuutta” (27). Jokisen (2000) mukaan diskurssin tutkimista on sille ominaisten lausumien sekä niitä säätelevien sääntöjen ja käytäntöjen kuvailu. Hänen mukaansa tulee kysyä, miksi tietyssä diskurssissa

esiintyy juuri tietty lausuma, ja miten lausumat saavat aikaan tarkasteltavalle diskurssille ominaisen yhtenäisyyden.

Diskurssianalyysiin voidaan liittää myös valtaan keskittyviä tarkasteluja. Diskurssinäkemyksessä vallan ei ajatella perustuvan yksilön ominaisuuksiin, vaan sitä tarkastellaan sosiaaliin käytäntöihin kietoutuneena ilmiönä (Jokinen & Juhila, 1993). Kiinnostus kohdistuu siihen, miten valtasuhteita tuotetaan sosiaalisissa käytännöissä. Jotkut diskurssit saavat vaihtoehtoisia diskursseja vahvemman, itsestäänselvän totuuden aseman. Valta-aseman saavuttaneet eli hegemoniset diskurssit vaikuttavat toimijoiden valta-asemiin ja asettavat heitä diskurssin puitteissa erilaisiin subjektipositioihin (esim. vallankäyttäjä ja alistettu). Valtasuhteiden tarkastelulle painottuvassa diskurssianalyysissä keskitytään etsimään tällaisia vahvoja diskursseja, jotka tukahduttavat alleen vaihtoehtoisia diskursseja (Jokinen & Juhila, 1993). Mielenkiinto kohdistuu kulttuurisiin itsestäänselvyksiin: luonnollisiksi ja kyseenalaistamattomiksi totuuksiksi muodostuneisiin puhetapoihin. Joidenkin totuuden versioiden nouseminen itsestäänselvyyksiksi voi tapahtua esimerkiksi naturalisoimalla, asioiden yksinkertaistamisella luonnollisiksi itsestäänselvyyksiksi, jolloin ilmiöiden sosiaalisesti tuotettu alkuperä hämärtyy (Jokinen & Juhila, 1993). Naturalisoinnin ja yksinkertaistamisen ohella käytettyjä hegemonistamisstrategioita ovat esim. yleiseen mielipiteeseen ja kulttuuriin konventioihin vetoaminen.

Yhteiskunnassa vallitsevat laajemmat makrodiskurssit muodostavat tulkintaresursseja, joiden pohjalta yksilöt tuottavat keskustelutilanteissa omia mikrodiskursseja puheisiinsa (Jokinen, 2000). Väkivallan yhteydessä tämä tarkoittaa, että makrodiskurssi, laaja tulkintakehys, nimeää perheessä tapahtuvan puolisoitten välisen väkivallan esim. perheväkivallaksi tai parisuhdeväkivallaksi. Omaksutut makrodiskurssit muovautuvat yksittäisten ihmisten puheessa omiksi mikrodiskursseikseen, joita Jokinen (2000) kutsuu puheenparsiksi. Jokisen (2000) mukaan yksilön väkivallasta omaksuoma makrodiskurssi vaikuttaa suhtautumistapaan tilanteessa, jossa itse kohtaa väkivaltaa. Väkivalta voi siis määrittyä eri henkilöille erilaisena, omaksutusta makrodiskurssista riippuen. Diskurssit ovat puhetta ja ajattelua, mutta niillä on myös todellisia ja materiaalisia seurauksia. Tällä Jokinen (2000) tarkoittaa, että esim. tietyn diskursiivisen käsityksen väkivallasta omaksuneet viranomaiset suhtautuvat työssään kohtaamaansa väkivaltaan diskursiivisen viitekehýksensä mukaisesti.

Tutkimusaineisto

Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto liittyy Jyväskylässä toimivaan 'Vaihtoehto väkivalalle' -projektiin. Projekti alkoi keväällä 1996 yhteistyössä Jyväskylän yliopiston psykoterapian opetus- ja tutkimusklinikan sekä Jyvässeudun Mobile-kriisitukiaseman kanssa. Projektissa keskeistä on hoidon tarjoaminen perhe- tai parisuhdeväkivaltaan syyllistyneille miehille, jotka hakeutuvat hoitoon vapaaehtoisesti. Hoito muodostuu Mobilessa tapahtuvasta arviointi- ja motiivointijaksosta sekä varsinaisesta psykoterapiaklinikalla toteutettavasta ryhmämuotoisesta terapiasta.

Miehet tulevat Mobileen vapaaehtoisesti etsimään apua väkivaltaongelmaansa. Heidät ohjataan aluksi yksilökeskusteluun miestyöntekijän kanssa, ja heille annetaan tietoa väkivaltaisten miesten ryhmäterapiasta. Mobilessa järjestettävä arviointijakso kestää yleensä muutamia kuukausia, ja sen aikana väkivaltaan syyllistynyt mies käy Mobilessa yksilötapaamisissa. Jakson aikana pyritään kartoittamaan asiakkaan tilanne ja ylläpitämään hänen motivaatiotaan hoitoprosessia kohtaan. Arviointi- ja motiivointijakson jälkeen hoitoon motivoituneista ja ryhmäterapiaan halukkaista miehistä muodostetaan yleensä noin 5-8 miehen ryhmä. Joidenkin miesten kohdalla on katsottu parhaimmaksi jatkaa edelleen yksilötapaamisia Mobilessa.

Väkivaltaisten miesten terapiaryhmä kokoontuu psykoterapiaklinikalla kerran viikossa. Terapia koostuu viidestätoista puolentoista tunnin mittaisesta istunnosta sekä mahdollisesta seurantatapaamisesta noin vuoden kuluttua varsinaisen ryhmän päättymisestä. Terapeutteina on aiemmin toiminut kaksi psykoterapiaklinikan miestyöntekijää, mutta keväällä 2000 toinen terapeuteista oli ensimmäistä kertaa nainen. Myös sitä seuraavissa ryhmissä on terapia toteutettu mies- ja naistryöntekijän yhteisesti vetämänä.

Tämän tutkimuksen aineisto on peräisin yhdeksänstä järjestetystä 'Vaihtoehto väkivalalle' -terapiaryhmästä, jossa ensimmäistä kertaa toisena terapeuttina toimi nainen. Ryhmä kokoontui 15 kertaa kevään 2000 aikana. Kaikki tapaamiset tallennettiin ääni- ja videonauhaille. Miehet allekirjoittivat terapian alussa videointisopimuksen, jossa kerrottiin, että nauhoja tullaan käyttämään myös tutkimustarkoituksiin.

Kevään 2000 ryhmään osallistui kolme miestä. Miesten iät vaihtelivat n. 25 vuodesta 45 vuoteen. Kahdella miehistä oli yksi tai useampia lapsia, yksi oli naimisissa ja kaksi avoii-

tossa. Yksi miehistä oli käyttänyt väkivaltaa kolme kertaa pitkän avioliiton aikana, ja kahdella miehellä väkivaltainen käyttäytyminen oli kärjistynyt nykyisessä parisuhteessa noin puoli vuotta ennen terapiaryhmän alkua. Yksi ryhmäläisistä oli käyttäytynyt väkivaltaisesti myös aiemmassa parisuhteessaan. Erityistä tälle ryhmälle oli se, että kaikki miehet olivat edelleen suhteessa puolisoihinsa eli väkivaltansa uhreihin.

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu viidestätoista ryhmäterapiatapaamisesta, joiden kesto vaihteli reilusta tunnista puoleentoista tuntiin istunnon osanottajamäärästä riippuen. Jokainen istunto on transkriboitu kokonaan C-kasetilta kuunnellen tekstinpurkulaitteen avulla. Yhteensä tekstiksi litteroitua aineistoa kertyi yli 300 sivua. Istunnot on kirjoitettu erillisiksi asiakirjoiksi, jotka on numeroitu I-XV. Asiakirjoissa on juokseva rivinumerointi, joka alkaa 1:stä jokaisen istunnon alussa. Istuntojen litteraatioiden pituus vaihteli n. 500 rivistä 1100 riviin (fonttikoolla 10 ja rivivälillä 1 kirjoitettuna). Keskimäärin istuntojen transkriptiot ovat 800-900 rivin mittaisia.

Tutkimusprosessi

En ollut henkilökohtaisesti seuraamassa tai nauhoittamassa terapiaa sen edetessä keväällä 2000, vaan valitsin valmiiksi nauhoitetun aineiston psykoterapian opetus- ja tutkimus-klinikan arkistosta. Olin kiinnostunut väkivaltaisten miesten terapiaryhmästä aineistona ja parisuhdeväkivaltaan liittyvästä tutkimusongelmasta. Aloitin aineistoon perehtymisen syksyllä 2000 katsomalla terapian videonauhat läpi kahteen kertaan. Samalla tein jokaisesta istuntokerrasta tarkat muistiinpanot ja kirjoitin ylös miesten keskusteluista heränneitä omia ajatuksiani. Muistiinpanojen tekemistä jatkoin koko aineiston käsittelyn ja analysoinnin ajan. Aineiston videolta katsomisen jälkeen aloitin nauhojen litteroimisen. Purin jokaisen istuntokerran kokonaisuudessaan 'Analyysin tulokset' -kappaleen alussa kuvaamieni litteraatiосymbolien mukaisella tarkkuudella. Koska tutkimusmetodina oli diskurssianalyysi, pyrin lähestymään aineistoa mahdollisimman avoimesti ja aineistolähtöisesti, ilman etukäteen pohdittuja tarkkoja ongelmanasetteluja.

Jo istuntojen transkriboinnin aikana aineistosta nousi esille joitakin mahdollisia tutkimuskysymyksiä, joita olisin voinut ryhtyä tarkastelemaan, mutta lopullisen tutkimusongel-

man valitsin vasta useiden aineiston lukukertojen jälkeen. Luin aineistoa läpi kokonaisuudessaan useita kertoja saadakseni siitä selkeän kokonaiskuvan, minkä jälkeen rajasin aineistoa tarkasti harkiten pienemmäksi siitä nousseen itseäni eniten kiinnostavan tutkimuskysymyksen mukaisesti. Alkuperäisen aineiston laajuuden vuoksi rajaaminen oli välttämätöntä, jotta tekstin tarkempi lukeminen ja analysointi mahdollistuisi. Etsin aineistosta kaikki jollakin tapaa tutkimusongelmaani liittyvät puhekatkelmat, ja keskityin niiden tarkkaan lukemiseen. Sisällytin mukaan rajattuun aineistoon kaikki sellaisen tekstikohdat, joissa miehet puhuivat naisista, suhteestaan naiseen tai naiseen kohdistamastaan väkivallasta. Tästä rajatusta aineistosta ovat peräisin tulososiossa esitellyt aineistoviitteet.

Kiinnostukseni kohdistui siis tapoihin, joilla miehet puhuivat naisista, parisuhteesta ja naiseen kohdistetusta väkivallasta. Tutkimusongelmakseni muodostui se, *miten miehet puhuvat naisista ja millaisia naiskuvia he puhunnassaan tuottavat*. Aluksi harkitsin keskittyväni siihen, miten naisterapeutin vaikutus ilmenee väkivaltaisten miesten ryhmäterapiassa, mutta tällainen kysymyksenasettelu olisi vaatinut vertailevaa tutkimusotetta. Pro gradu -työn puitteissa koin useamman terapiaryhmän vertailun kuitenkin liian työlääksi ja aikaavieväksi, joten päätin keskittyä vain yhteen terapiaryhmään, kuten aiemmissakin väkivaltaisten miesten terapiaan liittyvissä pro gradu -tutkimuksissa on tehty. Käsitelen kuitenkin jossakin määrin myös naisterapeutin roolia niiltä osin, kuin se aineistosta nousi selkeimmin esille.

Miesten puheessa konstruoitui neljä erilaista naisista puhumisen tapaa, joissa nais- ja mieskuvat ovat erilaisia. Niiden lisäksi olen tarkastellut laajemmin miesten puhunutta naiseen kohdistuvasta väkivallasta, jotta rakentuisi eräänlainen tausta miesten puheesta löytyneiden naiskuvien tarkastelulle juuri tämän terapiaryhmän miesten puhunnan kontekstissa. 'Nainen väkivallan kohteena' –kappaleen tarkoitus on siis selventää sitä seuraavina esittelemieni miesten naisista puhumisen tapojen tulkintakehystä, eikä se itsessään ole yksittäinen puhunnan tapa.

Olen käyttänyt käsitteitä 'puhetapa' tai 'puhunnan tapa' viitatessani miesten puheessa rakentuviin merkityssuhteiden systeemeihin. Vaihtoehtoisesti olisin voinut käyttää diskurssin tai tulkintarepertuaarin käsitteitä, mutta tutkimusongelmani kannalta katsoin sopivimmaksi käyttää niiden sijasta puhettavan käsitettä. Eräällä tapaa näen puhettavan käsitteen joustavammaksi kuin diskurssin käsitteen. Periaatteessa lukija voi kuitenkin mieltää tässä tutkimuksessa esitellyt puhettavat diskursseiksi, mikäli niin haluaa.

ANALYYSIN TULOKSET

Tässä kappaleessa esittelen analyysini keskeisimmät tulokset. Miesten puheessa rakentui neljä erilaista naisia koskevaa puhunnan tapaa. Niitä ennen olen kuitenkin esitellyt laajemmin miesten puhuntaa naisiin kohdistuvasta väkivallasta, mikä toivoakseni luo taustaa naiskuvien tarkastelulle ja toimii laajempaan tulkintakehyksenä parisuhdeväkivallalle tämän terapiaryhmän kontekstissa.

Aineiston transkriboinnissa ja tekstikatkelmissa olen käyttänyt seuraavia symboleja:

(.)	alle sekunnin mittainen tauko
(1)	tauco ja sen pituus sekunteina
[päällekkäispuheen alkukohta
]	päällekkäispuheen loppukohta
=	tauon puuttuminen puheenvuorojen välillä
<u>teksti</u>	(alleviivaus) kovalla äänellä tai painottaen sanottu kohta
teksti:	(kaksoispiste) äänteen venytys
teks-	(tavuviiva) kesken jäänyt sana
.hhh	kuuluva sisäänhengitys
hhh	kuuluva uloshengitys
.hjoo	(piste sanan edessä) lausuttu samalla sisäänhengittäen
(epävarma)	(teksti suluissa) nauhalla epäselvästi kuuluva kohta
()	(tyhjät sulut) sana tai puhetta, josta ei ole saatu selvää
(())	(kaksoissulut) purkajan huomioita
(...)	tekstiä jätetty välistä pois
...	saman puhujan puheenvuoro jatkuu vielä tekstinäytteen jälkeen tai on alkanut jo ennen sitä
T1	miesterapeutti
T2	naisterapeutti
A	Antti (avopuoliso Jaana)
H	Harri (vaimo Eeva)
V	Ville (avopuoliso Niina)

Tekstissä esiintyvien aineistokatkelmien alussa olevissa suluissa on istunnon numero roomalaisin kirjaimin sekä rivinumerot, joilta tekstiotteet löytyvät alkuperäisistä asiakirjoista. Tekstikatkelmien tummennetut kohdat ovat tulkinnan kannalta keskeisiä. Kaikki alkuperäiset paikannimet, ihmisten nimet ja muut henkilöiden tunnistamiseen liittyvät tiedot on muutettu tunnistamisen estämiseksi.

Nainen väkivallan kohteena

Naiseen kohdistettua väkivaltaa kuvaa miesten puhunnassa kaksijakoisuus: toisaalta se näyttäytyy ryhmäläisten puheessa halveksittavana, mutta toisaalta se rakentuu samanaikaisesti myös hiljaisesti hyväksytyksi ja parisuhteen yksityisasiaksi leimatuksi. Väkivaltaan syyllistyneiden miesten puheessa nainen määrittyykin *yhtäaikaisesti kielletyksi ja hyväksytyksi väkivallan kohteeksi*. Miesten puheessa parisuhdeväkivalta rakentuu ennen kaikkea asiaksi, josta ei puhuta: tuttavien parisuhdeväkivaltaan ei helposti puututa vaikka sitä ei hyväksyttäisikään, eikä omasta väkivaltaisuudesta mielellään puhuta julkisesti.

(II: 257-263)

H: ... (.) kävinköhän mä neljä vai viis kertaa tossa Mobilessa ja: (.) niinku sitte juttelemassa ja se on aika paljon niinku muuttanu sitä (2) kaikkee suhtautum- aikasemmin se oli niinku semmonen et se jotenki semmone (1) tunne et ku (4) nin tää viimestä edellinen kerta (.) varsinki että (1) tuli hirvee huoli siitä että (.) kuka sen näki ja (.) tietääkö siitä joku ja (1) semmosta ja nyt ku siitä tota ni (2) toisaalta nyt tää viimeinen kerta (.) sattu sillein et siinä oli (.) näkijöitä useempiakin ni (.) nin ni (1) sit o oikeestaa se (.) käsitys niinku (2) tuolla Mobilessa käyntien myötä muuttunu sillei että (1) että tota ni ei se mikää katastrooffi oo vaikka siitä (.) muut tietääki et se sattaa olla (.) olla ehkä hyväkii (.) hyväkskii et siitä (.) jotkut kaverit tietää sitte (5) siitä asiasta ...

Harrin puheessa rakentuu kuva, jonka mukaan ennen Mobileen hakeutumista hänelle oli ollut tärkeintä se, etteivät muut saa tietää hänen väkivaltaisesta käyttäytymisestään. Parisuhdeväkivaltaa kuvasi salailu: naiseen kohdistettu väkivalta mieltyy hävettäväksi, eikä siitä haluta muiden tietävän. Mobilessa käyntien ja ryhmän myötä Harri alkaa tuottaa puheessaan kuvaa salailun muuttumisesta avoimuudeksi. Hänen puheestaan käy ilmi, että voi olla hyväkin, jos muut tietävät hänen väkivaltaisista taipumuksistaan.

(II: 374-380)

H: (9) totta kai se sillo alakuun (.) alakuun tota ni (.) ei kai sitä ois muuten mihkää lähteny (.) apua hake- maankaan jos (2) kyllä se sillo oli niinku (3) mut sen (.) on niinku selekeesti huomannu että tota ni (2) vaikkakin niitä harvoin on ollu mut ei (1) aikasemmin ei oo niinkun koko: (.) asiaan sillein (1) kiinnittäny (2) juurikaan niinku huomiota et pää (.) huomio on ollu siinä et on saanu piettyä sen niinku salassa (2) salassa et se on tuntunu tärkeimmältä nyt on niinku (.) nyt ku siitä on keskustellu ja: (.) puhunu nii (2) on tullu jopa hirveenki epävarmaks olo silleen että ei (2) ja se ehkä varmaan on yks (.) ainaki mun mielestä niinku näitten keskustelujen tarkotuskin että (1) kyllä mä ainakin näen sen sillein et siit- niinku täytyy olla itestään jotenkii epävarma et muuten se ei niinku

Harri kuvaa ristiriitaista tilannettaan: hän ei ollut aiemmin kiinnittänyt väkivaltaongel- maansa juurikaan huomiota, vaan päähuomio oli ollut asian salaamisessa muilta. Hän tuottaa puheessaan kuvaa epävarmuuden lisääntymisestä oleellisena muutoksena väkivalta-

ongelmansa hyväksymisessä: kun ei voi olla itsestään varma, ettei koskaan enää lyö vaimoan, täytyy asia pitää jatkuvasti mielessä ja toimia niin, ettei väkivaltaa tule.

(III: 778-790)

T1: no joutuks se ennen ennen tota (1) sitä ku ennen kun itse löi (1) puoliso joutuks miettiin sitä että saako naista lyödä tai

H: ei (1) emmää (4) en oo niinku ajatellu koskaan semmosta asiaa että (3) kyllähän se tietenkii niinku ihan (1) selevä asia ajatuksena on mut emmää (3) joutunu niinku aikasemmin koskaan semmoseen tilantee- seen et ois niinku ollu (1) sillä lailla lähelläkään että

T1: (5) koskaan ei tuttavissa tai missään ympäristössä kukaan (.) mies oo lyöny (2) ()

H: (1) ky:llä niitä (1) tuttavissa on semmosia missä on (5) on ollu usseemmasta mutta tota ni (3) emmää sitä oo niinku silleen

T1: (5) miten sä suhtaudut siihen (4) tai suhtauduit että kuulit (.) jonkun miehen lyöneen

H: en tietenkää hyväksyny sitä

T1: mmh

H: (3) mutta en kuitenkaa niinku millään lailla niinku (.) puuttunukkaan siihen (11) nyt niinku silleen et ku ite on: (2) on tehny semmosta ni (.) ni ni (2) toivos että siihen ois (.) joku (.) puuttunukkii siihen (1) ...

Harrin puheessa muodostuu kuva, että hänelle on aina ollut ajatuksen tasolla selvää, ettei naista saa lyödä. Asiaa ei ole koskaan joutunut miettimään erityisemmin. Tuttavapiirissä esille tullutta parisuhdeväkivaltaa Harri ei hyväksynyt, mutta ei myöskään millään tavalla pyrkinyt puuttumaan siihen. Yksityisyyden rajat näyttäisivätkin tehokkaasti estävän toisten väkivaltaongelmaan puuttumista. Mobilessa käyntien ja terapian myötä Harri kuvaa ryhtyneensä ajattelemaan, että ehkä olisikin hyvä, jos tuttavapiirissä ilmenevään parisuhdeväkivaltaan puututtaisiin herkemmin.

(VIII: 540-557)

T1: (6) kuinka (.) sallittua tai kuinka (1) kiellettyä se on (3) ollu mitä sä aattelet (1) kuinka hyväksytyä se on ollu

V: (2) mun kaveripiirissä siis

T1: mmh

V: (1) no ei se nyt (1) ei se hyväksytyä oo

T1: (3) miten sä oot suhtautunu siihen (.) ku sillon ku sä oot kuullu

V: (9) hhh (.) no ehkä sillein vähän että (2) ruvennu vähän niinku toiselta kantilta kattoo niitä (1) sillon niitä paria (.) mitkä niinku (.) kerto siitä (.) tai sano

T1: (1) onks se ennen ollu sitä kun sä oot itse ollut väkivaltanen vai sen jälkeen

V: (1) ennen (.) reilusti (1) vuo:sia varmaan

T1: (3) mi- millä lailla sä oot alkanu katsoo eri lailla

V: (3) vähä sillein niinku (2) vähän niinku (3) sillei et (.) ne on mun mielestä niinku vähän niinku raukkoja (.) tai sillei niinku (1) ne on menny niinku jonku tietyn (2) semmosen rajan (.) et minkä mä kuvittelin itellänikii olevan niinku (.) et semmosen yli niinku oikein roimasti (3) sit tuli (.) semmonenkii olo että (.) ei niinku haluis oikeestaan olla tekemisissä niitten kans ku tietää tästä sillein

T1: (12) et sulla oli kieltei- hyvin kielteinen suhde niinku [tälläseen

V: [oli joo

T1: (5) ni sillon kun itse sitten löi ni (.) se oli kova paukku

V: oli

Ville rakentaa puheessaan kuvaa, jonka mukaan naisiin kohdistettu väkivalta ei ole avoimesti hyväksyttyä hänen kaveripiirissään, vaan naista lyövä mies leimautuu helposti raukaksi. Raukkamaiseksi määrittyvä väkivallan kohdistaminen itseä fyysisesti heikompaan. Ville kertoo, kuinka hän alkoi suhtautua eri tavalla kavereihinsa, jotka paljastivat syyllistyneensä parisuhdeväkivaltaan. Naisen lyöminen näyttäytyy Villen puheessa *jonkin merkittävän rajan ylittämisenä*. Naiseen kohdistetusta väkivallasta kuulemista Ville kuvaa niin vastenmieliseksi, ettei hän olisi halunnut enää olla tekemisissä siihen syyllistyneiden kavereidensa kanssa. Kun Ville itse käyttäytyi myöhemmin väkivaltaisesti naisystäväänsä kohtaan, oli se kova pettymys, kun hän ylitti kavereidensa tavoin naista lyömättömyyden rajan, jonka oli kuvitellut myös itsellään olevan.

Vaikka naiseen kohdistettua väkivaltaa halveksitaan, ei siihen kuitenkaan puututa herkästi. Ryhmäläiset tuottavat puheessaan kuvaa, jonka mukaan miesporukoissa tehdään naisiin kohdistetusta väkivallasta hyväksyttävää olemalla puhumatta siitä. Naisiin kohdistettua väkivaltaa kuvastaa siis eräänlainen *hiljainen hyväksyntä*. Asiasta ei juurikaan puhuta parisuhteen ulkopuolella, vaan monesti se pyritään unohtamaan ja uskotellaan, ettei väkivaltaa enää tapahdu. Vaikka joku henkilö lähipiiristä olisikin tietoinen parisuhteessa olevasta väkivaltaongelmasta, kukaan ei näytä pyrkivän lopettamaan väkivallan kierrettä. Seuraavassa katkelmassa Antti kuvaa edellisessä seurustelusuhteessaan tapahtunutta tyttöystävän pahoinpitelyä, josta jääneitä jälkiä ei voinut salata tämän vanhemmilta. Vaikka Liisan vanhemmat suhtautuivat tapahtuneeseen selkeän kielteisesti, eivät he voineet puuttua asiaan, koska myös heidän omassa parisuhteessaan esiintyi väkivaltaa. Antti kuvaa, että asia vain painettiin villaisella ja unohdettiin ajan myötä.

(III: 297-309)

T1: mites (.) Liisa eli sen mustan silmän kans mitä te kerroitte (.) te salasitte (jotakin tällaista)

A: no itse asias (2) se oli niinku semmone (.) et totta kai niinku Liisan vanhemmat ties siitä ja (1) mä en niinku sillei (.) en niinku häpeilly sitä et mä niinku sanoin meiän äitille niinku asia on

T1: hmmh

A: on tota ja (1) sillein että (1) se [itse

T2: [mitä teiän äiti (.) äiti siihen sano

A: (2) mitäköh se sano (.) no ei se sitä hyväksyny mut (.) ei se oikein niinku (2) oikei sanonu (.) oikei osannu sanoo mitään siihe (2) et sillein (1) mut meiän äiti ei niinku koskaan niinku oikeestaan mun (1) mun niinku (1) tekemisiin hirveesti puuttunu (.) sillei että (4) et se ei niinku oikein mitään (.) mitää siihen sanonu (1) et se oli niinku sit taas Liisan vanhemmat ni (.) oliha se sillei et Liisan isä niinku et se vetää mua turpaa (1) sit mä niinku et no (.) sitä sopii yrittää tota (2) ja sit se niinku kummiskin niinku (.) meni vähän silleen et (.) et ku Liisan isä niinku ite teki sitä (.) iha samaa niinku (.) Liisan äitille (.) ni se jotenki niinku hyväksy sen (.) ja se niinku (.) se koko juttu painettiin villalla (1) villasella et se niinku vaan jäi sitte (1) jäi [taakse

Jokaisella ryhmäläisellä on kertomansa mukaan ollut periaatteena, ettei koskaan lyö naista. Periaatteen romuttuminen näyttäytyi miesten puheessa voimakkaana pettymyksenä itseän ja vahvana syllisyyden kokemuksena. Naista lyömättömän ja suojelevan miehen kuva näyttäytyi miesten puheessa jonakin kulttuurisesti arvostettuna ja ritarillisesti sävyttyneenä.

(III: 252-273)

T1: (5) no miltä se (.) tuntu silloin kun sä löit eka kertaa (3) Jaanaa kun (.) sä oot päättäny jotenkin et sun sä (.) sä et naisiin (1) naisia lyö eikä naisia saa lyödä (.) mitäs sä ajattelet

A: hnoh hhh kyllä se varmaan alkuun niinku (1) sanotaan että (.) ensimmäinen kerta ni (.) tuli niinku (2) ku mä niinku naista löin ni oli niinku (.) Liisa (.) kenen kans mulla on poikakii

T1: mmh

A: ni se oli niinku (.) se oli niinku semmone niinku (3) niinku tota (2) vähän niinku tappio (.) mä olin niinku mokannu et niinku (.) tosi pahasti (1) niinku kävi luonnolle nii sanotusti et (1) et niinku (.) et tavallaa että (.) niinku olin halunnu uskoo siihen et joo että (.) ikinä en lyö (1) naista (1) ni sit niinku kummiski (.) se niinku romutti niinku (.) siltä osalta niinku koko (.) koko semmosen niinku (1) semmose (.) tietynlaisen niinku (.) periaatteen (2) et se oli aika (.) aika (1) sillein tota

T1: (2) no miten sä pääsit yli siitä mitä sä teit (1) uno- yritit sä unohtaa sitä=

A: =njoo itse asiassa sillei että (1) sitä tuntu nii jumalatonta syyllisyyttä siitä tota ni (.) sitä niinku ((naurahtaa)) oli niinku ihan mitä vaan niinku valmis tekemään (2) tekemään (.) et se oli (.) sillein (1) sitä niinku alistu (.) alistu täysin niinku siihe

T1: sä asuit silloin tän Liisan kanssa

A: joo (.) ni tota (2) et niinku (1) et sillein tavallaan et se niinku (1) silloin ku mä löin ni (.) se oli niinku se et se oli (2) käyny vieraisissa tota (1) ja sekini (.) se niinku (.) mä en niinku sitä ajat- mä aattelin vaan sitä että (.) et mä oon lyöny ja (.) et tavallaan et et et kun mä löin ni mulla ei oo mitään oikeutta enää niinku tuntee minkäänlaista niinku (.) vihaa niinku tai (.) inhoo niinku toista kohtaa et jos se on käyny vieraisissa että (1) se on niinku (1) mä olin tehny väärin (1) ja sillein niinku o- niinku olinki tehny et tota (.) et sillein (.) se vaan niinku pikkuhiljaa sit niinku (1) unohtu (.) et sanotaan et varmaa (2) oisko kolme kuukautta kestäny (.) sillei et sitä niinku ajatteli (1) ja niinku otti luonnolle et siitä se rupes pikku hiljaa niinku (1) et sitä ei niinku ajatellu tota

Antin puheessa periaatteen romuttuminen näyttäytyy kovana tappiona, kun oli halunnut uskoa, ettei koskaan lyö naista. Vaikka väkivalta olisi Antin puhunnan mukaisesti saattanut tuntua oikeutetulta puolison uskottomuuden takia, Antti kuvaa tehneensä suuremman virheen kuin nainen. Naisen teko unohtui, kun Antti ajatteli vain omaa väkivaltaisuuttaan. Hän esittää olleensa valmis tekemään mitä vain, koska tunsu niin ”jumalatonta syyllisyyttä”. Antti kuvaa, että oman tekonsa vuoksi hän ei kokenut olevansa oikeutettu tuntemaan vihaa tai inhoa naisystäväänsä kohtaan tämän syrjähyypyn takia. Oman periaatteen rikkomisen ja väkivallan kohdistaminen naiseen rakentuu Antin puheessa suuremmaksi väärinteoksi.

(III: 660-673)

T1: (15) mitä sulle tapahtu silloin kun sä (.) sit ekaa kertaa löit (1) parisuhteessa ja sä olit päättäny että näin ei (.) että sulla oli tällanen kokemus että (1) isäs oli (.) uhannu äitiä ja lyönykin (.) kuristanu (2) sä olit päättäny että näin siinä ei näin (1) tällasta tehä

V: nii sitte tein ite

T1: mmm

V: (9) no siis (.) hirvee se- (.) niinku semmonen syyllisyys ja sit tuli vielä semmonen (.) hirvee niinku (3) semmonen pettymys (2) tämmönenkö mä nyt sitten oonkii (3) aina niinku ollu se raja että (2) naista

puolustetaan mut siihe ei niinku kajota mitenkään niinku (1) fyysisesti (2) sit kuitenkin menee ja tekee sen

T1: (7) tuliks sulle sellanen että (.) tämmönenkö mä oon (.) oonkin niinkun (.) niinkun isäni (1) tuliks sellasia

V: (1) joo (.) siis tuli semmosia (5) semmosia ajatuksia mitä mulla oli jo silloin niinku (1) sit niinku (.) sen (2) silloin ku mä olin neljätoista viistoista

T1: hmmh

V: nii et mitä mä olin ajatellu niinku meiän (2) mun isästä niinku sillo (2) ni tota ni (1) ni en kyllä kovin kauniisti silloin siitä ajatellu ni sit mä rupesin ajattelee et no nii (1) tässä mää

Ville oli murrosiässä ollessaan kuullut äidiltään väkivaltilanteesta, jossa Villen isä oli ollut vähällä kuristaa tämän hengiltä. Ville kertoo ajatelleensa isästään sen jälkeen hyvin kielteisesti. Kun hän myöhemmin itse syyllistyi väkivaltaan parisuhteessaan, lisäsi pettymystä ja syyllisyyden kokemusta se, että hän oli toiminut kuten isänsä. Naisen lyöminen näyttäytyy Villen puheessa paitsi raukkamaisena tekona, myös *oman minäkuvan kannalta merkittävänä tappiona*.

(VIII: 404-412)

A: ... (2) joskus Jari ((työntekijä)) kysy multa Mopilessa tota että (.) että (.) et onko mulla semmonen periaate ollu että (.) et koskaan en lyö naista

T1: mmh

A: ni sit mää (.) niinku ite myönsin et joo (.) ni sit niinku (.) siltä mun kaveriltakii kysyin niinku (1) et et onks sillä ollu (.) ja sekii on niinku (.) et oli joo (1) sit tota: (1) sillei et on jännä niinku (.) tavallaa et on semmonen tietty periaate (.) miehillä niinku (.) et naista en lyö (1) ni yleesä sit voi niinku (1) yheksänkymmenen yheksän prosenttia varmuudella sanoo et just semmoset miehet lyö (.) lyö niinku et (1) et ne on niin (.) vannoutuneita siihen että (.) en lyö (1) sillein oli se huvittava nähä ((naurahtaa)) semmosia (2) tai todeta sillein että (.) et ei oo niinku ihan väärässä siinä että (1) et jos on ite sillein että (.) ni sit toisella on sama=

Ennen katkelmaa Antti kertoi tavanneensa vanhan tuttavansa, jonka kanssa oli keskusteltu parisuhdeväkivallasta Antin aloitteesta. Myös tällä tuttavalla oli ollut periaatteena, ettei koskaan lyö naista, ja myös hän oli syyllistynyt parisuhdeväkivaltaan. Antti rakentaa puheessaan kuvaa, jonka mukaan juuri ”en koskaan lyö naista” -periaatteeseen vannoutuneilla miehillä on suurin todennäköisyys käyttäytyä väkivaltaisesti. Kun on vahvasti uskonut, ettei koskaan lyö naista, on ehkä helpompaa unohtaa syyllistyneensä väkivaltaan ja uskotella itselleen, ettei enää koskaan käyttäydy väkivaltaisesti.

(III: 145-165)

A: ... mä olin (1) olin kuennella luokalla ni sit mä ihmettelin ku meiän äiti oli iha (.) niinku mustelmilla (1) et mikä sillä niinku on et siis kaikki kädet ja (.) sillein niinku (.) et näky tota ja (1) sit niinku kysyin et mikä sulla on ja (.) sano et joo että kaaduin pyörällä xx:n ((kaupunginosa)) mäessä ja (1) sit mä et niinpä (2) et varmaan kaaduit niinku ja sillo (.) niinku tein semmosen (.) päätöksen et ku mä niinku kasvan isoks (1) sillei (.) isoks ni tota (1) se loppuu niinku (.) et ykskään niinku (.) äijä ei koske niinku meiän (.) meiän äitiin tota (.) nii siinä sit kävikii tota (1) () (2) mää muutin niinku kasi (.) kasiluokan alussa takasi meiän äitin luo tota (1) se mies silloin löi niinku (.) ku mä muutin (.) se löi viimesen kerran meiän äitiä ja tota (.) sen jälkeen se ei niinku (.) se ei uskaltanu enää asua meillä tota (2) sit se tuli hakee tavaroi-

taan ni se kävi meiän äitin päälle siinä et siinä niinku (mulla katkes) (2) sillei et mä kävin sen päälle tota (2) löin sitä (.) sitä miestä (2) sen jälkeen (2) oli yks (.) yks (1) mies niinku (.) tai itseasiassa kaks (1) kenen niinku (1) kenen kans sit meiän äiti on seurustellu tota (.) ja ketä mä oon sit niinku (2) en nyt niin (.) silleen et (.) et veret on mut oon niinku lyöny kummiskin tai heittäny maihin niinku (.) sit ne on niinku pelänny mua sen jälkeen et ne ei oo uskaltanu ees meiän äitille mitään tehdä (1)[paitsi tää

T1:

[et sä oot menny

turvaksi äitilles (.) näissä mu- aika monissa tilanteissa että=

A: =no=

T1: =kolmen miehen kohalla

A: nii (1) et sen (.) no (1) **sillo** ku mä niinku asuin (.) asuin kotona ni (2) sillo olin niinku et mä olin niinku (.) semmonen turva ja sit niinku (.) yhdessä vaiheessa oli silleen että (.) niinku (.) meiän äiti niinku aina turvautu muhun ja sit mä niinku koin sen (.) vähän niinku (1) sillein niinku (.) niinku raskauttavana et (.) mä jouvuin menee niinku meiän äitin (.) äitin ja sen jonku miesystävien niinku (.) keskinäisiä (.) riitoja niinku selvitteleen niinku tavallaan (.) et meiän äiti niinku pelotteli mua (1) niille sen miesystävälle (.) ...

Oman väkivaltaisen viitekehysten kuvaaminen toimi erityisesti ryhmän alussa miesten yhteistä puhekuultuuria rakentavana. Edellisessä katkelmassa Antti kertoo kuudennella luokalla ollessaan tehneensä päätöksen, että kun hän kasvaa isoksi, ei yksikään mies enää lyö hänen äitiään. Kun Antti yläasteen aikana muutti takaisin äidin luo asumaan, on hän sen jälkeen puolustanut ja suojellut äitiään tämän väkivaltaisilta miesystäviltä. Antin puheessa rakentuu kuva, että kun äidin miesystävät ovat pelänneet Anttia, eivät he ole uskaltaneet kajota myöskään Antin äitiin. Antti kuvaakin olleensa äidilleen tärkeä tuki ja turva, vaikka välillä äidin ja tämän miesystävien asioihin puuttuminen tuntuikin epämiellyttävältä. Puhumalla äidin turvaamisesta Antti rakentaa kuvaa väkivallastaan jollakin tapaa oikeutettuna ja sellaisena, jossa myös naisella on osuutensa, tässä tapauksessa äidillä poikaansa väkivallan käyttöön rohkaisevana.

Naisen kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen on Antilla aina sisältynyt jonkinlaista väkivaltaa. Hän kuvaa, kuinka ensimmäisen kerran käytti väkivaltaa jouduttuaan kahden tytön koulukiusaamaksi. Myöhemmin hän suojeli äitiään väkivalloin, ja syyllistyi parisuhdeväkivaltaan omissa seurustelusuhteissaan. Antti sanookin, ettei hänellä ole kokemusta väkivallattomasta parisuhteesta, eikä hän ole koskaan päässyt sellaista läheltä seuraamaan. Kun perhe- ja lähipiirissä väkivalta näyttäytyy vakiintuneena toimintatapana miehen ja naisen välisessä suhteessa, saattaa se ruveta tuntumaan oleelliselta osalta heteroseksuaalista suhdetta. Antti kuvaakin, että väkivalta on periytynyt hänelle lapsuudenperheestä samalla tapaa kuin taipumus alkoholinkäyttöön. Puhe perimästä luo kuvaa jostakin luonnollisesta ja sellaisesta, johon henkilö itse ei voi juurikaan vaikuttaa. Kun Antti nimeää väkivaltansa syyn perinnölliseksi, hän samalla ulkoistaa vastuunsa siitä.

Naiseen kohdistettua väkivaltaa voi tehdä ymmärrettävämmäksi myös etsimällä väkival-

lan syytä naisesta. Miesten puheesta käy ilmi, että nainen voi monin tavoin vaikuttaa siihen, ilmeneekö suhteessa väkivaltaa vai ei. Jos väkivalta mielletään suhteen ongelmaksi, joka paranee suhdetta ja kumppania vaihtamalla, näyttäytyy nainen osasyllisenä väkivallan puhkeamiseen. Erityisesti Antti ylläpitää puheessaan kuvaa siitä, että sama mies voi käyttäytyä eri naisen kanssa joko väkivaltaisesti tai väkivallattomasti, naisesta riippuen.

(III: 747-755)

A: no oon mä joskus (1) tai siis (.) sillei (.) et semmonen tyhmän (.) päätöksen tehny (1) tai et siis silloin kun mä erosin Liisan kaa ni (1) mä en koskaan enää ota semmosta (.) semmosta niinku (1) en tiiä mistä se tuli mut kummiskin et (.) semmosta niinku (2) tavallaan (.) uutta tyttöystävää tai (.) naisystävää että (.) millä on samanlaiset (.) lähtökohdat kun mulla (1) niinku perheväkivaltaa (1) et (.) aika (1) semmosta ongelmakeskeistä (1) niinku (halua minkäänäköstä että) (.) väkivaltaa ja semmosta et mä en halua semmosta (1) mä haluan niinku ihan (.) semmosen niinku (.) täysin päinvastasen niinku ja (1) niinku (2) Jaanan kans rupesin seurustelemaan luulin et mä löysin semmosen

T1: mmh

A: et löyty niinku (.) et tota: (1) sillä olikin ne ihan samat tekijät taustalla (1) et tota (.) Jaanan isä oli (1) lyöny (.) Jaanan äitiä ja Jaanan äiti oli taas lyöny Jaanaa (1) silleen

Antti kertoo halunneensa saada naisystävän, jolla ei ole minkäänlaista väkivaltataustaa. Antin puheessa rakentuu selkeä kuva, että naisella on suuri merkitys sen kannalta, millaiseksi suhde muodostuu. Jos naisella on täysin erilaiset lähtökohdat elämässään eikä kokemuksia väkivallasta, saattaisi olla mahdollista, ettei väkivaltaa tulisi. Harri puolestaan tuottaa puheessaan kuvaa, jonka mukaan väkivaltaongelma ei parane senhetkisestä naisystävästä eroamalla, vaan ongelma jäisi edelleen vaikuttamaan. Harrin puheessa väkivalta konstruoituukin enemmän miehen omaksi kuin parisuhteesta tai naisystävästä johtuvaksi ongelmaksi.

(II: 267-270)

H: ... (3) ja kyllähä siitä tietenkii on (.) (ongelma) silleinki et jos tota (4) erois tai muuta ja ei (.) tälle asialle tekis mitään nin kyllä se sinne varmaan (.) jäis sitte kuitenkin (.) kuitenkin olemaan se ongelma et ei se siitä (.) muutu mikskään et jos (2) semmosta ajattelis (.) ei meillä kyllä tosin (.) minkäänlaisia erosuunnitelmia oo mutta (1) kuitenkin ku sitä sillei ajattelee ni ei se

Oman väkivallan salailun ja siitä puhumattomuuden kautta naisiin kohdistettu väkivalta määrittyi ryhmäläisten puheessa yhtäaikaaisesti kielletyksi ja hiljaisesti hyväksytyksi. Puhuntansa keinoin miehet tekivät väkivallastaan ymmärrettävämpää mm. etsimällä syytä naisesta. Tarkasteleman ryhmän miehet kuvasivat naiseen kohdistettua väkivaltaa vahvasti myös periaatteellisuuden ja itseen pettymyksen kautta. Miehen ja naisen väliseen suhteeseen liitetyt perinteiset ideaalit naista suojelevasta ja ritarillisesti käyttäytyvästä miehestä näyttäisivätkin edelleen olevan kulttuurisesti vahvoja, sillä parisuhdeväkivaltaan syyllisty-

minen ja naista lyömättömyyden periaatteen rikkominen näyttäytyivät miesten puheessa minäkuvan kannalta merkittävänä tappiona. Terapian edetessä miesten puhetaapa muuttui siten, että väkivaltaan suhtautuminen alkoi rakentua miesten puheessa aikaisempaa avoimemmaksi. Tällöin salailun, puhumattomuuden ja yksityisyyteen vetoamisen keinoin ylläpidetty parisuhdeväkivallan rakennelma tulee näkyvämmäksi, jolloin siihen on myös ulkopuolisten tahojen helpompi puuttua.

Yhteisesti jaettu vastuu

Naisiin kohdistamastaan väkivallasta puhuessaan miehet pohtivat usein myös naisen osuutta väkivaltatilanteiden syntymiseen. Erityisesti terapian alkupuolella miesten puhunnassa konstruoitui voimakkaasti kuva *väkivaltaan provosoivasta, miestä ärsyttävästä ja siten väkivaltaan osallisesta naisesta*. Jos ajatellaan, että naisen käyttäytymisellä on merkittävä rooli väkivallan puhkeamisessa, näyttäytyy parisuhdeväkivalta myös naisen ongelmana.

(II: 635-652)

A: no itse asias (.) me ollaan mietitty sitä (1) Jaanan kans ihan keskusteltu (.) tai siis aika avoimestikkii (.) ihan tästä (1) väkivaltasuudesta ni (1) mulla on niinku se (.) et mä luulen et Jaana lähtee pois (3) et ku se niinku (.) se tulee et menin mä minne vaan (.) ni se tulee mun perässä koko ajan et se on niinku se (1) viimeinen keino niinku et mä saan et se lähtis (.) nyt niinku jonnekin muualle (1) [et ku se

T1:

[jättäis sut rauhaan

A: ni (1) ja sit niinku taas Jaana (.) Jaanakii käy joskus mun päälle ni se on taas sitä niinku että (.) et se haluais että (.) mä en lähe (1) et sillein tavallaan et se niinku (.) joskus niinku voi provosoida mua niinku siihen et jos se niinku (1) ottaa mua rinnoista kiinni ja (.) mä otan käsistä kiinni ni niinku (.) niinku repäsen niinku sen irti (.) sillein niinku ehkä vähän rajusti siirrän sen (.) niinku pois (1) et niinku se (1) se riittää niinku (2) provosoi siihe väkivaltatilanteeseen

T1: (2) mitä ois tapahtunu tos viimeisellä kerralla jos se ois lähteny pois

A: (4) no jos (.) mennään niinku ihan siihe alkutilanteeseen että (1) et tota (2) jos ei se ois (.) heittäny niitä vesiä mun (.) naamaan (1) ni (1) ni (1) ei ois tullu (.) niinku mitää väkivalta (tilannetta) (3) et sillei et tota

T1: mut jos oisit lähteny siinä tilanteessa pois jääh- jäähdyttelemään ulos

A: (1) minä

T1: mmm

A: no (.) ei ois se (.) sillonkaan tullu (.) mut se on taas

T1: miten miten Jaana ois reagoinu siihe

A: no se ois tullu perässä

Edellisessä katkelmassa Antti rakentaa puhunnassaan kuvaa itsestään väkivaltaan pakotettuna, kun avopuoliso ei jätä häntä rauhaan, vaan seuraa perässä ja nalkuttaa. Nainen

kuvataan *provosoivasti käyttäytyväksi ja aktiiviseksi väkivaltilanteiden tuottajaksi*, jolloin nainen määrittyy osalliseksi väkivaltaan ja siten miehen lailla vastuulliseksi siitä.

(IV: 329-343)

A: ... (1) et meillon niinku (1) tai oon huomannu et semmonen paha tapa niinku et (1) ajaa toinen nurkkaan niinku (2) tai et mää tunnen ainaskii (.) sillei että (1) et jos myö riidellään ni (.) et monesti että et mä oon niinku se (1) vähän niinku selä- (.) niinku seinä (.) Jaanan ja seinän välissä (1) sillein tota että (2) ja sit Jaana taas kokee niinku ahistavaks sen et (.) et tota (.) et mää kieltäydyn niinku (2) mä en niinku (1) et tulee nii hirveellä ryöpyllä sitä juttua (1) et niinku et mä en niinku ((naurahtaa)) en pysty niinku tekee yhtään mitään (1) et sillei et se vie sen kaiken tilan et mää en pysty niinku (.) tavallaan (.) antaa itestäni mitään takasi sille

T1: ni sillon sä oot siellä (.) Jaanan ja seinän välissä

A: nii (.) et sillein tota että (2) et ihan tommosiin (1) sillei (1) tota (1) tuntuu et loppuu sielä (1) asunnossa tila

T1: mmh

A: tila niinku että (.) et on niin paljo isoja asioita et mitä molemmat käy läpite

T1: no joskus sä oot sitten lähteny sieltä ja (.) lähteny j- juomaan

A: joo (.) oon (.) harrastanu sitäkii (.) tota=

T1: =no onks tapahtunu nii että sä oot tullu sitte humalapäissä kotiin ja (.) ja riita on jatkunu ja (.) ja sitte sillon on ollu väkivalta[suutta

A: [joo (.) et: ne (.) ne on (.) se on siinä (1) tyypillisen kaavan mukaan et (.) meni aina

Antti rakentaa puheessaan kuvaa, että kun nainen ajaa riidoissa miehen nurkkaan, ei miehelle lopulta jää muuta vaihtoehtoa kuin käyttää fyysistä väkivaltaa. Kun nainen riitatilanteessa ryöpyttää puhetta niin, ettei mies saa sanotuksi väliin mitään, tulee miehelle tunne tilan loppumisesta ja tarve päästä tilanteesta pois. Antti kuvaa, kuinka hän on monesti alkoholin voimalla jatkanut riitaa, joka on yleensä johtanut väkivaltaan. Nainen kuvataan *miestä ahdistelevaksi* ja mies kyvyttömäksi reagoimaan muutoin kuin fyysistä väkivaltaa käyttäen, kun nainen käyttäytyy riitatilanteessa verbaalisesti päällekkäyvästi eikä anna miehelle suunvuoroa.

(III: 409-421)

T1: (12) melkoinen tarina (16) tota (1) tuota nii (.) osaisin kysyä että tuota (2) onko onko tuota (1) näätsä (3) näätsä niinku nyt Jaanan (.) suhteessa Jaanaan jotain sellasta mikä (.) mikä tota (1) sellasta (1) joka ä-ä-Jaanassa ärsyttää mikä saattaisi liityä siihen että mitä: (.) mitä sillon (2) mikä mikä liittyy kaikkeen tähän mitä (.) äidin kanssa

A: mä oon itse asias miettiny sitä (1) sitä että: mikä se on se (3) s:e (3) varmaan se on yks (2) ku se niinku (1) meidän äitiä niinku (2) tai mikä niinku kaikista (.) et se jäi (.) niinku (2) se jäi niinku (.) ja (.) ärsytti niinku (1) niin kauan et sitä lyötiin

T1: mmh

A: se ei niinku tajunnu lähtee niinku pois siitä tilanteesta (1) niinku ehkä se on niinku (1) ehkä: (2) sama ku mua ärsyttää se (.) et Jaana ei lähe (1) se vaa jää niinku siihe niinku (1) niinku (.) soittaa suutaan

T1: hmmh

A: sillein niinku et (.) et et ku sen pitäs jo mennä niinku

T1: miksi hänen pitäis mennä

A: no ettei tuu sitä väkivaltaa ((naurahtaa))

T1: mm (.) että hänen pitäis osata (.) lähtee pakoon=

A: =nii vaikka ei se (.) ei se nii pit- (.) siis (.) ei se voi niinku (1) ei se voi lukee sitä (1) sitä niinku et joo että (2) se mänee niinku et (2) siihen niinku väkivaltasuuteen

Tätä katkelmaa edelsi Antin kertomus lapsuudenkokemuksistaan perheväkivaltaisessa kodissa, jossa isä ja myöhemmin äidin miesystävät pahoinpitelivät äitiä rajusti. Äiti ei osannut lähteä ajoissa pois riitatilanteista, vaan jäi ärsyttämään miestä niin kauan että häntä lyötiin. Sama piirre ärsyttää Anttia hänen omassa avovaimossaan, joka myöskään ei ymmärrä lähteä paineisesta tilanteesta, vaan jää soittamaan suutaan, vaikka hänen ”pitäisi jo mennä”. Antti rakentaa puheessaan kuvaa *naisen vastuullisuudesta* siitä, joutuuko tämä kokemaan väkivaltaa. Käyttäytymisellään nainen voi siis vaikuttaa suuresti siihen, tuleeko hän pahoinpidellyksi vai ei. Ryhmäläisistä etenkin Antti ylläpitää puhunnassaan kuvaa väkivallasta myös naisesta riippuvana ja siten parisuhteen ongelmana, ei niinkään miehen omista väkivaltataipumuksista johtuvana ilmiönä.

Antin puheessa konstruoituu kuva, jonka mukaan naisen tulisi osata aavistaa väkivallan vaara ja ymmärtää lähteä paineisesta tilanteesta ajoissa pois. Vastuun säilyttäminen naiselle eli väkivallan uhrille mahdollistaa sen, ettei miehen itsensä tarvitse ottaa vastuuta väkivallastaan. Miesten puheesta käy ilmi, että naisen tulisi tuntea rajat, joiden puitteissa hän voi toimia turvallisesti. Naisen tulisi myös osata käyttäytymisellään turvata itsensä, esim. naisen ei pitäisi riidellä humalassa olevan miehen kanssa.

(XII: 191-198)

T2: onks teillä nyt ollu semmosia tilanteita että (.) että te ootte (.) [(ottaneet yhteen)

A: [oon mä sillein et oon mä humalassa ollu ja ollaan myö riidelykkii mutta niinku (1) se on niinku ollu semmosta niinku järkevissä puitteissa et se ei oo menny semmoseks niinku (1) monesti tota (2) Jaana on niinku huomannu et mun kanssa sillein et jos mä niinku (.) vähä enemmän ku (.) tarpeeks humalassa ni (1) se ei niinku (.) se ei niinku ees keskustele mun kaa et mun mielestä se on iha hyvä että se on ite niinku kattonu parhaaks sen että (.) et silloin mun kanssa on ihan turha niinku (1) jänkätä niinku vastaan (2) tai siis yleensäkkää mitään niinku selvittää (2) et ne on tota (1) niinku (.) huomattavsti fiksumpi sitte (1) selvin päin keskustella

Ville kuvaa kertoneensa avovaimolleen mustasukkaisuudestaan, mutta siitä huolimatta Niina oli toiminut tahallaan Villeä ärsyttäen, muille miehille flirttaillen. Mies oli määritellyt rajat, joiden mukaisesti naisen tulisi toimia ollakseen turvassa (tässä tapauksessa olla tekemättä miestä mustasukkaiseksi). Niina kuitenkin provosoi käytöksellään Villen mustasukkaisuutta, minkä seurauksena kotona tapahtui väkivaltaa. Mikäli nainen olisi toiminut miehen määrittelemien turvallisten rajojen puitteissa, olisi hän säästynyt pahoinpitelyltä.

(I: 510-518)

V: ...tapahtu muutaman kerran sillei ku oltiin yhdessä tuola (3) jossai missä nyt oltii juhlissa (1) ja tällein näin ni (1) paarissa ja ni (1) se (.) teki aika mu- siis (2) mitä se (.) ku nyttemmi ollaan siitä puhuttu ni se sano että hän on tehny ne ihan täysin leikillään (2) ni semmosia aika suoria ehotuksia niinku toisille miehille minun kuullen niinku (3) ja (2) tota ni (2) semmosia että lähetään sänkyyn ja tollein noin (1) iha minun kuullen

(1) ja siis kyllä mä sen sillä hetkellä niinku tajusin et se (.) yrittää vaan niinku ärsyttää mua mutta mää olin kuitenkin jo suhteen alussa sanonu et mää tuun helposti mustasukkaseks ja (.) olin kertonu mihin edellinen suhde päätty ja (.) tällein näin (.) et ne kaikki oli kuitenkin Niinan tiedossa silloin (1) ja tota ni (.) mää tjesin sen et se vaan niinku ärsyttää et ei se niinku (.) oikeesti semmosta tekis (2) ja tota ni (4) mut sit se rupes vaan (1) hiertää mieltä se että (3) niinku ettei pysty enää luottaa (.) Niinaan ollenkaa

Kun nainen käyntelee henkistä väkivaltaa, ei hän ole syytön fyysisenkään väkivallan puhkeamiseen. Seuraavassa puhekatkelmassa Antti rakentaa puhuntansa kautta kuvaa, jonka mukaan henkinen väkivalta saa aikaan fyysistä väkivaltaa. Kun henkinen väkivalta, jota myös nainen parisuhteessa aktiivisesti käyttää, saadaan loppumaan, loppuu sen myötä myös ruumiillinen väkivalta. Nainen kuvataan *miehen kanssa yhtä lailla osalliseksi väkivaltaan*. Henkinen ja fyysinen väkivalta myös rinnastetaan: nainen käyttää enemmän henkistä väkivaltaa, joka mieltyy miesten puheessa ”naisiseksi” keinoksi, kun taas mies joutuu käyttämään fyysistä väkivaltaa, koska ei pärjää naiselle sanallisella ja henkisellä tasolla.

(V: 255-259)

T1: (2) ja tuota: tällstä peliä ja tuota uhkailua ja: kaikkee tätä ja (2) että kuinka paljon sitä sitten

A: no itse asias siitä puhuttiin Jaanan kans just tällä viikolla että (2) et se niinku (1) et meillä joskus ku tota ni kun me riidellään ni se on kieltämättä aika (1) puolin jos toisinkin ni aika (.) aika raakaa niinku just henkistä väkivaltaa (.) me puhuttiin siitä että (.) et tavallaan et siihenkin pitäs niinku keskittyä enemmän (.) et tavallaan et se on niinku (1) se (.) ku saa sen henkisen väkivallan loppumaan ni sit loppuu myös väkivalta (1) et se ei niinku mee () (1) et sillein tota että

Antti kuvaa avopuolionsa käyttäytyneen riitatilanteissa myös fyysisesti päällekyvällä tavalla: Jaana on repinyt häntä hiuksista ja vaatteista, tarttunut kiinni ja kaatanut kylmää vettä päälle. Seuraavassa katkelmassa Antti kuvaa tilannetta, jossa Jaana oli lyönyt häntä piparilla kasvoihin. Antti oli kuitenkin pystynyt säilyttämään rauhallisuutensa tilanteessa, jossa hän olisi voinut sanojensa mukaan ”kuohahtaa yli” ja käyttäytyä väkivaltaisesti. Antti kuvaa Jaanan käyttäytymistä tyrmistyttäväksi. Antin puheessa nainen rakentuu *paitsi henkisen, myös fyysisen väkivallan käyttäjäksi ja siten väkivallasta yhtä vastuulliseksi kuin mies*. Miehen ja naisen väkivaltaiset teot samaistetaan. Antti ei kuitenkaan huomioi puolionsa ja itsensä käyttämän väkivallan aste-eroa: Antti on mm. kuristanut avovaimoiaan, Jaana on lyönyt häntä piparilla huuleen.

(IV: 279-291)

A: ... (2) sit Jaanan kans riideltiin tota ja (1) sit niinku (.) kesken riidan sanoin ku (.) mä olin kahvia menossa ottaa ja sitte (.) siinä oli pipareita ni (1) sanoin Jaanalle et (.) ota pipari ((huvittuneesti))

T1: mmh

A: ni se (.) niinku oli (.) aika raivona siinä se otti sen piparin ja veti mua sillä päin näköö sillei (.) tohon huuleen tota (.) tuli semmonen pien haava ja (1) mä olin ihan rauhallisesti siinä tilanteessa (.) sillein (.) vähä yllättyny siitä reaktiosta niinku et (.) et se veti mua sillä piparilla naamaan ku (.) mullei ollu

tarkotus mitenkää ärsyttää vaan siis niinku et ota nyt pipari (.) et ku määkii (.) määkii otan ja tota (.) et sillei siinä mä huomasin niinku että (1) et siin oli semmonen tilanne että (.) et ois voinu niinku kuohahtaa ylite (1) mut silti et niinku mä (.) et mä en niinku (.) päinvastoin niinku suhtauduin siihen niinku (.) rauhallisesti ja vähän niinku tyrmistyneesti että (.) et no huh huh

T1: nii sä olit jossakii (.) joskus aiemmin (1) saattanu kuohahtaa sellasesta että=

A: =joo (.) tai et (.) et näki sen mahdollisuuden et vaikka mä en oo koskaan niinku selvin päin (.) en oo (1) käyttäytyny väkivaltaisesti mut kummiskii mä nään sen (.) sen mahdollisuuden että (.) et miks en ois voinu

Miehen ja naisen väkivallassa on myös se ero, että mies ei useinkaan pelkää naisen väkivaltaa, kun taas nainen yleensä pelkää väkivaltaisesti käyttäytyvää miestä. Antti ei kuitenkaan puheessaan huomioi eroa miehen ja naisen väkivallassa, vaan hän pyrkii voimakkaasti samaistamaan ne. Hän puhuu avovaimostaan mm. omana peilikuvanaan, joka voi äkkipikaisuuksissaan käyttäytyä väkivaltaisella tavalla.

(IV: 535-542)

T1: (2) sä sanoit jotta jos (.) jos: Jaana on sinua kohtaan väkivaltanen ni sä et pelkää

A: (2) no en silleen että se ((naurahtaa)) satuttas mua niinku (.) tosi paljon mut on siis (1) mitehä mä nyt sanosin (.) no semmonen (.) vähä epämielittävä olo (.) siis mä en niinku pelkää sitä kipua enkä mitää (1) sillei mut tota (1) mut totta kai se on vähä semmosta niinku (1) nuoralla tanssia että (1) et niinku jos (.) tapellaan ni mielummin mä pysyn niinku (.) kahen askeleen päässä et ku (1) tarjoo naamaani siihe ihan lähelle

T1: mmh

A: et sillei (.) vähä ilkeetä (.) et äkki niinku (1) äkki (.) äkkipikaisuuksissaan niinku (.) niinku itekkii (1) ni tavallaan et et nyt näkee niinku tavallaan sen oman peilikuvan siellä toisella puolella (1) et toinen saattaa käyttäytyä=

Seuraavassa tekstiotteessa miesterapeutti pyrkii osoittamaan miehen ja naisen väkivallan ja sen aiheuttaman pelon erilaisuuden, mutta Antti jatkaa rinnastamista puhumalla väkivallan raaistumisesta tekijän sukupuolesta riippumatta. Antti tuottaa ja ylläpitää puheessaan kuvaa, ettei naisen väkivalta ole sen anteeksiannettavampaa kuin miehenkään, vaikka se ei olisikaan yhtä rajua.

(IV: 565-575)

T1: (3) siinä voi olla vähä eri juttu niinku sun ja (.) Jaanan väkivaltaisuudessa tietysti se ei oo tota (1) et Jaanan väkivalta ei kovin paljon nähtävästi sussa herätä pelkoa (.) mutta että toisin päin (.) varmasti vähän eri juttu

A: mmh (.) nii on ((kuiskaten)) (4) kyllä sitä varmaa sillei et jos (4) no en tiiä (1) nii no ei nyt varmaa kukaa (.) kukaan mies usko vaimostaan et se voi lyyä leipäveitsellä selkään (1) ei niinku sillein et (.) on joskus käyny (1) tai siis tällä viikolla ku se sillä piparilla löi ni jotenkii tuli et se oli ensimmäine niinku Jaanan tommonen niinku oikein (.) raju (.) et yleensä se on niinku semmosta niinku (1) hiuksista repimistä ja niinku repimistä yleensä (1) et sillein ni siinä niinku tuli mieleen et joo että (1) et niinku näki sen (.) tavallaa et miten se raaistuu (1) et oli se mies tai nainen

T1: mmh

A: et tota (.) et sillein (.) kyl niinku kävi mielessä et joo että (.) entäs jos (.) joku kerta niinku (.) sieltä tulee leipäveitsi ku mä käännän selkäni (.) siis se on niinku vaan tommonen entäs jos (.) et sillein mut emmä niinku kummiskaan sillein (2) sillei osaa pelätä että (1) et ku tietää sen että aina voi lähtee pois siitä

Antin puhunnassa rakentuu selkeä kuva, että jos mies itse on väkivallaton, hän odottaa, ettei myöskään häntä lyöä. Jos siis nainen käyttäytyy fyysisesti provosoivasti, on miehen oikeutettua reagoida väkivaltaisesti.

(IV: 516-519)

A: ...**(1)** et emmää sillein niinku **(2)** et tota: **(2)** sitä et jos **Jaana** käy mun päälle ni emmä niinku pelkää sitä enkä mitää mut oha se niinku **(1)** sillei et jos **(2)** jos **(.)** multa odotetaan sitä ni totta kai se niinku **(.)** koskee iha yhtä lailla toistakii **(.)** et vaikka se ois paljon lievempi **(1)** tai ainaskii mää ootan nii että **(.)** jos mää en lyö ni mää niinku haluan et ei muakaan lyyä sitte **(.)** et sillei että

Jos nainen tulee liian lähelle riitatilanteessa, saattaa se näyttäytyä miehelle provosoivana käyttäytymisenä. Jos nainen taas pysyy kauempana, voidaan riidellä turvallisesti. *Nainen voi siis toiminnallaan vaikuttaa paljon siihen, tuleeko väkivaltaa vai ei.*

(X: 474-491)

A: et mä en niinku **(.)** ajattelin koko ajan että et se lyö mua **(1)** tai että **(.)** sillei että **(.)** jotain tommosta **(.)** niinku **(.)** ihan mitä vaan mut mä en niinku **(.)** en vaan halua et niinku tavallaan et tullaan **(.)** liian lähelle **(.)** et ku on niinku **(2)** tunteet niinku pinnassa (...)

A: et ei niinku

T1: ilman [sitä ()

()

A: [provosoi niinku minkään lailla sitä niinku **(.)** koska ohan se aina niinku et jos tullaan lähelle **(.)** ni **(.)** totta kai se niinku **(1)** ärsyttää **(1)** siis sillein niinku **(.)** (...) **(1)** et voijaan niinku keskustella vaikka **(.)** metrin päästä mut ei tarvii niinku tulla **(1)** niinku **(.)** käyttää minkäänlaista niinku **(.)** niinku fyysisiä keinoja siihe että kuuntele **(.)** tai että **(.)** et mun mielestä se metrikii **(1)** on ihan hyvä **(.)** hyvä väli niinku et kyllä se niinku toinen kuulee siitäkii että **(.)** et siinä mielessä mä en niinku **(.)** en halua et **(.)** et tullaan niinku **(1)** liian lähelle hhh **(.)** et se on niinku **(.)** mun **(.)** kanta

Kun mies itse on ottanut vastuuta väkivallastaan, hakeutunut hoitoon, kontrolloinut alkoholinkäyttöään ja myöntänyt syyllisyytensä, olisi myös naisen tehtävä oma osansa. Vastuu parisuhdeväkivallasta rakentuu miesten puheessa vahvasti *miehen ja naisen yhteisesti jakamaksi*. Miesten puhunnassa konstruoiuu selkeästi odotus siitä, että myös naisen tulisi käyttäytyä niin, ettei väkivaltaa synny. Vastuu omasta turvallisuudesta on siis edelleen osittain myös naisella, vaikka mies myöntäisikin syyllisyytensä väkivaltaan.

Voiko naiseen luottaa?

Miesten puheessa nousi usein esille pohdintaa siitä, voiko naiseen luottaa. Puhunta vaihteli luottamuksen ja epäluottamuksen ulottuvuuksien välillä, terapian alkupuoliskolla erityisesti naisen epäluotettavuutta korostaen. Miehet rakensivatkin terapian alussa puheessaan kuvaa *epäluotettavasta naisesta*. Ryhmäläisistä erityisesti Ville puhui naisista epäluotettavina.

(I: 520-541)

V: ja (.) mä yritin sit aika ajoin puhua niinku että (.) tai ky- tsiis kysyin ihan suoraan että (.) olisk se yks xx:n ((kaupunginosa)) juttu sillein niinku se oli et siel ei tapahtunu mitää (1) joo et ei tapahtunu mitää ja (.) tota ni (2) mut silti se hierti ja hierti ja hierti semmone oravanpyörä meni täälä päässä (2) ja mitä u- niinku ois päässy () (1) me kuitenkin oltii yhdessä sitte ja (3) et se nyt ei niinku iha koko aikaa vaikuttanu siihe (1) mut sit tuli aina välillä semmosia (4) semmosia vähä (.) vahvempia semmosia tunteita et mä en pysty luottamaan toiseen ollenkaa (.) ja (3) sit kävi nuo (.) kolme kertaa ja (1) siis kaikissa niissä ni (2) mä ensin niinku (.) sytyin Niinaa (3) että mitä sää nyt oot tehny tai epäilin (.) en joka kerta ihan syyttäny niinku suoraan mut epäilin kuitenkin että (.) tälleini näi (2) (...) mut sillon mulla tuli niinku sit semmonen et eihän (.) tää (3) mä kysyin et miks et sää sillon heti sanonu (kaikke) se sano et hän pelekäs et mä niinku (1) haluan (.) niinku (.) erota välittömästi (5) (mä että no) ehkä ois ollu parempi että oisit kertonu että kyllä mä oisin tietysti (.) niinku vihanen ollu mutta (3) (eihä se nyt ois) (1) niinku pahin (2) päässy yli päässy siitäkii (1) et sen takia se ei kertonu sitä mut sit mua rupes (.) niinku tai sillon mulla oli semmone (2) että niinku (.) no eihän tässä nyt voi (.) oikeestaan niinku senkään vertaa et se on kuitenkin niinku kieltäny (.) niinku (1) pitkän ajan että (3) s- kyllähän se nyt on tietysti ymmärrettävää että jos (.) sattuu joku tuommonen lipsahus ettei sitä nyt millään niinku (.) tunnusta toiselle mutta ku (.) mulla oli koko ajan se (.) se niinku hierti mun päätä koko ajan sillein ...

Edellisessä puhekatkelmassa Ville kuvaa avopuolisensa uskottomuuden herättämiä tunteita naisten epäluotettavuudesta. Kun Niina tunnusti pettämisen vasta pitkän ajan kuluttua tapahtuneesta, Ville kuvaa kokeneensa, ettei puolisoon voi luottaa lainkaan. Villen väkivaltaisuuden yhteydessä näyttäytyvät petetyksi tulemisen kokemukset ja luottamuspuola, mikä ilmenee naisen syyttelystä ja uskottomuuden epäilyistä ennen väkivaltatilanteita. Villen puheessa naisen epäluotettavuus rakentuu vahvasti myös miehen itsetuntoa nakertavaksi ja arvottomuuden tunteita herättäväksi.

(IX: 145-158)

T1: (3) miten (.) mitä muuta siihen liittyy (.) mitä tunteita se herätti kun sä kuulit siitä

V: (2) no (.) siis (1) sinnehän nyt meni semmonen (1) niinku et pysty luottaan toiseen se nyt oli aika iso semmonen (1) sitten rupes sit tulee semmonen ettei niinku pystyny luottaa missään asiassa (.) niinku Niinaan (.) mä aina niinku olin vähän sillein niinku (2) semmonen (3) olin että voikohan nyt luottaa (.) oli asia sit ihan mikä vaan (1) sit tuli semmonen (2) juttu sitte

T1: (6) mitä sä aattelet itsestä (.) vaikuttiko se siihen mitä sä aattelit niinku (.) itsestäsi (3) Niinan poikakaverina (3) tai avopuolisona (10) mitä () Niinaan niinku tällasilla asioilla

V: no siis (.) kyllähän mulla heti oli semmonen olo etten mä oo niinku mikään

T1: mmh

V: (1) semmone vähän niinku arvoton olo (1) semmone ettei niinku toinen välitäkään sitte

T1: (4) luottamus menee (.) ja se epäilyttää (.) arv- mikä sun arvo on Niinalle

V: mmh

T1: (15) viimeks puhut- yks asia mistä puhuttiin viimeks oli tää (.) itsetunto (2) ja tota: (.) vaikuttiks se sun itsetuntoon

V: (2) no vaikutti (1) kyllä se (5) no vaikutti se (2) aika pahastikkii varmaan

Seuraavassa katkelmassa Ville rakentaa puheessaan kuvaa kokemuksistaan naisten tuottamista pettymyksistä, kun hänen edellinen tyttöystävänsä oli lähtenyt toisen miehen mukaan Villen ollessa poissa paikkakunnalta. Vaikka Ville ei puhunnassaan suoranaisesti esitäkään yleistäneensä ajatusta naisten epäluotettavuudesta, toi nykyisen avopuolison uskottomuus kuitenkin mieleen aikaisemman pettymyksen seurustelusuhteessa. Ville kuvaakin pelkoaan nykyisen avovaimon menettämisestä edellisen tyttöystävän tavoin. Edellisen seurustelun kariuduttua uuden suhteen aloittaminen näyttäytyi pitkään liian suurena riskinä, kun mielessä oli edellinen pettymys ja pelko siitä, että uudessa suhteessa voi käydä samalla tavalla. Villen puheesta käy myös ilmi, että nykyisessä suhteessa tapahtunut avopuolison uskottomuus lisäsi osaltaan käsitystä siitä, ettei naisiin kannata luottaa.

(IX: 301-318)

T1: (14) onks ennen tapahtunu näin (1) kuinka paljon sä luotat yleensä (.) naisiin

V: (5) no edellinen (2) seurustelu loppu siis niinku muutema vuos (3) on siitä nyt (.) mä lähin sillon tota ni (1) sivarikoulutukseen (.) kuukaueks siis pois paikkakunnalta (1) nii se oli se (.) sen aikanen tyttöystävä ni (1) lähteny sit jonkun muun miehen matkaan sillä välin

T1: (1) mmh

V: (1) siis

T1: (1) sillon aikasempaa kokemusta siitä että (.) naisiin ei voi luottaa

V: (2) ((nauraa)) hhh (1) no emmää nyt sitä mitenkää yleistäny sillon että nyt ei (1) kehenkään naiseen voi luottaa (1) no olinhan mä nyt pettyny sillon (1) toisaalta sillonkii oli se että mä (.) soitin ihan mielettömästi sillon et emmää kyllä nyt mikään aktiivinen ollu kyllä sen suhteen sit että (4) se jotenkii hhh

T1: (13) yhdistykö sun mielessä tai (.) y- yhdistyykö nyt sun mielessä nämä kaks asiaa toisiinsa sillon kun (.) tämä edellinen tyttöystävä teki (.) teki tämän tuota lähdön (1) muun miehen matkaan ja sitten tämä (1) tuota (1) Niina jotakii (.) saman tyyppistä toimintaa harrasti ni (2) ni oliko siinä kaikuja jostakii vanhasta sillon kun tuota:

V: (2) no oliha siinä (4) ja on siinä edelleenki

T1: (5) pelottaaks sua että (3) Niina lähtee

V: (6) siis joo (.) kyllä se (.) pelottaa

T1: (1) se on sellanen pelko siellä

V: no on

Seuraavassa katkelmassa väkivalta kuvataan epätoivona, miehen pelkona naisen menettämisestä. Antti kuvaa, kuinka mustasukkaisuus ja pettymyksen tunteet liittyen aiempaan suhteeseen, jossa nainen on ollut uskoton, siirtyvät helposti uuteen parisuhteeseen. Kun mies on joskus kokenut naisen epäluotettavaksi, yleistyy se helposti myös uuteen naisystävään. Mustasukkaisuuden ja väkivallan taustalla näyttäytyy Antin puheessa *hylätyksi tulemisen ja toiseksi jäämisen pelko*, se että nainen löytää toisen miehen.

(III: 478-488)

A: nii (.) et mä oon miettiny sitä et miten paljon se on niinku vaikuttanu siihe (.) vähän niinku semmoseen et ku (.) et ku mä olin sillon väkivaltanen et miten paljon se on semmosta niinku epätoivoo (1) ollu niinku (1) tavallaa et ei oo halunnu et toinen lähtee ja käyttäytyy niinku ihan päin (.) päin niinku seiniä (.) siinä tilanteessa päinvastoin niinku ajaa pois sitä (2) sitä (4) et se oli niinku ensimmäine

T1: pelottaaks sua että Jaana lähtee

A: (2) no emmä itse asias enää (.) enää pelota et (.) se oli niin uus (.) uus asia jotenki et (1) sitä oli jotenkii nii kypsytynyt (.) tai (1) tai semmosessa asiassa niinku että (.) et toinen vaan lähtee niinku ulkomaille (.) pitemmäks aikaa

T1: et oliko siinä (.) niinku pelkona myöskin jotenkin Jaanan menettäminen jos

A: no ehkä se (.) joo tai ehkä se o (.) et et tota (1) varmaa sitä ajatteli niinku (1) sillei et (.) ei pitänyt koskaan niinku (1) aikasemmasta suhteesta siirtää mitään (.) nekatiiivisia asioita (1) kieltämättä niinku ajatteli sitä että entäs joo (.) se niinku (1) löytää sieltä jonkun

Terapian edetessä Villen puhetapa liittyen naisten epäluotettavuuteen muuttuu. Hänen puheessaan alkaa rakentua kuva, jonka mukaan luottamus puolisoon on palautumassa. Hän kertoo, ettei enää epäile Niinaa uskottomuudesta. Väkivallan käytön rinnalle on myös noussut eron mahdollisuus, jos puoliso olisi toistamiseen uskoton. Näin ollen Ville ei enää määrity naisen epäluotettavuuden passiiviseksi uhriksi, joka reagoi pettymyksiin väkivallalla, vaan hän on alkanut rakentaa itsestään kuvaa itsenäisten ratkaisujensa tekijänä.

(IX: 172-179)

V: (22) no ehkä sit tässä nyt on niinku (1) nyt ku on aikaa kulunu ni (2) semmonen et on taas oppinu näkee että niinku (2) niinku et Niina välittää ja tälle näin ja (1) ja sit on niinku luottamus on palautunu että (2) en mä sitä niinku enää epäile siitä

T1: (13) kuinka lähellä olis (.) väkivaltatilanne jos (.) jos tota (.) ajatellaan tällänen (.) mahdollisuus että (1) mielikuvissa että Niina tekis sen uuestaan

V: (7) emmää tiä s- (.) tulisko siinä mitään väkivaltaa (.) mä lähtisin kävelemään

T1: (3) se ois selkee ratkasu

V: joo (.) se ois ihan selkee se ratkasu

T1: (2) ja siihen (1) sun kävelemään lähtemiseen ei liittyy väkivaltaa sillei et [sä oisit väkivaltanen

V:

[ei

T1: (5) ootsä varma

V: no emmää ihan varma oo mutta emmää niin ajattelis sitä mä (.) että (.) nyt se (.) mitään auttas (.) jos mä nyt (.) heittelisin sitä pitkin seiniä (1) vaan mä lähtisin heti (.) saman tien pois siitä

Miesten puhunnassa naisen kuvaaminen luotettavaksi tai epäluotettavaksi liittyy keskeisesti siihen, miten miehet puhuvat *läheisyydestä* puolisoonsa. Mitä suurempaa on miesten puheessaan kuvaama suhteen läheisyys, sitä suuremmalta vaikuttaa myös miehen luottamus puolisoonsa. Yhdessäolo, yhteisen ajan järjestäminen ja asioista puhuminen lisäävät yhteenkuuluvuutta ja lähentävät.

(VII: 87-96)

T2: (14) onks se vai- vaikuttanu jotenkii (.) teiän väliseen suhteeseen

V: (7) no ehkä se on niinku (.) siis (.) myönteisesti vaikuttanu (1) että (.) ei se ainakaa mitenkää kiristäny oo välejä (1) niinku (.) sillä tavalla

T2: (3) miten myönteisesti

V: (6) **no ehkä** jotenkii syventäny sillein (3) pystyy olee toisen tukena ja tällain näin
 T2: (12) tuleeks sulle semmonen tunne et sä oot niinku se (.) **vahva** (1) jonka olkapäätä vasten Niina voi nojata
 V: (4) **no ehkä vähän** joo (.) ainakii tässä tilanteessa
 T2: (4) onks se hyvä tunne
 V: (6) no (.) kyllä se toisaalta on hyvä tunne sillä tavalla (1) Niina tarvii semmosen et (5) johon niinku (.) turvautua tai tällä tavalla puhua (.) ja kaikkee

Tätä katkelmaa edelsi keskustelu Villen avopuolison surusta, kun tältä oli kuollut läheinen sukulainen. Puolison tukeminen surussa ja surun jakaminen rakentuu Villen puheessa suhteen syvyyttä ja läheisyyttä lisääväksi tekijäksi.

(XIV: 94-103)

T2: (37) oliko Niina mukana hautajaisissa
 V: (1) joo oli (.) .hjoo
 T2: (2) oliko Niinasta sulle tukea
 V: (1) oli joo (1) (en ois varmaan) (9) on pystyny puhumaan ja (1) itkemään ja huutamaan (1) Niinalle
 T2: (4) et sä pystyt tosiaan puhuu (1) näyttämään tuntees (.) sun ei tarvii peitellä niitä
 V: emmää piättele yhtään
 T2: (4) ei tarvii säästellä Niinaa (.) Niina kestää
 V: (3) oon mää välillä kysyny että kestät sää
 T2: mmh
 V: kyllä hän kestää

Terapian kuluessa myös Ville kokee lähisukulaisen menetyksen, ja nyt vuorostaan avovaimo Niina on Villelle tärkeänä tukena. Ville kuvaa Niinan ymmärtävän hyvin hänen tilanteensa, koska tällä itsellään on vastaavanlaisia kokemuksia. Ville alkaakin puhunnassaan rakentaa kuvaa *miestä tukevasta ja ymmärtävästä naisesta*.

(XV: 508-520)

T1: (1) ni mikä saattas (.) vähentää (.) oisko jotain (2) joku ajatus mikä vielä helpottas sun tilannetta (2) vähentäis vaarallisuutta (1) oisko vielä jotain tehtävissä
 H: (5) **ky:l-** (.) **emmää** (.) no ihan (.) se nyt on varmaan se: että tota ni (1) niistä asioista on kaikista: (1) puhuttu paljon enemmän ni (.) ni ni (.) siinon varmaan siinäki vielä on vara (.) vara niinkun kuitenkin parantaa vielä
 T1: (6) vielä enemmän vois puhua niinkö
 H: nii (7) ja kyllä se varmaa (1) varmaan tota ni (3) T2 on siinä ihan oikeessa että kyllä meillä (.) sitä yhteistä aikaa aika vähän on (.) ollu et ((naurahtaa)) (kyl mä sitä) (1) emmää oo niinku aikasemmin sitä: (.) ajatellu ollenkaa mutta nytte on tullu
 T1: (2) se vähentäis sun (1) vaarallisuutta jos teillä ois (1) järjestäisitte yhteistä aikaa lisää
 H: joo
 T1: (1) ois aikaa puhua enemmän
 H: (1) nii (.) joo

Harrin puheesta käy ilmi, että hänestä on kummallista, ettei vaimon kanssa ole aiemmin tullut puhuttua asioista kuten nyt. Harri kuvaakin toimivan puheyhteyden muodostumista vaimoon terapian tärkeimpänä antina itselleen ja parisuhteelleen, millä on suurta merkitystä

myös väkivallan loppumisessa. Asioista puhuminen ja yhteinen aika lisäävät suhteessa koettua läheisyyttä ja vähentävät siten väkivallan riskiä.

(XV: 579-597)

V: (6) ehkä on tullu (.) niinku (.) mitä Niinan kans on niinku (.) sit niinku (1) niinku enemmän kahetaan niinku (.) jutellu (3) meiän näistä ja nykyisistä ja sitten tör- (1) niinku tulevaisuudesta (.) ni se on (1) ehkä tuonu semmosta niinku yhteenkuuluvuuden tunnetta lisää (1) se on yks (.) aika iso (1) asia mikä on

T1: (9) että se uhka j:- jos jos parisuhteessa on jotakin tällstä uhkaa ja (.) ei yhteenkuuluvuutta ni sillon se (.) vaarallisuus nousee (1) sun vaarallisuus

V: (1) nii:i (.) kyllä se nousee

T1: (2) joku (.) pelko (.) pelko parisuhteen eteen tai (1) eiks se sellanen tilanne ollu missä sä oli- olit nimenomaan väkivaltanen (.) ni se oli tällänen pelko tai uhka että (.) parisuhteen

V: mmh

T1: (1) parisuhteelle tapahtuu jotain

V: joo

T1: joku ka- joku (kato tulee) (2) teiltä loppuu (1) jos sillon menee hyvin parisuhteessa ni sillon (.) sun (.) vaarallisuus laskee

V: mmh

T1: yhteenkuuluvuuden tunne on iso

V: mmh

T2: (8) tarkottaks se: (.) voisko se tarkoittaa myöskin sitä et jos (.) susta rupee näyttää siltä että Niina (.) Niina rupee etäänymään ja: ja (.) vetäytymään ni (.) kasvaaks se prosentti sillon (.) se (2) väkivallan uhka

V: (5) kyllä se ehkä vois ruveta kasvamaan (.) joo (.) kyl mää luulen et se kasvais

Ryhmäläisten puheessa rakentuu selkeä kuva, jonka mukaan yhteenkuuluvuuden tunne parisuhteessa liittyy väkivallan esiintymiseen. Jos suhteen läheisyys ja yhteenkuuluvuus vähentyvät ja miehestä alkaa tuntua, että suhde voi olla vaarassa, saattaa väkivallan riski lisääntyä. Samoin jos puheyhteys naiseen lakkaa ja tämä tuntuu etäännyvän miehestä, voi riski miesten mukaan kasvaa.

Nainen on erilainen

Miehet tuottavat puhunnassaan kuvaa naisesta myös *erilaisena, omituisesti käyttäytyvänä ja vaikeasti ymmärrettävänä*. Miesten puheessa nainen rakentuu miehestä erilaiseksi erityisesti biologisten tekijöidensä vuoksi. Miehet tarkastelevatkin ryhmässä runsaasti naisten kuukautiskierron mahdollisia vaikutuksia ja tarttuvat selitykseen naisen hormonaalisista syistä johtuvasta kiukkuisuudesta riitojen syynä. Kun suhteen ongelmat palautetaan biologisiin seikkoihin, hämärtyy miehen ja naisen välisen vuorovaikutuksen merkitys

riitojen taustalla.

(VI: 342-347)

A: ... (1) tai yleensä se oli silleen et Jaanalla alko kuukautiset tai viikkoo ennen kuukautisia (.) ni se oli niinku (1) myö epäiltiin et sillon se (1) mä en muista mikä joku (.) tämmönen (.) naisten oireyhtymä mistä (.) niinku kuukautisten (.) se on semmonen et se on tosi kiukkunen ja huutaa niinku mulle ni sit (.) mua rupee kiristää taas se et (.) iha ilman mitään syytä niinku ja sit se kehittyy niinku siitä (.) sit se menee semmoseks niinku (1) iha älyttömäks (2) et silleen tota (.) sit se mun juominen vielä siihen ni se on niinku (.) piste iin päälle (.) (...)

Antin puheessa viikko ennen avovaimon kuukautisia määrittyy hyvin paineiseksi ajaksi, jolloin myös väkivallan riski on tavallista suurempi. Tällöin nainen on kiukkuinen ja huutaa miehelle ilman syytä, mikä alkaa kiristää hermoja. Antti kuvaa usein lähteneensä näissä tilanteissa pois kotoa ja juomaan, minkä jälkeen riita jatkui kotona ja tilanne saattoi kehittyä väkivaltaiseksi. Antti kertoo epäilleensä yhdessä Jaanan kanssa, että tämä kärsii pms-oireista (premenstruaalinen syndrooma), mikä selittäisi Antin näkökulmasta Jaanan käsitämättömän kiukkuisuuden. Tällöin naisen hormoniheilahteluista johtuva pahantuulusuus näyttäytyy myös väkivallan syynä, kun mies ei enää jaksaa kuunnella naisen kiukuttelua.

(VIII: 169-175)

A: (1) no ihan periaatteessa tää (.) et niinku (1) samaa niinku (.) pohdittiin sillein että et miten paljon niinku (.) et (.) et (.) miten paljon se oikeestaan vaikuttaa niinku (2) tavallaan niinku että (3) et tota: (2) siihen naisen käyttäytymiseen et (1) et ku sillä kummiskii niinku hormoneilla on selkee vaikutus niinku (1) tavallaan niinku et esimerkiks raskaana olevalla naisella ni sillähän on niinku (1) et (.) mielialat vaihtelee (1) sun muuta että tota (2) et siinä mielessä niinku (1) sitä niinku mietittiin et (.) et kuin moni niinku semmonenkii (.) sanotaan et joku meiän riita on ni (.) lähteny ihan semmosesta (1) et on (.) vaan niinku joku hormoonijuttu vaikka (1) ollu tota ja sitte (1) et se on niinku (2) saanu (.) välit kiristyy niinku

Antti kertoo pohtineensa yhdessä Jaanan kanssa, että monet heidän riidoistaan ovat saattaneet olla yhteydessä Jaanan hormonitoimintaan. Kun keskitytään biologisiin tekijöihin ongelmien syynä, hämärtyy riitojen todellinen vuorovaikutuksellinen syy.

(VI: 384-392)

A: ... (.) et sillä on niinku (1) ollu kai noitten hormoneiden (.) juttujen kanssa (.) sillei vähä (1) et sen sisko ei voi niinku ollenkaa syyä e-pillereitä että (1) et se käy nii (.) nii hirveeks (.) sillei tota et (.) heittää hormoneit iha (.) ihan sekasin (1) en tiä sit oisko niinku ihan tommonen (2) ihan perinnöllinen (.) joku hormoonitasapaino (.) juttu (...)

T2: (2) eihän muitten vaimoilla oo tämmösiä hormooniongelmia

H: (1) kyllä minä luulen että meillä ainakii on et (.) mut siihe on niinku oppinu (1) oppinu jo sillein et (3) ei se nyt mitenkää nii (2) nii hirveetä oo mutta kyllä se niinku ihan selekeesti huomaa (.) huomaa tota:

Naisten hormoniongelmat näyttävät ryhmäläisten puheessa hyvin yleisinä: jokainen mies arvelee puolisonsa kärsivän niistä. Antti kuvailee avovaimonsa kuukautisia edeltävää kiukkuisuutta perinnölliseksi hormonitasapainon ongelmaksi, jolloin naisen ärtyisyys ja siitä johtuvat riidat näyttävät väistämättöminä. Harri puolestaan kertoo oppineensa suhtautumaan vaimonsa kuukautisiin ajan mittaan siten, ettei niihin enää kiinnitä juurikaan huomiota, eivätkä ne aiheuta riitoja. Harrin puheessa sana 'oppiminen' toistuu tiheään tahtiin: hänen puhuntansa kautta muodostuu kuva, jonka mukaan yhteiselämä naisen kanssa voi sujua vain, jos mies oppii naisen tavat ja osaa kokemuksensa pohjalta suhtautua esim. kuukautisten aiheuttamiin muutoksiin siten, ettei turhia riitoja tule.

(VI: 708-726)

A: on tota (1) on sanotaan että (4) et varmaan niinku (.) merkittävästi vaikuttaa (.) sen (.) niinku viikon (.) et sillen on niinku (.) voi sanoo et yhtä helvettiä niinku

T1: mmh

A: et tota (2) et vaikka niinku yrittäs ite (.) ite olla kuin niinku että joo että (.) et tässä ei oo mitään ni (.) et nyt kummiskii niinku (.) toisella on hermo niin kireellä koko ajan ja sit rupee niinku omakii hermo kiristyy niinku että

T1: ja sitte tulee joku (.) on tullu joku riita ja (.) sä oot lähteny juomaan ja

A: nii ja

T1: sit sä tuut takasi ja

A: nii ni se homma jatkuu ja sit se menee niinku (.) ajautuu siihen (.) väkivaltaan (4) silleen että (1) en tiä että on sillein niinku et tavallaan ku siihen on kiinnittäny nyt huomioo (.) et siitä on puhuttu ja (1) ja tota (.) sillei et on niinku tavallaa (.) ruvennu tarkkailee (.) joka (.) kuukaus niinku sitä viikkoo (1) et siihen kiinnittää ihan selkeesti huomion niinku (1) omaan että Jaanan niinku (.) semmoseen oleminen niinku (.) puolin jos toisin ni (1) siinä mielessä on niinku (.) on niinku helpottunu (3) että ei oo niinku (.) et enää en näkis semmosta (.) niinku (.) uhkaa (.) et niinku (.) tulis niinku (.) käytettyä väkivaltaa että (.) tai ainaskaan minun puolelta (2) en nää sillein että (.) enkä mä nyt Jaanankaan=

T1: =se on (.) se on helpottanu että sen niinku on jotenkii huomannu sen

A: joo (1) et siihen on vähän niinku (1) tai ei nyt ihan selkee selitys mut jonkunlainen ees (.) et niinku (.) vähän ees ymmärtää sitä asiaa niinku et se ei oo niin (.) niin monimutkanen että tota (.) et pitää niinku tavallaan koko ajan mielessä ku se toinen äkäilee että (.) tää johtuu tästä (1) et sillein et on helpompi ymmärtää tosiaan (1) käyttäytyy tota (.) niinku ärsyttävästi tai (.) et se äkäilee koko ajan tai (1) silleen että

Antti kuvaa, että viikko ennen kuukautisia on ”yhtä helvettiä”, aikaa jolloin mies ei voi välttää hermojensa kiristymistä. Antti näkee parisuhteensa aikaisemmat väkivaltatilanteet kiinteässä yhteydessä Jaanan hormonaalisista syistä johtuvaan kiukkuisuuteen: aikansa naisen nalkutusta kuunneltuaan mies kyllästyy ja lähtee juomaan, ja kotiin palatessa tilanne ajautuu väkivaltaan. Antin puhe ajautumisesta luo mielikuvan luonnollisuudesta ja väistämättömyydestä. Hän rakentaa puheessaan kuvaa, jonka mukaan väkivaltaa ei voi välttää, ja jossa väkivalta näyttyy jollakin tapaa anteeksiannettavana, kun mies on ensin joutunut kestämään naisen kiukuttelua. Vastaavasti puhe kuukautisten helvetillisyydestä tuottaa kuvaa miehestä naisen kiukuttelun ja käsittämättömän käyttäytymisen uhrina, joka ei voi

tilanteessa toimia oikeastaan muutoin kuin väkivaltaisesti. Myös tässä yhteydessä miesten puhunnasta käy ilmi, että naisen käyttäytyminen voi vaikuttaa oleellisesti siihen, joutuuko mies käyttämään fyysistä väkivaltaa vai ei.

(VI: 370-382)

T1: nii (1) sun pitää tota: (3) edelleen kestää näitä (1) yhtä viikkoo kuukaudesssa

A: no ei oikeastaa (.) silleen (.) tai siis nyt (.) nyt viimeks meni nii hyvin et sitä jotenkii on (.) et tota: et Jaanakii on niinku kiinnittäny (.) siihen huomioo et se (.) aluks kielti koko (.) et mussa on niinku se (.) et mä olin ihan (1) et sillein tota että (1) et se niinku (.) otti sen (.) niinku asian huomioon et se (.) se voi olla nii että (1) et siinäkii on sitä niinku (.) syytä

T1: et se helpotti tilannetta

A: joo

T1: että te: jaoitte vähän (.) [vastuuta (.) riitelemisestä:

A: [joo .hjoo (1) et sillein tota (6) et ei enää (.) ei oo enää nii semmone että (1) taas (.) taas se viikko tulee kuukaudesta että ((naurahtaa)) et ei oo semmonen=

T1: =onks se helpottanu Jaanaa myöskin (.) että hän on ottanu vastuuta

A: ky:llä mä luulen että (1) et se on (.) et se on sit mullekkii niinku (.) tavallaan sen puolelta helpompi (1) et ei (.) ei niinku ota (mua syylliseksi)

Kun Antti on yhdessä avovaimonsa kanssa pohtinut hormonien ja pms-oireiden vaikutusta parisuhdeväkivaltaan ja riitoihin, alkaa tilanne näyttäytyä Antin näkökulmasta ymmärrettävämpänä. Kun mies pitää mielessä, että nainen saattaa käyttäytyä kummallisella ja ärsyttävällä tavalla ennen kuukautisiaan, on helpompi ymmärtää ja sietää naisen toimintaa. Tällöin myös väkivallalta saatetaan välttyä. Kun Antti kuvaa naisen käyttäytymisen ainakin jossakin määrin ymmärrettäväksi hormoniheilahteluiden valossa, hän samalla konstruoi kuvaa itsestään *naista ymmärtävänä miehenä*. Toisaalta Antti myös painottaa jatkuvasti puheessaan, että naisen itsensä tulisi huomioida käyttäytymisensä riitojen ja väkivallan taustalla, eikä pelkästään syyllistää miestä. Vastuu riidoista ja väkivallasta näyttäytyy jälleen miehen ja naisen yhteisesti jakamana.

(VI: 809-819)

T2: meiän naisten hormoonitoimintaa on vähän niinku ylimainostettu mää oon sitä mieltä

T1: (8) ajatteletko siitä (.) et saadaan syytä monenlaiselle

T2: (2) niin [kyllä

T1: [toiminnalle

T2: kyllä (6) ja sitte aattelin niinku vähän lieventää (.) näitä: (.) kauhukuvia ((nauraa)) mitä (.) mitä täälläkin on

H: ((nauraa))

T1: (5) nii ja jos joku on äkänen nii se (.) siihen voi olla joku syykii (.) muukin syy

A: (5) nii kyllähän siihen varmaan syy on mut et varmaan äkäilee sit helpommin ku ver- hormoonit on niinku tavallaan (.) vaikuttaa siihe (1) et semmonen asia tota (.) mihin normaalisti ei hermostu tai (.) ei suutu jostai tai (1) et sillon varman et (1) totta kai niinku syy pitää että ei ne ihan niinku (.) ei tyhjästä kummiskaa (1) välttämättä että (1) kummiskaan aina ((naurahtaa))

Naisterapeutti huomauttaa, että hänen mielestään naisten hormonitoimintaa on ylimainostettu, eikä hormoneita voi käyttää selityksenä kaikille suhteessa ilmeneville ongelmille. Antti kuitenkin ylläpitää puheessaan kuvaa naisista hormonitoimintansa uhreina, jotka ovat melko kyvyttömiä kontrolloimaan käytöstään hormonien vaikutuksen alla. Nainen näyttäytyykin Antin puheessa vahvasti biologiansa määrittämänä.

Edellisessä katkelmassa tuodaan myös esille, että on mahdollista, että naiset käyttävät kuukautiskiertoaan selittelynä käytökselleen. Tällöin hormonitoiminta näyttäytyy eräänlaisena naisen aseena riitelystä. Toisaalta se on myös miesten runsaasti käyttämä selitystapa liittyen naisten käyttäytymiseen, mikä käy selvästi ilmi myös tarkastelemani terapiaryhmän puhekulttuurin kontekstissa.

Naisterapeutti nostaa myöhemmin saman istunnon (VI) aikana esille myös miesten hormonitoiminnan mahdolliset vaikutukset käyttäytymiseen. Tässä hän kyseenalaistaa erityisesti Antin puheessaan ylläpitämää kuvaa siitä, että riitojen taustalta on löydettävissä naisen kuukautiskierto. Kun ongelmien syytä pyritään etsimään biologiasta, on se helposti niiden todellisten syiden vähättelyä.

(VII: 217-233)

T2: (10) nii voisko siitä tulla semmonen (.) semmonen tunne että (.) että (.) niinkun (1) tätä mun oloani vähätellään et se niinku kuitataan tavallaan sillä että (1) no joo (.) sullon taas noi päivät=

T1: =mi- mitä: nii eikös se oo niinku sen suuttumisen syyn vähättelyä tai (1) tuollasesta (.) pikkuasiasta kun sulla on nuo päivät että ei sun oikeasti tart- tai saa olla suuttunu

H: ((nauraa))

T1: (1) tarttis olla suuttunu emmä oo mitään tehny et (.) tai kukaan tehny mitään (3) se johtuu ainoastaan siitä (1) nyt odotellaan jotta (1) tämä menee ohi ja (.) tai muuteman päivän päästä (6) mä vaan mietin sitä että on- onkohan ihan kuiteskaan niin että (.) onkohan ne kaikki naistenkaan suuttumiset

H: (2) ((nauraa))

T1: tästä syystä

T2: ni:i

T1: ja näin säännöllisinä jos (6) että meneekö siihen piikkiin joskus vähän muutakii

T2: (2) musta se on tosi hyvä kysymys ((nauraa))

H: niin (.) kyllä kai siihen menee

T2: (14) mitähän siitä sitten (1) sitte (.) vois (.) seurata (1) ku aattelee että tota: (.) jos: kuitataan sanomalla että (.) no joo (2) sullon taas kuukautiset tulossa näköjään

H: (9) emmä: tiiä (11) ei siitä mitään sen kummempaa (1) seuraamuksia oo kyllä sillein on tullu sanottuakii

Edellisessä katkelmassa miesterapeutti nostaa jälleen esille mahdollisuuden, että kuukautisten varjolla nainen voi kiukutella muutenkin, laittaa ”kuukautisten piikkiin vähän muutakin”. Harri tulee mukaan tähän selitykseen. Naisterapeutti koettaa jatkaa keskustelua naisen suuttumisen syyn vähättelystä kuukautisten varjolla, mutta Harrin puhunnan kautta muodostuu kuva, ettei tällaisesta vähättelystä ole mitään haittaa. Naisen kiukuttelua ei

tarvitse ottaa vakavasti, jos suuttumus kuitataan kuukautisista johtuvaksi ja siten itsestään ohimeneväksi.

Naisen hormonitoiminta ja käyttäytyminen näyttävät ryhmäläisten puheessa miehiä hämmentävänä asiana, johon ei oikein osata suhtautua. Antti ehdottaa nauraen, että miehille pitäisi järjestää kursseja naisten kuukautiskierrosta, jolloin naisen välillä käsittämätöntäkin käytöstä olisi helpompi ymmärtää. Syyn etsiminen naisten kuukautisista näyttää ryhmässä vahvana selitystapana, joka on myös kulttuurisesti vakiintunut miesten tapa suhtautua naisiin (esim. erilaiset vitsit ja naureskelu naisten kuukautisille, oletukset kuukautisten vaikutuksista naisten mielialoihin ja käyttäytymiseen). Ryhmässäkin miehet puhuvat kuukautisista ja niiden vaikutuksista naiseen naureskellen ja hyvin humoristiseen sävyyn, tavalla mikä ei ollut ominaista millekään muulle puheenaiheelle ryhmässä.

(VI: 624-634)

A: (2) miehille pitäs järjestää semmosia kursseja (1) naisen kuukautiskierrosta ((naurahtaa)) meillä koulussa oli semmonen kurssi (1) tai yleensäkkii naisten (.) naisten tota

T1: (2) mmh

A: kaikista tämmösistä (2) et silleen tota (1) tai sillä tavalla niinku (.) toisaalta helpompi ymmärtää (.) sitä semmosta omituisista käyttäytymistä niinku (.) ei sitä sillä hetkellä ku se toinen käyttäytyy vähän omituisesti tai että (1) et (.) tai niinku et oottaa sen hymyilevän ni se rupee huutamaan ni (.) sillon on vähän vaikee kieltämättä ymmärtää sit niinku et joo et se voi johtua niinku jostai hormooneista (2) et sillei

T2: (5) mut onks se naisten yksinoikeus (.) ne hormoonit

A: (3) nii ((naurahtaa)) (1) kai ne väistämättä on

T2: (2) niin paljon puhutaan myöskin siitä et miehilläkii on oma kuukautiskiertonsa

A: (3) nii joo ((naurahtaa)) (2) kai se on

Kun naisterapeutti kysyy, ovatko hormonit vain naisten yksinoikeus, ja muistuttaa, että miehilläkin ajatellaan nykyisin olevan oma hormonikiertonsa, eivät miehet lähde keskusteluun mukaan. Miesten puhunnassa hormonit näyttävät vain naisille kuuluvana asiana, mistä voi päätellä, ettei oman ärtyneisyyden syyn etsiminen hormonitoiminnasta olisi miehistä kovinkaan miellyttävää. Nainen on perinteisesti nähty ruumiillisena olentona, joka on pitkälti määrittynyt biologisen reproduktion kautta. Hormoneihin liittyy myös määreitä itsen hallitsemattomuudesta, mikä näkyy miesten puhunnassa oletuksena siitä, että juuri hormonit saavat aikaan naisen välillä järjettömältäkin tuntuvan, odottamattoman käyttäytymisen. Miehet pyrkivätkin puheessaan konstruoimaan kuvaa *järkiperaisestä miehestä ja hormoniensa armoilla olevasta, hallitsemattomasti käyttäytyvästä naisesta*.

Seuraavassa tekstiotteessa Ville kuvaa, kuinka omituisella tavalla nainen voi käyttäytyä kuukautistensa aikana. Avovaimo oli laittanut Villen sairaana ulos mattoja tamppaamaan,

ja myöhemmin hän huomasi itsekin käyttäytyneensä kummallisella tavalla. Omituinen käyttäytyminen voi siis tulla aivan yhtäkkiä, eikä mies voi juurikaan ennakoida naisen mielialoja. Naisen käyttäytyminen näyttäytyy miesten puheessa *ennustamattomana* ja *hämmennystä herättävänä*.

(VI: 550-563)

V: (6) no en tiiä tosta (1) tota ni kuukautis (.) jutusta tuli semmonen mieleen silloin kun mä olin pois täältä ryhmästäki silloin torstaina (.) toissa kerralla ni (3) silloin semmonen mää (.) tota ni iltapäivästä (.) tiesin et Niina tulee kohta koulusta ja (1) menin tota ni sohvalle pitkäkseni peittojen alle ku olin kuumeessa ja (2) tota ni (3) Niina sit soitti (.) et hän tulee kohta että (1) ku se ties että mää olin kotona (1) ja tota ni (2) ei mitää ihan normaalilta (.) iloselta kuulosti ja (.) sit se tuli ovesta ja (.) riisu kengät ja yhtäkkiä kuulu että kyllä sä oot paska jätkä (.) sit mää olin että täh (.) että nyt ruvetaan siivoamaan (.) et sääkii osallistut tähän (.) vaikka oot kipee (.) mä sit että elä nyt että siivotaan viikonloppuna että (.) mää en jaksa nyt ja (1) no sit (.) meni kaikki ikkunat ja ovet selälleen ja (2) tota ni (.) peitot lähti pois päältä ja sano et nyt ukko siivoamaan (1) iski matot kouraan ja sano että nyt pihalle (1) tamppaan niitä mattoja (3) ja sit tota ni mää niinku (.) sitte ku se siitä niinku (1) ilosesti taas siis vähän ajan päästä ni se niinku havahtu sitte että hän pisti sut niinku kipeenä tonne pihalle vaan (.) tamppaamaan (1) no mä sitte no (1) että sää kuulostit silloin ku sää soitit ni ihan normaalilta (.) sano että nii et ei hän niinku ajatellu yhtään että hän on sulle äkänen ku hän tulee kotiin (1) et se vaan yhtäkkiä niinku tuli jostai (2) että pitää laittaa ukko siivoamaan

T1: (2) sää ajattelet että tää liittyy jotenkii tälläseen kuukausiasiaan

V: no siihen se ainakin selitti sen liittyvän ((nauraen))

Naisen odottamaton käyttäytyminen *luo etäisyyttä*, kun mies ei voi ennakoida eikä ymmärtää naisen toimintaa. Ville esittää, että naisen kuukautisten aikana tulee helposti tunne, että miehen pitäisi käyttäytyä eri tavalla kuin normaalisti ja hyssytellä, ettei vain tulisi suututtaneeksi naista. Villen puhunnassa rakentuu kuva, ettei mies voi kuukautisten aikana sanoa naiselle mitään negatiivista, vaikka aihetta ehkä olisikin. Miehen on siis oltava naisen kanssa varuillaan. Nainen näyttäytyy miesten puheessa melko *kyvyttömänä kontrolloimaan käyttäytymistään*, jolloin odotettavissa voi olla mitä vain. Ryhmäläisten puheesta käy myös ilmi, että kun mies ei ymmärrä syitä naisen käytökseen, voi tilanne kiristää välejä, kerätä paineita ja lisätä väkivallan riskiä.

(VI: 643-658)

V: (5) kyllä se ehkä niinku (2) just niinku sanoit (.) ni kyllä se jonkinnäköstä etäisyyttä aina silloin luo ku (2) ne kuukautiset päällä ni kyllä se niinku (3) en tiiä mä oon yrittäny kysellä vähän et miten pitäs silloin käyttäytyä mut ei siltä oikein oo tullu semmosta (2) et se on vähän niinku (2) miten sattuu menemään (1) en tiiä kait sitä yrittää jotenkii pitää ittesä niinku vähän niinku sillei että (.) hys hys hys hys hys ((naurahtaa)) vaikka ois ehkä aihettakii sanoo ni ei niitten aikana niinku (1) sitä niinku ajattelee että eihän nyt kuukautisten (1) voi sanoo niinku

T1: mmh (2) a- antaa toiselle anteeksi

V: nii jotai semmosta nii

T1: (pelaa)

V: mmh

T2: (7) se (.) se on aika pal- paljon se on taas se (.) se viikko kuukaudesta minkä sitte täytyy hyssytellä (1) plus sitte se: edeltävä viikko jollon tota

V: ((naurahtaa))

T2: jollon on se: (.) se toisenlainen vaihe (1) nii että niinku kaks viikkoo (.) kuukaudesta olis sit semmosta (.) aikaa ku pitää olla [naisen kanssa vähän varuillaan

T1: [eiks se oo kuule miehen elämä aika vaikeeta

H: ((nauraa)) on

Miesterapeutti letkauttaa humoristisesti miehen elämän vaikeudesta naisen kanssa, mikä saa aikaan yleistä naurua. Ryhmäläisten ja myös miesterapeutin puhunnassa mies näyttäytyä hieman avuttomana naisen tempausten edessä.

(VI: 771-778)

V: se on (.) toisaalta (.) vähä ehken niinku hymyssä suin (.) just tommosten tapausten takia niinku (2) niinku siis (1) ei nyt sillein mitenkää ivallisesti sillä tavalla (.) ajatellen mutta (.) siis kuitenkin että **mitähän sieltä taas tulee**

A: (7) et oha se varmaan sillein et kaikilla naisilla ennen kuukautisia ja kuukautisten aikana ni (1) ne niinku vähän on (.) niinku huomionkipeitä ja äkäilee että (.) et sillein tota (2) et on se niinku varmaan ihan erilaista sitte (.) semmosen (.) millä on se (.) syndrooma

T2: nii (.) onko [se

A: [se on niinku ihan (.) ihan (.) et se ei oo enää niinku semmosta niinku äkäilyä että se on **ihan (1) meuhkaamista**

Antti konstruoi puheessaan voimakkaasti kuvaa, jonka mukaan kuukautiset vaikuttavat jollakin tavalla kaikkien naisten käyttäytymiseen, mutta kaikkein voimakkaimmin niihin naisiin, jotka kärsivät kuukautisia edeltävästä oireyhtymästä. Antti kuvaa oman avovaimonsa pms-oireita ja niiden aiheuttamaa ”meuhkaamista”, mikä ei ole enää tavallisen kiukuttelun rajoissa. Antti säilyttääkin puhunnassaan ryhmän loppuun saakka kuvan hormoniensa ohjailemasta naisesta, jonka arvaamattoman käyttäytymisen uhrina mies on.

(X: 656-668)

H: (10) mun mielestä oli hyvä ku (.) Eevan kans puhuttiin siitä (1) ku oli niistä kuukautisista ja niistä (1) puhetta sillo: (.) muutema kerta sitten ni (1) ja siitä että (.) miehillä on varmaan (2) varmaankin niinku samanlainen kierto (.) kierto ja tota nii (.) se tavallaan niinku (2) kun siitä (.) puhuttiin nii (2) se niinku oikeestaan antaa sitten niinku: (.) sillein et se on niinku (.) se äkäily vähän niinku luvallistakii aina välillä että ((naurahtaa)) nyt on niinku se aika että (1) koska se kyllä se kuitenkin niinku (.) Eevan kohalla et ky- ei se (.) se on (.) se mitä se on ja (.) siihen on niinku oppinu (.) oppinu siihen (2) siihen vajaaseen viikkoon ja (.) ja ja (.) ei siihen sen kummemmin kiinnitä huomiota

T1: (2) oisko se sulle luvallista myös

H: (1) on joo (.) kyllä mää sen niinku (.) tulukittin ihan suoraan sillei et kyllä määkii saan tehdä nii että

T2: (3) tähän saakka sä oot (1) sä oot toiminu jotenkii to- toisin (.) sä (.) sä et oo antanu itelles lupaa

H: ei (.) joo (.) ei oo nii (.) kyllä se jotenkii sillei et ku on ollu (.) huonolla tuulella ja muuten ni (.) nin ni (1) ei sitä oo niinku (.) ajatellu et sitä: johonkii pitää purkaa sillon (1) mutta nyt sitten ku: (2) on sillein niinku (1) lainausmerkeissä kuukautiset tulossa ni (.) nin ni (1) sen niinku voi iha: (.) et ei siitä niinku (.) tuu sen kummempaa haloota vaikka vähä (1) äkkäileekii välillä siellä

Myöhemmin ryhmässä Harri kertoo keskustelleensa vaimonsa kanssa miesten kuukautiskierrosta, ja hänen vaimonsa oli yhtynyt naisterapeutin mielipiteeseen, että miehilläkin on

oma kiertonsa. Harri kertoo miettineensä, että ehkä pinnan kiristyminen on jokseenkin säännöllistä myös miehillä. Harri myös tuottaa puheessaan kuvaa, jonka mukaan miehelläkin on lupa kiukutella. Kun Harri tukee naisterapeutin esittämää ajatusta, että hormoneilla saattaa olla vaikutusta myös miehen käyttäytymiseen, hän samalla hälventää kuilua miehen ja naisen välillä. Näin nainen alkaa näyttäytyä hänen puheessaan *vähemmän erilaisena miehestä* kuin aikaisemmin ryhmässä keskustellun perusteella.

Kuka käyttää valtaa?

Miehet puhuivat ryhmässä paljon vallankäytöstä parisuhteessa ja puolisoitten epätasavertaisuudesta tai tasavertaisuudesta. Erityisesti terapian alkupuoliskolla miehet rakensivat puheensa kuvaa *naisesta vahvana (verbaalisen) vallan käyttäjänä parisuhteessa*. Jokainen mies kuvasi jäävänsä puolisolleen sanallisesti toiseksi, jolloin fyysinen väkivalta näyttäytyi miehen viimeisenä keinona tilanteen tasoitukseksi ja hallitsemiseksi. Kun naiseen kohdistetusta väkivallasta puhuessaan miehet mielsivät naista lyövän miehen raukkamaiseksi siksi, kun tämä lyö itseään heikompaan, korostui vallankäytöstä puhuttaessa miesten pyrkimys konstruoida kuvaa naisesta ei-heikompana, miehen kanssa voimallisesti tasavertaisena tai vahvempana.

(III: 428-458)

A: no joo (.) vähän niinku et et (.) niinku (.) et vaikka niinku (3) (kun) ajattelis et ei mitään väkivaltaa ni (1) sanotaan et se (.) ku sitä on aika (1) vahvassa humalatilassa ni (1) ni silti se niinku vaan menee niinku (.) se menee niinku siihe (1) ku se on aikasemminki menny ni (1) et niinku (1) se on vähän ku semmonen kierre (2) et tota (2) ja se on niinku et tavallaa et ku jää sanallisesti niinku toiseks ni sitte ei niinku (1) et siis (.) että niinku tavallaa hallitsee niinku (.) jollain tapaa (.) kin (.) sitä tilannetta (.) ja saa niinku toisen (1) tai toivos et toinen niinku (1) lähtis pois niinku huutamasta siitä (.) tai niinku (.) sillei et ei jäis niinku siihe

T1: sullon sellanen tunne että sä jäät sanallisesti toiseksi tällasissa tilanteissa

A: no (1) jokkus (.) jokkus on että (.) et et tota (.) tai et se kohdistaa sen johonkii (1) semmoseen et yks semmonen niinku tilanne että (3) et ku me Jaanan kans tapellaan ni (.) niinku aika (1) rajuja (.) tai siis sillei et niinku loukataan niinku sanallisesti toista (.) aika pahastikin tai ne on sit niinku (.) vaikkei niinku sitä niinku tarkota sillei ihan niinku (.) tosissaan (1) sitä mä jokkus (2) Jaanan kanssa jotai riehui ja sit mä niinku sanoin Jaanalle että (.) saatanan äpä äpä (1) vaikken niinku tarkottanu sillä mitään (.) sit se niinku et joo että (1) sano mulle takas että no mietipäs niinku omaa poikaas (1) et sehän tässä äpä on niinku (.) se riitti niinku mulle

T1: sä löit sillon

A: nii (1) et tota: (2) mä menetin niinku malttini (1) malttini (.) ihan totaalisesti sillon

T1: (1) et siin oli jotain sellasta joka sai sut

A: nii mikä niinku laukas sen niinku tavallaan että (2) et niinku täysin viattomaan niinku kohdistaa sen

kiukkusa kesken meiän välisen riidan (2) et sillein (2) et kyl mä oon monesti miettiny sitä niinku (1) et et minkä takia mun pitää niinku ottaa nii henkilökohtasesti kaikki asiat tai nokkiini joka asiasta (.) et Jaana sanoo jotai että (.) et et mä vois vaa olla niinku et ai jaa (1) et joskus pitää niinku suuttua niinku (.) ja menettää niinku sen malttisa

T1: ei toi (.) kovin kuulostanu siltä että sä olit kovin to- toiseks jääny kuiteskaan siinä

A: no en

T1: sanallisestikaan jos=

A: =no en mut se (.) niinku (.) tavallaan et se niinku sit osaa niinku (1) pistää tota (1) jauhot niinku mulle suuhun (.) et mää en (.) mä en pysty sanoo yhtään mitää (.) mitään siihe että (.) sitä on niinku (.) vähän niinku nurkkaan ajettu

T1: (2) hän osas osas pistää jonnekin oikeaan kohtaan

A: nii (1) et silleen

T2: osuks se kenties he- niinku sun herkimpään paikkaan

A: no välillä (.) välillä heittää silleen että (.) sitä niinku häkeltty oikein itekkii (.) sanotaan et jos se osuu nii herkkään ni sitä niinku (.) ei varmaan siinä vaiheessa ei niinku lyö et se on niinku (.) sitä on jotenki nii (.) nii sanaton (.) ei niinku (.) tai häkeltyny semmonen et ei niinku (.) ei voi ei voi tehdä mitään

Antti kuvaa, kuinka hänen avopuolisonsa osaa riitatilanteessa laittaa hänelle ”jauhot suuhun”, jolloin hän kokee olevansa nurkkaan ajettu ja täysin häkeltynyt. Kun miestera-
peutti huomauttaa, ettei Antti vaikuttanut jäävän sanallisesti puolisoaan heikommaksi sanoessaan tätä ”saatanan äpäräksi”, Antti alkaa korostaa naisen verbaalista kykyä pistää miestä herkkään paikkaan. Antti kuvaa, että nainen osaa löytää juuri ne asiat, jotka ovat miehelle arimpia, ja käyttää niitä hyödykseen riidassa. Kun avovaimo kohdisti Antin hänelle suuntaaman verbaalisen loukkauksen Antin omaan avioliiton ulkopuolella synty-
neeseen poikaan, johti tilanne välittömästi väkivaltaan. Antti kuvaa, kuinka vaimon huomautus liittyen viattomaan poikaan kesken heidän välisensä riidan sai hänet menettämään malttinsa täydellisesti. Nainen näyttäytyy Antin puheessa *keinoja kaihtamattomana verbaalisen vallan käyttäjänä*, joka on *sanallisesti miestä vahvempi*.

(III: 505-526)

T1: (6) mites ootsä (.) muistatsä (.) tai mitä sä aattelet siitä että (.) tosta toiseks jäämisestä noin sanalli-
sesti onko (.) onko sulla sellanen tunne (.) teidän riidoissa tai

H: o:n (.) kyllä mää jään enimmäkseen aina (.) aina toiseks

T1: ... (4) ärsyttääkö se sinua

H: (2) e:i se oikeestaan ni (1) sillein nii (.) hirveesti ärsytä siihe on niinku (.) oppinu sillei

T1: hmmm

H: menee ne riidat jotenkii aina (1) tavallaa jonkunlaisten (2) samanlaisten systeemien niinku (2) (suurinpiirtein) että

T1: (8) ja siinä (.) vaimo saa aina viimesen sanan

H: no se saa (.) aina viimesen sanan joo=

T1: =ja su- sulle tulee tunne että sä oot jääny toiseks

H: joo

T1: (2) siihenkö se loppuu

H: no se yleensä tota ni (.) kyllä loppuu siihe ja (1) ja tota nii (2) mä oon kuitenkin se: mikä ensimmäisenä anteeks pyytää sitä että

T1: hmmm

H: melekeen et oli sitte ollu kumman vika tahansa

T1: (3) mikä saa sut pyytää anteeks

H: no se on tota nii (.) tää vaimon mököttäminen että

T1: hmmh (3) sinua (.) vaivaa se

H: joo

Harri kuvaa jäävänsä riidoissa aina toiseksi vaimolleen, vaimon saadessa viimeisen sanan. Harrin puhunnassa muodostuu kuva, jonka mukaan Harrin ja hänen vaimonsa riidat kulkevat aina samanlaisten kaavojen mukaan. Harri kertoo oppineensa jäämään riidoissa toiseksi ja pyytämään anteeksi, oli syy riitaan kumman tahansa. Harri kuvaa vaimonsa käyttävän valtaa myös mököttämällä, mikä näyttäytyy Harrin puheessa niin stressaavana, että hänen on annettava periksi ja pyydettyvä anteeksi. Puhumattomuus on tehokas keino, jolla vaimo voi hallita tilannetta ja pakottaa miehen hakemaan puhekontaktia uudelleen. Harrin puheessa konstruoituu kuva, jonka mukaan *nainen hallitsee riitatilanteita paitsi verbaalisesti, myös puhumattomuuden keinoin.*

(IV: 677-689)

H: [tossa oli vaan (.) Antin puheessa (.) niin tutun kuulosta ku meilä (2) suunniteltiin semmosta riitelemistaktiikkaa ja (.) meillon kans ollu sillein et mää oon ollu sen Eevan ja (.) seinän välissä välittömästi ku (1) jotakii riitaa on tullu et sieltä tulee niinku niin paljon et emmää saa mitää sanottua

T1: hmmh

H: sanottua ja tota nii (2) nyt oli tossa (1) millonkaha se joskus tässä joulun jällekeen (1) oli semmonen mä en muista kyllä sitä enää et mistä se riita oli ni mää huusin heti ensimmäiseks ni se rupes nauramaa ((naurahtaa)) (1) sitä ei oo tapahtunu ikinä (2) ikinä ja se: loppu se ((naurahtaa)) silloin sillä kertaa siihen se (.) riitelykii

T1: mmm

H: nyt ei sit oo oikein sillein et kyllä: siiton puhuttu ja (2) mietittiin sillä lailla mutta: (1) aateltiin sitä asiaa nii että meidän pitäa (.) kummankii pitää niinku toisiamme (.) sillä lailla tasavertasina et ei: (1) ei niinku et Eeva on kokenu sillein et kun mää en: (1) heti (.) sano johonkii asiaan jotakii et mää niinku suhtautun ylimielisesti siihen että mää en ota (.) niinku sillein kantaa mutta ei se: (.) emmää sitä ite (2) sillä lailla nää et kyl se tota nii (2) on: yksinkertaisesti sitä et haluaa vähä aikaa miettiä ennenkö (.) sanoo mitään et

Harri kuvaa itsensä riitatilanteessa melko keinottomaksi, kun vaimo ryöpyttää puhetta niin, ettei hän saa sanotuksi mitään. Tämä tuottaa tunteen vaimon ja seinän väliin joutumisesta ja toiseksi jäämisestä riidassa. Kun Harri oli yrittänyt huutaa riitatilanteessa, oli vaimo ruvennut nauramaan ja riita loppunut siihen. Harrin puhunnan perusteella miehellä ei siis tunnu olevan paljoakaan keinoja kamppailla naisen kanssa sanallisella tasolla. Harri kuvaakin itsensä huonoksi riitelijäksi, joka luovuttaa liian helposti. Tällöin riita jää usein kesken ja ratkaisemattomaksi. Usein riidat myös päättyvät vaimon mökötykseen. Harri kertoo, että keskustelussa vaimon kanssa oli tullut esille, että vaimo oli kokenut Harrin hiljaisuuden riidassa ylimielisyydeksi, vaikka se määrittyikin Harrin puheessa haluksi miettiä sanomisiaan tarkkaan. Miehen ja naisen riitelytaktiikat näyttäytyvätkin miesten

puheessa kovin erilaisina, mistä voi syntyä väärinkäsityksiä.

Harrin puheessa mies rakentuu *naisen sanallisen vallankäytön uhriksi*. Harri sanoo, että hänen pitäisi oppia paremmin puolustamaan itseään vaimon verbaalisia hyökkäyksiä vastaan, jotta hän ei automaattisesti jäisi riidoissa alakynteen. Nainen näyttäytyy miesten puheessa *verbaalisesti päällekkäyvä ja miestä ahdistelevana*.

(IV: 695-698)

H: =kyllä m- joo (.) kyllä mä niinku ite mielessäni aattelin (.) aattelin sillei sitä (.) ku (.) se jotenkii (2) jotenkii sillee et ku siitä niinku Kallen ((Mobilen työntekijä)) kans puhuttiin nii (1) mää rupesin sen niinku aattelee sillein että se (1) voi olla niinku jonkunlainen ongelmakii mulle et ku mää jään niinku aina (.) heti alakynteen että (.) mun pitää niinku oppia (.) puolustaa itteeni heti alusta asti että ei

Kun riitoja ei riidellä loppuun vaan ne päättyvät mökötykseen, on mahdollista, että selvittämättömät asiat jäävät vaivaamaan ja puhkeavat myöhemmin väkivaltana. Terapian alussa Harrin puheessa rakentui kuva, jonka mukaan hän ei pitänyt kovinkaan todennäköisenä, että hänen kohdallaan väkivalta olisi eräänlaista valta-asemien tasoitusta ja riidan loppuunviemistä, mutta terapian myötä hän alkaa nähdä tämän selityksen mahdollisena. Viimeisimmässä väkivaltatilanteessaan Harri kuvaa toimineensa niin, että vaimo antaisi periksi ja hän saisi tahtonsa läpi vaikka fyysistä voimaa käyttäen. Harri esittää, että jälkeinpäin on helpompi huomata, että ei-tasapuoliselta tuntunut riidan lopetus jäikin vaivaamaan.

(IV: 734-753)

T1: (6) mä vaan ajattelin sitä sun (.) tätä viimestä väkivaltatilannetta siinähan sä toimit niinku niin että sä viimeeseen asti (.) halusit että (.) Eeva (.) antaa periksi

H: jo[o

T1: [eikä mitään (sellasia) asia mikä ei pidä paikkaansakkii että (.) onks tässä tai kääntyyks joskus niinku (.) teillä niinku (.) tavallisessa elämässä sitte sillai riidat että s- jotta tota hän saa sinut antamaan (1) niinku tällai periksi että tota (.) sä myönnät jotain sitten nii jotta (2) ja sulle jää sellanen tuntu että tää ei ollu tasapuolinen sopiminen ja: (.) ei se kuitenkaan ihan (.) ollu hyvä mutta että tää on nyt vähän pienempi paha näistä kahdesta

H: ky:llä se: joo kyllä siinä varmaan sillei (3) sillei on käyny aika useestikkin joo

T2: (4) voisko ne sitten kerääntyä tonne (.) tonne (1) nii että ne (1) jää kaivelemaan

H: (5) ky:llähän se on iha: (.) ja varmaan onkii kyllä se varmaan niinku kerääntyykii (.) kyllä mää (.) oon sitä mieltä (.) (...)

T1: mutta nyt kuitenkin sä pystyit näin jälkeinpäin tunnistaa että jotakin oli silloin jotakii jota oli (1) ehkä sitte jotakii (.) paineita sitten tai mitä ne nyt oli joskus aikasemmin=

H: =no joo

T1: mutta silloin ei [(vielä tunnistanu)

H: [ei niitä niinku silloin (.) silloin tuntenu mut kyllä ne on jälkeinpäin nyt kun niinku ajattelee sit niitä (.) sillein niitä tilanteita ni (.) kyllä niistä (2) vaikkei sitä silloin oo huomannu mutta: (3) varmaan niinku jää sitten kaivelemaan jotakii että

Kun vaimon kanssa on keskusteltu asioista aiempaa enemmän, on riitely vähentynyt selvästi. Harri esittää, että riitely on mahdollisesti muuttunut asialliseksi keskusteluksi. Kun

mies osallistuu keskusteluun, ei vaimolle jää tunnetta, että mies ylimielisyyden takia olisi hiljaa. Keskusteluyhteyden toimivuus näyttäisikin Harrin tapauksessa olevan olennaisen tärkeää myös parisuhteen valtasuhteiden tasavertaisuuden kannalta: kun asioista voidaan keskustella, ei tarvitse riidellä siten, että mies jää aina riidassa tappiolle, ja näin välttyään myös valta-asemia tasoittavalta väkivallalta. Vaimon ei myöskään tarvitse turvautua verbaalisiin voimakeinoihin, kun miehen saa keskusteluun mukaan muutenkin. Lisäksi asiat saadaan keskustellen puhuttua loppuun ilman mökötyksiä ja ei-tasapuoliselta tuntuvia riidan sopimisia.

(IV: 776-796)

H: (3) niin tosta just tuli mieleen (1) niinku mullekkii että nyt ku: (2) **meillä nyt ei oo (.) riieilty vähään aikaan et onks se sit kun nyt niinku asioista on puhuttu enemmän et onks se sit niinku kääntyny sillei (1) sillei että tota ni ne: (.) asiat mistä aikasemmin Eeva ois (2) huutanu naama punasena ni se on niinku nyt sitte (3) muuttunu jonkunlaiseks keskusteluks sitte se et emmä (1) sehän on tietysti ihan täys arvotus mutta**

T1: mmh

H: mutta mahdollista on

T1: (11) että tällä (.) aikavälillä nyt ei ainakaa vielä ei tiedä sitä

H: ei: (.) joo et se: (1) en tiiä täytyykö sit provosoida semmonen tilanne että ((nauraa)) (1) ei vaan **mutta tota ni (6) ainakii on niinku muuttunu se (.) hirveen paljon kyllä että (...)**

T1: (1) mä vaan aattelin siitä että jos (.) jos Harri on tuota: (.) ennen Eevaa on ottanu se päähän et Harri ei oo puhunu

T2: mmh=

T1: =et se on ollu sellanen et se on tuntunu (.) niinku Eeva on tulkinnu sen että se on ylimielisyyttä jos nyt Harri puhuu enemmän ni e- ei tavallaan ainakaan sen tyypisiä niinkun riitoja [pääse syntymään sitten että

T2:

[nii (.) nii varmaa]

T1: jossa niinku Ee- Eeva tuntis että (.) Harri on ylimielinen

Parisuhdeväkivaltaan liittyvät keskeisesti vallankäytön ja tasa-arvon kysymykset. Ryhmäläisten puheessa rakentuu selkeästi kuva, että jos mies ei pärjää naiselle sanallisesti, ei hänellä lopulta ole muuta keinoa kuin käyttäytyä väkivaltaisesti. Fyysinen väkivalta näyttäytyykin miehen viimeisenä keinona valtasuhteiden tasapainon palauttamiseksi parisuhteessa. Miesten puheessa ristiriitatilanteet näyttävät eräänlaisina parisuhteen kilpailutilanteina, joissa miehen ja naisen valtasuhteita ja parisuhteen tasavertaisuutta punnitaan.

(IX: 373-377)

T1: (16) mitä sä aattelet onko tää liittyny ku tähän sun (1) väkivaltasuuteen tai (1) tasa-arvot (.) kysymykset tai

H: (2) **kyllä siinä varmaa semmonen (.) semmonen homma on että (2) kyllä mun mielestä on tota nii (3) että mää jäin jotenkii niinku (.) omasta mielestäni muuten sitte huonommalle että mää en niinku (.) sitte muuta maha ku (1) käyä kiinni (8) ja se tietenkii osittain niinku siihen semmosee:n (4) niinku varmaa siihen:n (1) riitelytaktiikkaan (.) niinku jotenkii (.) liittyy se: että sen pitäs olla sillein että ei aina (.) aina niinku niissä tilanteissa silloin niinku tunne itteensä huonommaks että (6) ...**

Ryhmäläisten puheessa rakentuu kuva, jonka mukaan jatkuvat tappiot verbaalisella tasolla aiheuttavat miehelle kokemuksen häviölle joutumisesta ja epätasa-arvoisuudesta naisen kanssa, minkä seurauksena voi ilmetä fyysistä väkivaltaa parisuhteen valta-asemien tasoitukseksi.

Kun miehellä ei ole sanavaltaa naisen tekemisten suhteen, jää lopulta keinoksi vain väkivalta. Seuraavassa katkelmassa Antti kuvaa, kuinka hänellä ei ollut valtaa avopuolisoonsa muutoin kuin fyysistä voimaa käyttämällä. Antti konstruoii puhuntansa kautta kuvaa, jonka mukaan mies voi saada asiansa sanottua ja säilyttää kontrollinsa tilanteesta vain väkivalloin, mikäli nainen ei muuten suostu kuuntelemaan.

(III: 471-474)

A: ... (.) et niinku (.) ensimmäine (.) väkivaltatilanne niinku mun ja Jaanan (.) suhteessa sillon ennen juhannusta ni Jaana oli lähössä xx:aan ((ulkomaa)) sillon (1) ja niinku (.) mä niinku koin sen et (.) mullei oo niinku mitään sanaa (.) sanavaltaa niinku Jaanaa (1) Jaanaa kohtaan niinku siinä et et mä en voinu niinku sanoo sille et joo mä en haluu sit et sä lähet sinne (.) et se oli vähän semmone (.) et et (.) mulloli niinku (.) et se ahisti se (.) koko juttu (.) et se lähtee

Vallankäyttöä parisuhteessa on myös erolla uhkailu. Se näyttäytyy miesten puheessa erityisesti naisten käyttämänä voimakeinona. Kun nainen nostaa riidassa esille eroamisen, joka on hyvin vahva uhkaus, menee mies Villen sanojen mukaan säppiin, eikä pysty enää jatkamaan riitaa. Tällöin nainen saa viimeisen sanan ja riita jää miehen osalta kesken. Ryhmän miehet konstruoivatkin puhunnassaan kuvaa, jonka mukaan *naiset osaavat taitavasti käyttää riitelyssä keinoja, jotka tehoavat mieheen.*

(V: 299-307)

T1: (9) o- onks tuo tuota (2) tavanomaista et te puhutte erosta (3) tai se tulee tällai

V: (2) siis (3) yleensä jos meillä jotai riitaa (.) niinku (.) tai no yleensä (.) joskus (.) riidat päättyy siihe että (1) Niina sanoo ettei häntä oo pakko katella että tosson ovi että voit mennä siitä

T1: hmmh

V: kun mäa vaan sillon (1) sillon viimeks kun mä olin täällä ryhmässä ni (2) tota ni oli siitä puhetta että jääkö joku kaivaa mieltä (.) tai sillei että pystyykö tappeleen (.) riiteleen siis (.) asiat loppuun (2) niin tuli vaan semmonen mieleen et meillä on joskus jääny sillein että (.) mää meen yleensä siinä vaiheessa niinku säppiin (1) jos Niina sanoo sillein et hän lähtee tästä tai että (.) tosson ovi että voit lähtee siitä jos ei seura kelpaa (1) nii sit mäa niinku (1) otan hirveesti itteeni siitä ja (.) meen ihan säppiin etten mä (.) pysty enää sitten (1) mä rupeen niinku mököttää

Erolla uhkailun kaltaista vallankäyttöä on myös se, jos nainen vaatii eron uhalla miestä tekemään valintoja, joihin tällä ei miehen mielestä ole oikeutta. Villen avovaimo on vaatinut eroamisen uhalla Villeä lopettamaan musiikkiharrastuksensa, johon liittyy kotoa

poissaoloja. Samoin Harri kuvaa, että hänen vaimonsa on nalkuttanut kovasti Harrin ja perheen poikien moottoripyöräharrastuksesta, jonka vuoksi he ovat useimmat viikonloput poissa kotoa. Harrin puhunnassa rakentuu kuva, jonka mukaan vaimolla ei ole oikeutta vaatia häneltä ja pojilta harrastuksen lopettamista, koska Harri on harrastanut lajia jo ennen kuin he menivät naimisiin. Miesten puheessa nainen näyttäytyy melko *epäoikeudenmukaisena vallankäyttäjänä*, joka vaatii mieheltä vaikeita tai mahdottomiakin valintoja harrastusten ja parisuhteen välillä.

(VII: 460-466)

T2: (5) minkälaisen keskustelun te kävitte kun tota (3) kun siitä ei sitte seurannu mitään (1) tai (.) tai ku Eeva ei valinnu tätä (.) tätä erovaihto(ehto)a

H: (2) no siitä (1) sillä lailla puhuttiin sitä että tota ni (1) että onks sillä niinku oikeutta vaatia et jos: (1) mää (.) lopetan siellä käymisen ni siellä (.) siinä niinku loppuu sitte poikienkii harrastus että (3) koska se ei kuitenkaa niinku oo (2) Eevalle yllätyksenä tullu asia että (.) se on aika: (1) et sitä on niinku (2) mä oon sanonu aikasemminkii et jos ne niinku haluaa (1) harrastaa samaa mitä minäkii oon harrastanu ni (1) kyllä mää niille siihe (2) mahdollisuuet annan et ei se tota (2) et en oo kyllä kumpaakaan pakottanukkaan siihe

Selvää kieltä miehen ja naisen välisistä valtasuhteista puhuu se, kuka päättää suhteen yhteisistä asioista. Ville kuvaa, että heidän suhteessaan Niina päättää lähes kaikista yhteisistä asioista, mutta se ei määriyty Villen puheessa hankalaksi kuin aluksi, jolloin tilanne saattaa tuntua ”kuus-nolla –tappiolta”. Miesten puheessa konstruoituu kuva, jonka mukaan naisen kanssa syntyy helposti riitaa, jos nainen pyrkii tunkeutumaan sellaisille elämänaluille, jotka mies haluaa pitää omassa päätösvallassaan. Miesten puhunnassa nainen näyttäytyy *miehen elämää hallitsemaan pyrkivänä*, jolloin mies kokee helposti joutuneensa tossun alle.

(V: 609-637)

T2: (5) teilläkö menee joka kerta sit sillä tavalla että (1) että tota noin ni Niinan (.) Niinan ajatus: (.) voittaa V: (2) no kyllä ne yleensä siis kyllä se pystyy jossain riitatilanteessa vähän järkevämmin ajattelemaan ku munä että (2) jos se semmosessa tilanteessa on ni kyllä se yleensä sitte (1) jää voimaan se (.) ni sillein se on iha (.) okei mulle

T2: (2) ei tuu semmosta tunnetta että (.) tää oli tappio

V: ((nauraa)) no ei (1) ei se mut tai siis on siinä vähä aikaa semmonen tunne et nyt tuli taas (2) kuus nolla tappio mutta sitte vähän ajan päästä ku (1) aattelee vähä aikaa hissukseen ja (itekseen niitä) ((nauraa)) tota ni (.) ei se sitte tunnu

T1: (1) eikö varmasti

V: ei (2) se on

T2: miten kuus nolla tappio voi kääntyä tasapeliks

V: (2) nii siis se tuntuu sillä het- siinä riitatilanteessa mut sitte ku niinku (2) antaa vähä aikaa ajan kulua että (.) pystyy niinku järkevästi sit taas ajattelemaan sitä asiaa mistä nyt olikii (.) riita ni sit se rupee niinku (.) et kyllä se olikii (1) toinen niinku (.) enemmän oikeessa tässä asiassa

T1: m- miten sä saat tahtos läpi sitte että

V: (2) ((nauraa)) (5) nii:i

T1: (2) kai sä nyt joskus haluut oman tahtos mukasesti toimia
 V: (2) nii haluankii (.) joo
 T1: (1) mitä sä [teet
 V: [kyllä mää siis saankii (.) tietyissä asioissa toimia ((naurahtaa))
 T1: (2) mi- minkä mi- missä sitte ei (1) tai missä sä meet sitte Niinan (3) tahdon mukasesti (2) jos jotain yhteisiä että asioita vaikka (.) [()
 V: [mmh
 T1: tehdäänkö siellä nyt sitten Niinan (1) pääsääntöisesti niinkun niitten Niinan toiveitten mukaan
 V: (2) no siis kyllä yleensä joo
 T1: ja sä suostut siihen
 V: joo
 T1: ja se ei oo tullu vaikeeks
 V: ei (.) ei se
 T1: (5) se rooli ei oo vaikee että (.) Niina päättää näistä asioista=
 V: =nii et on niinku tossun alla (.) ...

Puheessaan miehet rakentavat kuvaa myös *miehen vapautta rajoittavasta ja miehessä kiinni roikkuvasta naisesta*. Miesten puheessa konstruoituu kuva naisesta miehen tekemisistä määräilevänä ja tämän elämää ja menemisiä, erityisesti kaverisuhteita ja harrastuksia rajoittavana, mikä ärsyttää miestä. Antti kuvaa avovaimoiaan ”äiti kakkoseksi”, jolta täytyi ennen pyytää lupa joka asiaan. Kun Jaanalla ei ollut omia ystäviä, hän takertui Anttiin tämän liikkumatilaa rajoittaen, mikä kiristi Antin hermoja. Antti esittää, että suurempi muutos hänen kaverisuhteidensa kannalta oli seurustelun aloittaminen Jaanan kanssa kuin lapsen syntyminen edellisessä parisuhteessa.

(V: 907-914)

A: ... (.) et muuten Jaana niinku (2) et siitä aika paljon (.) no itse asias viime syksynä ni oli tosi paljo (2) siitäkii niinku (.) semmosta tietynlaista niinku (.) stressiä meiän suhteessa et (.) et niinku (.) et Jaanalla ei ollu yhtään kaveria (1) se koki niinku et se on iha yksin (.) ja totta kai se niinku takertuu siinä vaiheessa niinku minuun ja (1) taas mulla loppuu niinku siinä vaiheessa täysin liikkumatiila et (.) vähemmästäkii rupee niinku (1) hermo kiristyy että (1) niinku että mä en saa niinku (.) tehä yhtään mitään niinku (.) tavallaa et (.) pitää niinku (1) äiti kakkoselta pyytää joka asiaan lupa ((naurahtaa)) et saa mennä jonnekkii tai (1) et joka asiaan niinku lyyä jarrut niinku että (.) et mee niinku (.) et oisit mun kaa tai jotai (1) piti niinku (.) osittai niinku oikein tai niinku Jaanan ympärillä

Miesten puheessa rakentuu terapian loppuun saakka kuva naisesta *miestä ja parisuhdetta hallitsevana*. Toisaalta miehet itse eivät tunnu olevan kovinkaan aktiivisia tekemään töitä suhteen eteen. Harri kertoo terapian aikana huomanneensa, että suhteen toimivuuden eteen on jatkuvasti tehtävä ”pirun paljon” työtä, mikä ei aina ole helppoa.

(IX: 490-505)

H: ... (4) mut sen on niinku kuitenkin nyt niinkun (.) oppinu tossa että (1) tai niinku hu- (1) tai niinku tavallaan tienny aikasemmin (.) nyt kun niinku: (2) on tää (.) homma tässä ollu ja noista: asioista on puhuttu ja sitte tota ni (2) lukenu kaikkee juttuja noista niinku (2) avioliitossa ku et (.) mitä on (1) onks se nyt seittemäs vuosko se nyt on (.) hankalin ja mitä siinä kaikkee (1) kyllä sen niinkun on: (.) sillein huomannu ja niinkun nyt (.) jälestäpäinkii kun aattelee kaikkee nii (1) kyllä siihe: (2) pirun paljon joutuu hommia tekemään niinku

jatkuvasti sillein et ei se (1) ei se nii heleppoo oo koko ajan

T1: (2) onks sekii uus havainto

H: (2) ei se oikeestaa niinku uus (.) uus sillä lailla oo et se: (2) varmaa on niinku sillei menny että ei: (2) ei oikeestaa oo niin kauheen paljo (.) syventyny koko asiaan sillei että

T2: (6) onks se ollu tavallaan (.) Eevan kontolla (1) sekii (.) niinkun (.) huushollin pyörittäminen oli (.) on ollu tähän asti niinku Eevan vastuulla ni Eeva on saanu pitää huolta siitäkii että teiän parisuhde toimii

H: kyllä se (.) joo (.) on vähän niinku itekkii ollu (.) sitä mieltä et kyllä se on (.) näi ollu (9) ja varmaa se onkii niinku siinä: (1) semmosessa (2) yleisessä suhtautumisessa kaikkeen ni jos niinku: (2) ei tee näitä kotitöitäkää ni ei tee sitten varmaan niinku: (1) muutakaa vaikkei sitä: (.) ehkä sillei (1) tietosesti tee eikä: (.) niinku ite huomaakkaa ollenkaa mutta: (2) kyllä se varmaan siinä niinku: (1) kaikessa suhtautumisessa ni se (.) on kans semmonen et se jää niinku kokonaan sitte (3) siihe ei kiinnitä siihenkää mitään huomiota

Miesten puheesta käy ilmi, että parisuhteesta huolehtiminen ja perheen emotionaalinen työ jäävät usein naisen hoidettaviksi. Tunteisiin ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyy tietynlaista valtaa, joka määrittyy helposti naisiseksi vallan alueeksi, mikä johtuu osaltaan miesten haluttomuudesta osallistua emotionaaliseen työhön. Harri tuottaa puheessaan kuvaa, jonka mukaan kotitöihin osallistuminen ja parisuhteeseen panostaminen on lisännyt heidän suhteessaan tasavertaisuuden kokemusta, kun myös hän on päässyt osalliseksi niihin liittyvästä vallasta. Miesten puheessa rakentuukin kuva, jonka mukaan suhteen tasavertaisuuden lisääntyessä vähentyy samalla epätasa-arvoisiin valtasuhteisiin liittyvien riitojen ja miehen valta-asemaa pönkittävän väkivallan riski.

POHDINTA

Tutkimuksessani tarkastelin sitä, miten parisuhdeväkivaltaan syyllistyneet miehet puhuvat naisista ja naisiin kohdistamastaan väkivallasta, ja millaisia naiskuvia he puhunnassaan rakentavat. Näkökulmanani miesten puhunnan tarkasteluun toimi sosiaaliskonstruktionistinen ja diskurssianalyttinen viitekehys. Tutkimuskysymykseni valinnan taustalla on Adamsin et al. (1995) esittämä ajatus siitä, että miesten käyttämällä kielellä on merkittävä rooli naisiin kohdistetun väkivallan ylläpitämisessä ja hyväksynnässä. Jokapäiväisissä puhekäytännöissään miehet oikeuttavat ja luonnollistavat valta-asemaansa naisiin nähden, ja luovat siten puhuntansa kautta kuvaa naisiin kohdistetun väkivallan itsestänselvyydestä ja miesdominanssin luonnollisuudesta. Puhekäytännöissään miehet konstruoivat myös erilaisia naiskuvia. Stereotyyppisten ja vallitsevan mieskulttuurin arvojen mukaisten mies- ja naiskuvien ylläpitäminen liittyy osaltaan miesten valta-aseman legitimoimiseen.

Tarkastelemieni parisuhdeväkivaltaan syyllistyneiden miesten puheessa rakentui neljä erilaista puhunnan tapaa ja tulkintakehystä liittyen naisiin. Eri puhetapoihin liittyivät ja niiden välisiä rajoja selkeyttivät erilaiset funktiot ja subjektipositiot, joita miehet puhunnassaan konstruoivat itselleen ja naisille. Miesten puheessaan tuottamat mies- ja naiskuvat vaihtelivat suuresti eri puhetavoissa, ja myöskin miesten vastuunotto väkivallastaan oli niissä erilaista. Kun miehet määrittivät itsensä naisten verbaalisen tai muun vallankäytön uhreiksi, he samalla konstruoivat naisen vastuulliseksi väkivallasta. Miesten puhunnassaan tuottamien naiskuvien ja naisista puhumisen tapojen lisäksi tarkastelin myös miesten puhetta naisiin kohdistuvasta väkivallasta laajemmin, jotta naiskuvien tarkastelulle rakentuisi laajempi tulkintakehys juuri tämän terapiaryhmän puhunnan kontekstissa.

Diskurssin tai tulkintarepertuaarin käsitteiden sijaan olen tutkimuksessani käyttänyt läpi tekstin käsitteitä puhetapa tai puhunnan tapa. Vastaavalla tavalla olen tarkoituksellisesti käyttänyt käsitteen 'väkivaltainen mies' sijasta käsitettä 'väkivaltaan syyllistynyt mies'. Kun puhutaan väkivaltaisesta miehestä, määrittäyty väkivaltaisuus pysyväksi ja kiinteäksi osaksi miehen persoonallisuutta, jolloin väkivalta rakentuu osaksi miehen identiteettiä. Jos taas puhutaan väkivaltaan syyllistyneestä miehestä, väkivaltaisuus mieltyy enemmän tilapäiseksi ja muuttuvaksi, sellaiseksi johon voidaan vaikuttaa ja joka voi myös loppua.

Näin ollen väkivaltaan syyllistyneellä miehellä on suurempi muutoksen mahdollisuus kuin väkivaltaisella miehellä. Omilla kielellisillä valinnoillani olen pyrkinyt heijastamaan kielenkäytön merkitystä väkivallan yhteydessä.

Miesten puheessa naiseen kohdistettu väkivalta määrittyi yhtäaikaisesti kielletyksi ja hyväksytyksi. Toisaalta se näyttäytyi halveksittavana, mutta toisaalta se oli myös hiljaisesti hyväksyttyä. Husso (1994) esittää, että sosiaaliset, historialliset ja kulttuuriset tekijät ovat saaneet aikaan sen, että naisiin kohdistettu väkivalta mieltyy yhtä aikaa sekä marginaaliseksi että oikeutetuksi ilmiöksi. Ryhmäläisten puheesta olikin löydettävissä useita erilaisia väkivallan selitystapoja, jotka pyrkivät lieventämään miehen vastuuta väkivallasta ja syyllistämään naista, samanaikaisesti kun naiseen kohdistettu väkivalta määriteltiin kielletyksi. Naisiin kohdistettua väkivaltaa kuvasti myös puhumattomuus: omaa väkivaltaisuutta pyritään usein salailemaan, eikä lähipiirissä ilmenevään parisuhdeväkivaltaan herkästi puututa yksityisyyden periaatteen nojalla. Myös Hearn (1996) on tutkimuksessaan todennut, että parisuhdeväkivaltaan syyllistyneet miehet puhuvat usein naisiin kohdistetusta väkivallasta suhteen yksityisasiana, joka ei kuulu muille. Schneiderin (1994) mukaan kotona tapahtuva väkivalta on perinteisesti ymmärretty perheen yksityiseen elämänalueeseen kuuluvana, ja täten lakien ulkopuolisena. On kuitenkin väitetty, että yksityisyyden periaatteelle pohjautuva yhteiskunnan ja yksilöiden haluttomuus puuttua miesten naisiin kohdistamaan väkivaltaan on itse asiassa osa naisiin kohdistuvan väkivallan prosessia.

Käyttämässäni tutkimusaineistossa naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyi kiinteästi ryhmän miehillä ollut periaate, ettei koskaan lyö naista. Naista lyömättömän ja suojelevan miehen kuva näyttäytyy miesten puheessa jonakin kulttuurisesti arvostettuna ja ritarillisesti sävyttyneenä, mikä on kuitenkin ristiriitaista ottaen huomioon, että naiseen kohdistettu väkivalta on perinteisesti nähty tietyissä tapauksissa miehelle oikeutettuna (esim. käsitys miehen oikeudesta rangaista vaimoaan "kotikurin" nimissä). Tosin tarkastelemassani ryhmässä ei naiseen kohdistetun väkivallan luonnollisuus juurikaan tullut esille miesten puhunnassa, mutta aiemmissa väkivaltaisten miesten ryhmiin liittyvissä tutkimuksissa väkivallan itseäänselvyys on usein todettu hyvinkin korostuneeksi miesten kielenkäytössä. Miehen ja naisen väliseen suhteeseen liitetyt perinteiset ideaalit naista suojelevasta ja ritarillisesti käyttäytyvästä herrasmiehestä näyttäisivätkin edelleen olevan kulttuurisesti vahvoja, sillä parisuhdeväkivaltaan syyllistyminen ja naista lyömättömyyden periaatteen rikkominen näyttäytyivät miesten puheessa minäkuvan kannalta merkittävänä tappiona.

Toisaalta samanaikaisesti erään ryhmäläisen puheessa parisuhteessa esiintyvä väkivalta näyttäytyi melko vakiintuneena toimintatapana miehen ja naisen välisessä heteroseksuaalissa suhteessa. Fyysisen voiman käyttö miehen ja naisen välisessä vuorovaikutuksessa on mieltynyt hyväksyttäväksi ja normaaliksi toimintatavaksi niin laajalti, että fyysinen väkivaltaisuus on alkanut näyttäytyä osana normaalia miehistä käyttäytymistä (Kelly & Radford, 1998). Väkivalta on myös kietoutunut osaksi vallitsevaa mieskulttuuria, ja fyysisen voiman käyttö määrittää yhä nykyäänkin ”todellista” maskuliinisutta (Grönfors, 1994).

Vastuullisuus parisuhdeväkivallasta määrittyi miesten puheessa vahvasti miehen ja naisen yhteisesti jakamaksi. Erityisesti terapian alussa miehet konstruoivat puhunnassaan kuvaa miestä tahallaan provosoivasta ja ärsyttävästä naisesta, joka on osasyllinen väkivaltaan. Miesten puheessa nainen määrittyi aktiiviseksi väkivaltilanteiden tuottajaksi, joka käyttäytyy miestä ahdistelevalta tavalla. Kun nainen ajaa riidoissa miehen nurkkaan, ei miehelle lopulta jää muuta keinoa kuin käyttää fyysistä väkivaltaa. Miesten puheessa korostui myös naisen vastuu omasta turvallisuudestaan. Naisen käyttäytymisellä kuvattiinkin olevan suurta merkitystä sen kannalta, ilmeneekö suhteessa väkivaltaa vai ei. Naisen tulisi esim. osata ajoissa lähteä pois tilanteesta, jossa on väkivallan uhkaa, ja naisen tulisi myös tuntea turvalliset rajat, joiden puitteissa toimien hän voi välttyä väkivallalta. Esimerkiksi riitelemistä humalaisen miehen kanssa tai miehen mustasukkaiseksi tekemistä tulisi välttää. Myös Partanen (1998) toteaa pro gradu -tutkimuksessaan, että miehet näkevät itsellään olevan oikeuden määritellä rajat ja suhteessa olemisen tavat. Jo näiden rajojen ylittäminen riittää oikeuttamaan naiseen kohdistetun väkivallan. Kun nainen ei käyttäydy miehen odottamalla tavalla, näyttäytyy väkivalta hyväksyttävänä keinona rangaista naista (Hearn, 1996). Miesten puheessa vastuu väkivallasta siis säilytetään osaksi naiselle, uhrin omaa vastuuta turvallisuudestaan korostaen. Lisäksi miehen ja naisen käyttämä väkivalta samaistetaan: henkinen väkivalta näyttäytyy miesten puheessa naisten runsaasti käyttämänä keinona, joka saa aikaan fyysistä väkivaltaa miehessä. Näin henkisen väkivallan käyttäjäksi määrittyvä nainen konstruoituu miesten puheessa osasylliseksi väkivaltaan ja miehen lailla vastuulliseksi siitä. Eräs ryhmäläisistä korosti puhunnassaan myös puolisonsa fyysisesti väkivaltaista käyttäytymistä, ja pyrki samaistamaan oman rajun väkivaltaisuutensa ja naisen huomattavasti lievemmän väkivallan (kuristamisen ja vaatteista repimisen). Koska naisten on perinteisesti ajateltu olevan passiivisia ja alistuvia, heidän väkivaltainen käyttäytymisensä huomioidaan miesten keskuudessa herkemmin kuin miesten oma väkivalta (Currie,

1998). Naisen roolia väkivallassa korostavassa puhettavassa rakentui terapian loppuun saakka ajatus miehen ja naisen yhteisesti jakamasta vastuusta, mikä määritteli väkivallan enemmän parisuhteen kuin miehen itsensä ongelmaksi. Erityisesti yksi ryhmäläisistä tuotti ja ylläpiti puheessaan kuvaa naisen vastuullisuudesta parisuhdeväkivallasta.

Ryhmässä pohdittiin myös naisen luotettavuutta ja epäluotettavuutta. Miesten puhunnassa rakentui kuva, jonka mukaan naisen pettämäksi tulemisen kokemukset aiheuttavat miehille luottamuspulaa naisia kohtaan, minkä vuoksi käsitys naisen epäluotettavuudesta voi myös yleistyä. Naisen epäluotettavuus näyttäytyi miesten puheessa erityisesti miehen itsetuntoa heikentävänä ja arvottomuuden tunteita herättävänä. Miehet myös määrittivät väkivaltansa osittain hylätyksi tulemisen ja toiseksi jäämisen pelosta johtuvaksi, jolloin väkivalta näyttäytyi epätoivona ja pelkona naisen menettämisestä. Hearn (1996) toteaa, että naisen epäilty tai todellinen uskottomuus ja miehen epäluottamus naista kohtaan oikeuttaa miehen näkökulmasta naisen rankaisemisen ja suhdetta ylläpitävän väkivallan, jonka keinoin nainen pyritään saamaan palaamaan suhteeseen tai pysymään siinä. Miesten puhuntaan naisista epäluotettavuuden tai luotettavuuden kautta liittyi oleellisesti suhteessa koettu läheisyys tai etäisyys. Mitä suuremmaksi miehet määrittivät puhunnassaan suhteessa koetun läheisyyden asteen, sitä suuremmalta vaikutti myös miehen luottamus puolisoonsa. Läheisyys ja suhteessa jaetut yhteiset asiat lisäävät yhteenkuuluvuutta, minkä seurauksena eräs ryhmäläisistä alkoi ryhmän edetessä konstruoida puheessaan kuvaa miestä tukevasta ja ymmärtävästä naisesta. Miesten puheesta käy selkeästi ilmi, että suhteessa koettu yhteenkuuluvuuden tunne liittyy väkivallan esiintymisen riskiin parisuhteessa. Mikäli mies kokee naisen etäännyneen tai puheyhteyden tämän kanssa heikentyneen, voi väkivallan riski kasvaa. Vastaavasti kokemus läheisyydestä ja yhteenkuuluvuudesta vähentää ryhmäläisten mukaan väkivallan riskiä.

Ryhmässä rakentui myös erityinen puhetapa, jossa nainen näyttäytyy miehestä erilaisena, omituisesti ja ennustamattomasti käyttäytyvänä ja vaikeasti ymmärrettävänä. Naisen erilaisuutta määrittivät miesten puheessa erityisesti biologiset tekijät, ja riitojen ja väkivallan syiden etsiminen naisen hormonitoiminnasta johtuvasta kiukkuisuudesta olikin ryhmässä yleistä. Kun parisuhteen ongelmat pyritään naturalisoimaan ja palauttamaan biologista alkuperää oleviksi, hämärtyy samalla niiden todellinen vuorovaikutuksellinen luonne. Miesten puheessa naisen odottamaton käyttäytyminen määrittyi myös etäisyyttä luovaksi, kun mies ei voi ennakoita ja ymmärtää naisen toimintaa. Siltalan (1994) mukaan suomalais-

aisen miehen elämän suureksi projektiksi muodostuu juuri läheisyyden hallinta. Se näyttyy miehen pyrkimyksenä kohdata toiset omilla ehdoillaan ja ennakoitavissa puitteissa. Siltala (1994) esittääkin, että suomalainen mies pyrkii muuntamaan ihmissuhteensa koplelaudaksi. Mikäli mies ei koe pystyvänsä ennakoimaan läheisiä ihmissuhteitaan, saattaa epävarmuus puhjeta väkivaltaana. Naisen odottamaton käytös voi siis johtaa väkivaltaan, kun mies ei tunne hallitsevansa tilannetta.

Naisten erilaisuutta korostavassa puhetavassa nainen rakentuu hyvin biologiseksi olenoksi, joka on pitkälti hormonitoimintansa armoilla, ja sen vuoksi kykenemätön hallitsemaan käyttäytymistään. Itsestään miehet pyrkivät rakentamaan vastakkaista kuvaa, kuvaa järkiperaisestä miehestä. Tämä miesten puhunnassaan konstruoima sukupuolten välinen ero vastaa kulttuurisia stereotyyppioita naisista tunteella ajattelevina ja miehistä järjellä ajattelevina. Grönforsin (1999) mukaan miehen ja naisen näkeminen täydellisinä vastakohtina heijastaa yhteiskunnan sukupuolistuneita valtasuhteita sekä tukee ja ylläpitää niitä. Miehet pyrkivätkin usein hyödyntämään kulttuurisesti vakiintunutta puhetta sukupuolten välisestä perustavaa laatua olevasta erosta. Ryhmän loppupuolella naisterapeutin esittämä ajatus miesten omasta hormonikierrosta saa kuitenkin vastakaikua Harrilta: kun Harri myöntää, että miehilläkin saattaa esiintyä hormonaalisista syistä johtuvaa ärtyisyyttä, hän samalla konstruoi naisen vähemmän erilaiseksi miehestä.

Vallankäytöstä puhuttaessa miehet rakentavat kuvaa naisesta vahvana (verbaalisen) vallan käyttäjänä, jolle mies jää sanallisella tasolla toiseksi. Dobashin ja Dobashin (1998b) mukaan parisuhdeväkivaltaan taipuvaiset miehet kokevat naisen verbaalisen vallan helposti uhkaksi perheen miehelle auktoriteetille, jolloin fyysinen väkivalta näyttäytyy miehen valta-aseman palauttamisena ja puolisoitten välisten voimasuhteiden tasapainottamisena. Myös Bradbury (1992) esittää, että miehet turvautuvat herkästi fyysiseen väkivaltaan, kun naiset asettavat heidän auktoriteettinsa kyseenalaiseksi. Kun naisiin kohdistetusta väkivaltaasta puhuessaan miehet määrittivät naisen miestä heikommaksi, ja sen vuoksi naista lyövä miehen raukkamaiseksi, oli vallankäytön puhetavalle leimallista se, että miehet pyrkivät puheessaan tuottamaan kuvaa naisesta miestä vahvempana tai ainakin tasavertaisena vallankäyttäjänä. Nainen määrittyi erityisesti keinoja kaihtamattomaksi ja aktiiviseksi verbaalisen vallan käyttelijäksi, joka osaa taitavasti löytää mieheen tehoavat vallankäytön keinot. Bradburyn (1992) mukaan parisuhdeväkivaltaan syyllistyneet miehet eivät koe pystyvänsä kielellisin keinoin palauttamaan valta-asemaansa suhteessa naiseen, jolloin

kokemus omasta verbaalisesta keinottomuudesta johtaa usein fyysiseen väkivaltaan. Tämä näkyi selvästi myös tarkastelemieni miesten puheessa: kun mies koki joutuneensa sanallisisessa riidassa naisen ja seinän väliin, ei miehelle lopulta mielestään jäänyt muuta keinoa kuin käyttää väkivaltaa. Nainen näyttäytyi miesten puheessa myös miehen elämää ja parisuhdetta hallitsemaan pyrkivänä, miehen vapautta rajoittavana ja miehessä kiinni roikkuvana. Kun ryhmässä puhuttiin vallankäytöstä, siihen liittyi keskeisesti suhteessa koettu valta-asemien epätasa-arvo tai tasavertaisuus. Miesten puheesta käy ilmi, että kun tasavertaisuuden kokemus suhteessa lisääntyy, vähentyy samalla epätasa-arvoisiin valtasuhteisiin liittyvien riitojen ja miehen valta-asemaa pönkittävän väkivallan riski.

Diskurssianalyttisen lähestymistavan mukaisesti tutkimus nähdään yhtenä puheenvuorona puheenvuorojen ketjussa (Jokinen & Juhila, 1999). Näin ollen tutkimuksen keskeiseksi tehtäväksi määrittyy uuden keskustelun synnyttäminen eikä niinkään pyrkimys keskustelun lopettamiseen kattavia todellisuuden selityksiä tarjoamalla. Diskurssianalyysin pohjalta tehdyille tulkinnoille ei siis tavoitella yleispätevän faktan statusta, vaan pikemminkin vältetään yleistäviä selittämään pyrkiviä teorioita (Jokinen, ym., 2000; Juhila & Suoninen, 1999). Sosiaalisen konstruktionismin periaatteiden mukaisesti ilmiöiden taustalla ajatellaan olevan tilanteinen vuorovaikutus, ei sisäinen tai ulkoinen toiminnan syy, joka voitaisiin palauttaa johonkin yleispätevään selittävään teoriaan (Juhila & Suoninen, 1999). Tulkintojen ajatellaankin olevan totuudellisia vain jonkin ”kielipelin” sisällä, ei universaalisti ja toisten diskurssien pätevyyden syrjäyttävästi (Juhila & Suoninen, 1999). Tästä näkökulmasta myös tässä tutkimuksessa löytyneet miesten puheessa rakentuneet naiskuvat ja puhunnan tavat ovat ainutlaatuisia, tietyssä terapiakontekstissa muodostuneita ja tiettyjen miesten tuottamia. Toisaalta miesten käyttämistä puhetavoista löytyy myös runsaasti yhtäläisyyksiä muiden tieteellisten tutkimusten löydöksiin sekä laajempiin kulttuurisiin selitysmalleihin naisista, miehistä ja parisuhdeväkivallasta. Näiden yhtäläisyyksien pohjalta voidaan ajatella, että diskurssianalyttisen tutkimuksen tulokset voivat olla yleistettävissä myös tietyn spesifin kontekstin, tässä tapauksessa tarkastelemani terapiaryhmän, ulkopuolelle.

Mäkelän (1990) mukaan päättelyn ja tulkinnan prosessit ovat perusteiltaan samoja niin laadullisessa kuin määrällisessäkin tutkimuksessa; kvantitatiiviset analyysimenetelmät ovat kuitenkin kvalitatiivisia yksiselitteisempiä. Näin ollen laadullinen analyysi on väistämättä yksilöllisempää ja vähemmän standardoitua kuin kvantitatiivinen aineiston käsittely. Tästä

kertoo diskurssianalyysin yhteydessä esim. aineistolähtöisyyden periaatteen pohjalta tutkijalta itseltään vaadittu analyyttisten työkalujen soveltaminen ja kehittäminen kulloisenkin aineiston mukaisesti: diskurssianalyysia ei voi tehdä minkään valmiin metodisen mallin mukaisesti. Lisäksi sosiaalis-konstruktionistisessa orientaatiossa tieto, myös tieteellinen tieto, nähdään sosiaalisesti tuotettuna (Jokinen ym., 2000). Diskurssianalyysissa tämä tarkoittaa paitsi sitä, että analyysissa korostetaan aineistolähtöisyyttä, myöskin sitä, että tutkijan tulisi analyysissaan pitäytyä toimijoiden kielenkäytössään luomiin konstruktioihin. Olenkin pyrkinyt käyttämään tulosten raportoinnissa mahdollisimman runsaasti miesten puhunnassaan tuottamia ilmauksia ja sanamuotoja. Esimerkiksi väkivallan hiljaisen hyväksynnän käsite on peräisin Antin puheesta.

Kvalitatiivisen analyysin onnistuneisuutta arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota mm. aineiston riittävyteen, analyysin kattavuuteen sekä sen arvioitavuuteen ja toistettavuuteen (Mäkelä, 1990). Aineiston riittävyttä ja analyysin kattavuutta voi parantaa noudattamalla kylläntymisen eli saturaation periaatetta. Tätä pyrin omassa tutkimuksessani noudattamaan siten, että pohdintani ja analyysini tulokset pohjautuvat useampiin löydöksiin: saturaation periaatteen mukaisesti analyysin kattavuus on riittävä silloin, kun uudet tapaukset eivät enää tuo uutta tietoa tutkittavasta ongelmasta. Useista samaa puhetapaa tai naiskuvaavaa kuvaavista tai jotakin päätelmää tukevista aineistokatkelmista olen valinnut raporttiin kaikkein kuvaavimmat puhekatkelmat.

Analyysin arvioitavuuteen liittyy se, että lukija kykenee seuraamaan tutkijan päättelyä, ja että hänellä on edellytykset hyväksyä tai riitauttaa tutkijan tulkinnat (Mäkelä, 1990). Siksi onkin tärkeää, että lukijalle annetaan mahdollisimman tarkka kuva tulkintaoperaatioista, jotka ovat johtaneet raportoituihin tuloksiin. Analyysini arvioitavuutta olen pyrkinyt parantamaan liittämällä mukaan tutkimusraporttiin mahdollisimman paljon aineistokatkelmia, ja lihavoimalla katkelmista tulkintani kannalta keskeiset kohdat. Raportin rajallisen pituuden vuoksi ei kuitenkaan ole mahdollista sisällyttää raporttiin kaikkia tulkinnan kannalta merkityksellisiä aineistokatkelmia, joten olen pyrkinyt valitsemaan kaikkein havainnollistavimmat otteet. Lukijalla on myös mahdollisuus tutustua alkuperäisiin istuntojen litteraatioihin. Lisäksi olen pyrkinyt kuvailemaan aineiston käsittelyä ja tulkintaprosessia mahdollisimman yksiselitteisesti.

Tutkimukseni tuloksia kohtaan voidaan esittää kritiikkiä siitä syystä, että miesten näkökulman tutkijana toimi nainen: samaa sukupuolta oleva tutkija olisi ehkä ymmärtänyt

tutkittavien näkökulman eri tavoin. Toisaalta voidaan kysyä, olisiko esim. väkivaltaan syyllistymätön, homoseksuaalinen tai eri kulttuurista tuleva miestutkija voinut samaistua heteroseksuaalisten parisuhdeväkivaltaisten miesten puhuntaan naistutkijaa paremmin? Vaikka väkivalta mieltyy osaksi hegemonista maskuliinisuutta, on olemassa myös useita muita vaihtoehtoisia maskuliinisuuksia, joissa väkivallan merkitys ei ole yhtä olennainen. Esim. homomiesten kulttuurissa väkivallan merkitykset ovat erilaiset kuin valtavirran heteroseksuaalisessa mieskulttuurissa. Vaikka tutkija ei edustaisikaan samaa sukupuolta, ikäluokkaa tai alakulttuuria kuin tutkittavat, on kuitenkin mahdollista tunnistaa ja tarkastella tutkittavien puhunnan tapoja ja niiden vaihteluja. Voidaankin ajatella, että terapiaryhmään osallistuneet miehet ja tutkija ovat kuitenkin saman valtakulttuurin jäseniä (suomalaisia, valkoihoisia, heteroseksuaalisia jne.), ja näin ollen jakavat myös samoja laajempia kulttuurisia diskursseja ja tulkintaresursseja. Lisäksi monet miesten yleisesti käyttämistä puhetavoista naisiin liittyen ovat kulttuurisesti tuttuja myös naisille, joten niiden tunnistaminen ei tuottanut vaikeuksia myöskään naistutkijalle.

Tämän tutkimusaineiston ja tulosten muodostumisen kannalta kiinnostava kysymys on naisterapeutin vaikutus ryhmäläisten puheeseen. Voidaan ajatella, että naisen läsnäolo väkivaltaisille miehille suunnatussa terapiaryhmässä ei voi olla vaikuttamatta niihin tapoihin, joilla miehet puhuvat naisista ja naisiin kohdistamastaan väkivallasta. Aikaisemmissa miesterapeuttien vetämissä ryhmissä miehet ovat usein todenneet kokevansa tulleen sa ymmärretyiksi juuri siitä syystä, että terapeutit ovat olleet miehiä. Mahdollisesti samat miehet olisivatkin puhuneet naisista eri tavalla, jos molemmat terapeutit olisivat olleet miehiä. Tarkastelemassani terapiaryhmässä ei esimerkiksi juurikaan esiintynyt aiemmissä väkivaltaisista miehistä tehdyissä tutkimuksissa havaittua naisiin kohdistetun väkivallan luonnollistamista. Esim. Partanen (1998) toteaa 'Vaihtoehto väkivallalle' -projektiin liittyvässä pro gradu -tutkimuksessaan, että hänen tarkastelemassaan terapiaryhmässä miehet eivät selitelleet naisiin kohdistamaansa väkivaltaa. Omassa tutkimuksessani miehet erityisesti pyrkivät selittämään väkivaltaista käyttäytymistään: missään vaiheessa sitä ei kuitattu niin luonnolliseksi, ettei se vaatisi minkäänlaista selitystä. Tarkastelemassani ryhmässä ei myöskään tullut terapian kontekstissa esille vahvaa vastakkainasettelua ”me miehet” vastaan naiset suhteessa naisterapeuttiin, tai pyrkimystä liittoutua miesterapeutin kanssa naisterapeutin näkemyksiä vastaan, kuten olisi ehkä saattanut olettaa ryhmässä tapahtuvan. Ryhmäläiset myös ajoittain rakensivat puheessaan kuvaa naista ymmärtävästä

miehestä sekä myönteisiä naiskuvia, mihin naisterapeutti on saattanut osaltaan vaikuttaa. Ilman vertailevaa tutkimusotetta on kuitenkin mahdotonta sanoa, johtuuko tarkastelemieni miesten puhunnan erilaisuus edellisiin tutkittuihin ryhmiin verrattuna naisterapeutin läsnäolosta vai siitä, että kevään 2000 ryhmään on jostakin syystä sattunut valikoitumaan naisista ja väkivallasta eri tavalla puhuvia miehiä. Ainakin kyseinen ryhmä oli sitä edeltäviin miesten ryhmiin verrattuna erikoinen sen vuoksi, että kaikki ryhmäläiset olivat edelleen suhteessa väkivaltansa uhreihin.

Kiinnitin huomiota myös mahdollisuuteen, että ryhmän miehet puhuvat ja suhtautuvat eri tavalla omaan puolisoonsa ja naisterapeuttiin. Vaikka miehet eivät juurikaan pyrkineet kyseenalaistamaan naisterapeutin ymmärrystä tai näkemyksiä parisuhdeväkivallasta, he kuitenkin konstruoivat puheessaan omat puolisonsa erilaisiksi naisiksi, joiden kanssa on välillä hankalaa tulla toimeen. Miesten ja naisten välistä, ajoittain vahvaakin, vastakainasettelua esiintyi siis suhteessa ryhmäläisten omiin puolisoihin, mutta ei naisterapeuttiin. Olisikin mielenkiintoista tutkia, millä tavalla miesten puhunnan tavat naisiin liittyen vaihtelevat, kun puhunnan kohteena on oma puoliso tai vieras nainen, esim. juuri naispuolinen ammattiauttaja. Mahdollisesti naisterapeutin ammattirooli terapeutina ja toisena ryhmänvetäjänä suojaa häntä ryhmäläisten avoimelta kritiikiltä. Lisäksi miehet saattavat naisterapeutin läsnäollessa kontrolloida puhettaan naisista esim. hienotunteisuudesta naisterapeuttia kohtaan. Tulevaisuuden kannalta varteenotettava tutkimusaihe voisikin olla se, että tutkittaisiin samojen miesten puhetta naisterapeutin läsnäollessa ja pelkästään miesterapeutin seurassa. Tarkastelemassani ryhmässä naisterapeutti oli poissa yhdeltä istunnolta, mutta mitään selvää muutosta miesten puhetaivoissa en tuolloin havainnut.

Naisterapeutin merkitys väkivaltaisten miesten ryhmässä tuntuu kuitenkin oleellisen tärkeältä, sillä se voi osaltaan tarjota miehille vaihtoehtoja suhtautumistapaa naisia ja parisuhdeväkivaltaa kohtaan. Varsin hyvin voisi olettaa, että naisterapeutin läsnäolo antaa miehille kokemuksen miestä ymmärtävästä ja hyväksyvästä naisesta. Tarkastelemassani ryhmässä naisterapeutin rooli myös erosi paikoitellen selvästi miesterapeutin roolista. Naisterapeutti käytti miesterapeuttia enemmän joitakin puhunnan muotoja, esim. ryhmäläisten rohkaisua, tukemista ja empatiaa. Toisaalta naisterapeutti myös kyseenalaisti miesterapeuttia voimakkaammin joitakin miesten puhekäytäntöjä naisiin liittyen, mikä näkyi erityisen selvästi, kun ryhmässä puhuttiin naisten erilaisuudesta ja biologisista tekijöistä. Naisterapeutin vaikutuksen tutkiminen miesten terapiaryhmässä onkin tärkeä

tutkimusaihe jatkossa, mikä tapahtuisi vertaillen miesterapeutivetoista ryhmää miehen ja naisen yhteisesti vetämänä toteutettuun terapiaan.

Parisuhteessa tapahtuvan väkivallan tarkemman ymmärtämisen kannalta olisi tärkeää tutkia paitsi väkivaltaan syyllistyneiden miesten, myös väkivallan uhrien kielenkäyttöä. Paitsi naisten, myös parisuhdeväkivaltaa sivusta seuranneiden henkilöiden, esim. perheen lasten, puhunnan tarkastelu tuottanee uutta mielenkiintoista näkökulmaa väkivaltatutkimukseen. Naisten käyttämää kieltä olisi tärkeää tutkia mm. siltä kannalta, missä määrin väkivallan uhrin itse jakavat väkivaltaisten miesten ylläpitämiä stereotyyppisiä mies- ja naiskuvia, joiden perusteella uhrin normalisoivat miesten väkivaltaisen käyttäytymisen ymmärrettäväksi ja anteeksiannettavaksi, ja näkevät itsensä vastuullisiksi parisuhdeväkivallasta.

LÄHTEET

- Adams, P. J., Towns, A. & Gavey, N. (1995). Dominance and entitlement: the rhetoric men use to discuss their violence towards women. *Discourse and society*, 6 (3), 387-406.
- Archer, J. (1994a). Introduction: male violence in perspective. In: Archer, J. (ed.), *Male violence*. (pp. 1-21). London: Routledge.
- Archer, J. (1994b). Power and male violence. In: Archer, J. (ed.), *Male violence*. (pp. 310-331). London: Routledge.
- Bradbury, P. (1992). Sexuality and male violence. In: Seidler, V. J. (ed.), *Men, sex and relationships*. (pp. 156-172). London: Routledge.
- Burman, E. & Parker, I. (1993). Introduction - Discourse analysis: the turn to the text. In: Burman, E. & Parker, I. (eds.), *Discourse analytic research: repertoires and readings of texts in action*. (pp. 1-13). London: Routledge.
- Campbell, A. & Muncer, S. (1994). Men and the meaning of violence. In: Archer, J. (ed.), *Male violence*. (pp. 332-351). London: Routledge.
- Currie, D. H. (1998). Violent men or violent women? Whose definition counts? In: Bergen, R. K. (ed.), *Issues in intimate violence*. (pp.97-111). Thousand Oaks: Sage.
- Dobash, R. E. & Dobash, R. P. (1998a). Cross-border encounters. Challenges and opportunities. In: Dobash, R. E. & Dobash, R. P. (eds.), *Rethinking violence against women*. (pp. 1-21). Thousand Oaks: Sage.
- Dobash, R. E. & Dobash, R. P. (1998b). Violent men and violent contexts. In: Dobash, R.E. & Dobash, R. P. (eds.), *Rethinking violence against women*. (pp. 141-168). Thousand Oaks: Sage.
- Frude, N. (1994). Marital violence. An interactional perspective. In: Archer, J. (ed.), *Male violence*. (pp. 153-169). London: Routledge.
- Grönfors, M. (1994). Miehin kulttuuri ja väkivalta. Teoksessa: Sipilä, J. & Tiihonen, A. (toim.), *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan*. (s. 63-76). Jyväskylä: Vastapaino.
- Grönfors, M. (1999). Miehen arin alue. Maskuliinisuus, seksuaalisuus ja väkivalta. Teoksessa: Jokinen, A. (toim.), *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. (s.223-

- 236). Tampere: University Press.
- Hearn, J. (1996). Heteroseksuaalinen väkivalta lähipiirin naisia kohtaan. Sukupuolistunut väkivalta miesten kertomuksissa. *Janus*, 4 (1), 39-55.
- Hearn, J. (1998). *The violences of men. How men talk about and how agencies respond to men's violence to woman*. London: Sage.
- Hearn, J. (1999). Miesten tuntemiinsa naisiin kohdistama väkivalta kriittisen tutkimuksen kohteena. Teoksessa: Jokinen, A. (toim.), *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. (s.237-265). Tampere: University Press.
- Heinämaa, S. & Näre, S. (1994). Siinä paha missä viha. Teoksessa: Heinämaa, S. & Näre, S. (toim.), *Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta*. (s. 5-14). Tampere: Gaudeamus.
- Husso, M. (1994). Parisuhdeväkivalta ja pahoinpidelty ruumis. Teoksessa: Heinämaa, S. & Näre, S. (toim.), *Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta*. (s. 130-144). Tampere: Gaudeamus.
- Hänninen, J. (1994). Seksitarinan pornografinen käsikirjoitus: minä sain, olen siis mies. Teoksessa: Roos, J.P. & Peltonen, E. (toim.), *Miehen elämää*. (s.106-139) Helsinki: SKS.
- Jokinen, A. (2000). *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: University Press.
- Jokinen, A. & Juhila, K. (1993). Valtasuhteiden analysoiminen. Teoksessa: Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E., *Diskurssianalyysin aakkoset*. (s. 75-108). Jyväskylä: Vastapaino.
- Jokinen, A. & Juhila, K. (1999). Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa: Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E., *Diskurssianalyysi liikkeessä*. (s. 54-97). Jyväskylä: Vastapaino.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (1993). Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa: Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E., *Diskurssianalyysin aakkoset*. (s. 17-47). Jyväskylä: Vastapaino.
- Jokinen, A., Suoninen, E. & Wahlström, J. (2000). Miten tavoittaa auttamistyön ydintä? Teoksessa: Jokinen, A. & Suoninen, E. (toim.), *Auttamistyö keskusteluna. Tutkimuksia sosiaali- ja terapiatyön arjesta*. (s.15-33). Jyväskylä: Vastapaino.
- Juhila, K. & Suoninen, E. (1999). Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa:

- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E., Diskurssianalyysi liikkeessä. (s. 233-252). Jyväskylä: Vastapaino.
- Kelly, L. & Radford, J. (1998). Sexual violence against women and girls. An approach to an international overview. In: Dobash, R. E. & Dobash, R. P. (eds.), Rethinking violence against women. (pp. 53-76). Thousand Oaks: Sage.
- Kimmel, M. (1990). After fifteen years: the impact of the sociology of masculinity on the masculinity of sociology. In: Hearn, J. & Morgan, D. (eds.), Men, masculinities and social theory. (pp. 93-109). London: Unwin Hyman.
- Liukkonen, M. (1994). Miksi Mirja murhattiin? Intohimorikoksen dynamiikkaa. Teoksessa: Heinämaa, S. & Näre, S. (toim.), Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta. (s. 121-129). Tampere: Gaudeamus.
- Mäkelä, K. (1990). Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa: Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. (s. 42-61). Helsinki: Gaudeamus.
- Parker, I. (1994). Discourse analysis. In: Banister, P., Burman, E., Parker, I., Taylor, M. & Tindall, C., Qualitative methods in psychology: a research guide. (pp. 92-107). Buckingham: Open university press.
- Partanen, T. (1998). ”En määhän halua olla väkivaltainen kellekkään, jos mua ei pakoteta siihen”. Oikeuttamiskurssit väkivaltaisten miesten puheissa. Jyväskylän yliopisto. Psykologian pro gradu -tutkielma.
- Schneider, E. M. (1994). The violence of privacy. In: Fineman, M. A. & Mykitiuk, R. (eds.), The public nature of private violence. The discovery of domestic abuse. (pp. 36-58). New York: Routledge.
- Siltala, J. (1994). Mies ja häpeä. Teoksessa: Roos, J.P. & Peltonen, E. (toim.), Miehen elämää. (s.140-152). Helsinki: SKS.
- Suoninen, E. (1993). Kielen käytön vaihtelevuuden analysoiminen. Teoksessa: Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E., Diskurssianalyysin aakkoset. (s. 48-74). Jyväskylä: Vastapaino.
- Suoninen, E. (1999). Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa: Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E., Diskurssianalyysi liikkeessä. (s. 17-36). Jyväskylä: Vastapaino.